



עמדות הורים כלפי מערכת החינוך

שנה"ל תשע"ד

ניסן תשע"ה • אפריל 2015

ראמ"ה: מדידה בשירות הלמידה

בית אבגד, ז'בוטינסקי 5, רמת גן, 5252006 • טלפון: 03-5205555, פקס: 03-5205509

דוא"ל: rama@education.gov.il, אתר: <http://rama.education.gov.il>

4	פתח דבר
5	הקדמה
5	השתתפות ושיעורי השבה
6	ניתוח הנתונים
7	ממצאים עיקריים
10	ממצאים
11	1. מערכת החינוך ממבט על: חוזקות וחולשות נתפסות בעיני ההורים
15	2. הנחלת ערכים במערכת החינוך
32	3. מערכת החינוך כמחנכת למצוינות לימודית וערכית
32	3.1. תפיסת מערכת החינוך כמדגישה הישגים לימודיים לעומת ערכים
34	3.2. עמדות ההורים בנוגע לאיזון בין הדגשת הישגים לימודיים לערכים
36	3.3. הפעלת לחץ מופרז על התלמידים להגיע להישגים לימודיים
39	4. אקלים וסביבה פדגוגית בבית הספר לפי דיווחי ההורים
39	4.1. שביעות רצון כללית מבית הספר
41	4.2. יחסים חיוביים בין המורה לתלמיד
43	4.3. תפיסת ההוראה
45	4.4. הסביבה הפיזית בבית הספר
47	4.5. שותפות הורים בבית הספר
51	4.6. מעורבות הורים בבית הספר
56	4.7. גובה תשלומי ההורים לבית הספר
58	5. מוגנות ואלימות
58	5.1. אלימות בין תלמידים
61	5.2. אלימות כלפי התלמידים מצד המורים
63	5.3. מאמצי בית הספר למניעת אלימות
65	6. הסתייעות בשיעורים פרטיים
67	7. חופשות בית הספר
67	7.1. עמדות ההורים כלפי היקף החופשות ופרישתן
72	7.2. עמדות ההורים בנוגע לפעילות לתלמידים מטעם בית הספר בזמן חופשות
77	8. בחירת בית הספר

רשימת התרשימים

- תרשים 1: דיווחי ההורים על חשיבות הערך "מימוש עצמי" ועל המידה שבה בית הספר מדגיש זאת בפועל - שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל.....16
- תרשים 2: דיווחי ההורים על חשיבות הערך "סובלנות וכבוד" ועל המידה שבה בית הספר מדגיש זאת בפועל - שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל.....17
- תרשים 3: דיווחי ההורים על חשיבות הערך "הישגיות" ועל המידה שבה בית הספר מדגיש זאת בפועל - שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל.....18
- תרשים 4: דיווחי ההורים על חשיבות הערך "כישורים בין-אישיים וחברתיים" ועל המידה שבה בית הספר מדגיש זאת בפועל - שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל.....19
- תרשים 5: דיווחי ההורים על חשיבות הערך "אורח חיים בריא" ועל המידה שבה בית הספר מדגיש זאת בפועל - שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל.....20
- תרשים 6: דיווחי ההורים על חשיבות הערך "המסורת והמורשת התרבותית" ועל המידה שבה בית הספר מדגיש זאת בפועל - שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל.....21
- תרשים 7: דיווחי ההורים על חשיבות הערך "תרומה לקהילה ולחברה" ועל המידה שבה בית הספר מדגיש זאת בפועל - שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל.....23
- תרשים 8: דיווחי ההורים על חשיבות הערך "איכות הסביבה" ועל המידה שבה בית הספר מדגיש זאת בפועל - שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל.....24
- תרשים 9: דיווחי ההורים על חשיבות הערך "היכרות וכבוד כלפי קבוצות אחרות בחברה" ועל המידה שבה בית הספר מדגיש זאת בפועל - שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל.....26
- תרשים 10: דיווחי ההורים על חשיבות הערך "זהות דתית-לאומית" ועל המידה שבה בית הספר מדגיש זאת בפועל - שיעורי המדווחים לפי שלבי גיל בקרב בתי ספר מפיקוח ממלכתי-דתי.....27
- תרשים 11: דיווחי ההורים על תפיסתם את מערכת החינוך כמדגישה הישגים לימודיים לעומת ערכים - שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל.....33
- תרשים 12: דיווחי ההורים על האיזון הרצוי בין הדגשת הישגים לימודיים לערכים - שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל.....35
- תרשים 13: דיווחי ההורים על מידת הלחץ שמפעיל בית הספר על התלמידים כדי להגיע להישגים - שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל.....37
- תרשים 14: דיווחי ההורים על שביעות רצון כללית מבית הספר – שיעורי המסכימים עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושלב גיל.....40
- תרשים 15: דיווחי ההורים על יחסים חיוביים בין המורה לתלמיד – שיעורי המסכימים עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושלב גיל.....42
- תרשים 16: דיווחי ההורים על תפיסת ההוראה – שיעורי המסכימים עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושלב גיל.....44
- תרשים 17: דיווחי ההורים על הסביבה הפיזית בבית הספר – שיעורי המסכימים עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושלב גיל.....46
- תרשים 18: דיווחי ההורים על שותפות הורים בבית הספר – שיעורי המסכימים עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושלב גיל.....48

- תרשים 19: שיעורי ההורים המדווחים כי הם חשים מעורבים בבית הספר, לפי מגזר שפה ושלב גיל.....51
- תרשים 20: שיעורי ההורים המדווחים כי היו רוצים להיות מעורבים בבית הספר (מבין אלו שצינו כי אינם מעורבים), לפי מגזר שפה ושלב גיל.....53
- תרשים 21: דיווחי ההורים על גובה התשלומים לבית הספר: שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל.....56
- תרשים 22: דיווחי ההורים על אלימות בין תלמידים: שיעורי המדווחים על אלימות – לפי סוג האלימות, מגזר שפה ושלב גיל.....59
- תרשים 23: דיווחי ההורים על אלימות כלפי התלמידים מצד המורים: שיעורי המדווחים על אלימות – לפי סוג האלימות, מגזר שפה ושלב גיל.....62
- תרשים 24: שיעורי ההורים המדווחים על כך שבית הספר עושה מאמצים למניעת אלימות, לפי מגזר שפה ושלב גיל.....64
- תרשים 25: דיווחי ההורים על הסתייעות בשיעורים פרטיים: שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל.....65
- תרשים 26: דיווחי ההורים על היקף החופשות בבית הספר: שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל.....68
- תרשים 27: דיווחי ההורים כי היו משנים את פרישת החופשות לאורך השנה: שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל.....70
- תרשים 28: דיווחי ההורים כי יש צורך בפעילות לתלמידים מטעם בית הספר בזמן חופשות: שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל.....72
- תרשים 29: דיווחי ההורים שצינו כי יש צורך בפעילות מטעם בית הספר על החופשות (מבין ההורים שצינו כי יש צורך בפעילות בחופשות): שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל.....74
- תרשים 30: דיווחי ההורים על סוג הפעילות הרצוי מטעם בית הספר בזמן חופשות (מבין ההורים שצינו כי יש צורך בפעילות בחופשות): שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל.....75
- תרשים 31: שיעור ההורים המדווחים כי הם אלה שבחרו את בית הספר שבו לומד ילדם, לפי מגזר שפה ושלב גיל.....78
- תרשים 32: שיעור ההורים המסכימים כי חשוב שתינתן להם האפשרות לבחור לאיזה בית ספר לשלוח את ילדם, לפי מגזר שפה ושלב גיל.....79

עמדות הורים כלפי מערכת החינוך

פתח דבר

הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה) מתכבדת לפרסם את נתוני סקר עמדות הורים כלפי מערכת החינוך שהיא ערכה לראשונה בשנת הלימודים תשע"ד.

ראמ"ה פועלת להטמעת תרבות של "מדידה בשירות הלמידה" – מדידה המיועדת לתמוך בשיפור מתמיד של הלמידה וההקשר שבה היא מתנהלת בבית הספר, תוך הלימה ליעדים הלימודיים ולחזון הבית ספרי. התפיסה המובילה של ראמ"ה היא שהמדידה אינה מטרה כשלעצמה, אלא היא כלי בשירות הלמידה.

בשנים האחרונות מתחדדת התפיסה שלפיה הצלחה של בתי ספר ושל מערכות חינוך בכלל תלויה לא רק בגורמים המעורבים ישירות במעשה החינוכי (תלמידים ואנשי צוות) אלא גם בבעלי עניין ובראשם הורי התלמידים, לצד הקהילה והחברה בכללותה. אין עוררין על החשיבות הרבה שיש להכרה ולהבנה של עמדות ההורים: ניטור עמדות ההורים מאפשר לשתפם בעת תהליכי קבלת החלטות ברמה המערכתית; שמיעת קולם של ההורים ושילובם בתמונת המצב המתקבלת ממקורות נוספים הם חלק מתפיסת האחריות (accountability); עמדות ההורים אינן נמצאות בהכרח בהלימה עם עמדות ילדיהם ועם עמדות צוות בית הספר. לפיכך תמונת המצב חסרה ללא ניטור עמדותיהם; ניטור עמדות ההורים עשוי לעודד את שיתוף הפעולה בין בית הספר להורים, אשר הכרחי להשגת המטרות החינוכיות. לבסוף, עמדות ההורים רלוונטיות מאוד גם בעת קבלת החלטות בדבר תכניות מרכזיות של המשרד (כדוגמת "פתיחה מבוקרת של אזורי רישום" ו-"בית ספר של החופש הגדול").

בשנת הלימודים תשע"ד החלה ראמ"ה לנטר את עמדות הורי התלמידים באמצעות סקר רחב היקף במדגם ארצי מייצג של הורים. הסקר נועד להציג תמונת מצב מייצגת ובת השוואה (בין קבוצות אוכלוסייה ולאורך זמן), במגוון נושאים, כפי שהם נתפסים בעיני ההורים, כדי לסייע בקבלת החלטות במערכת החינוך. סקר זה הוא הרחבה והשלמה לסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית הנערכים במסגרת המיצ"ב אחת לשנה ומשקפים תמונת מצב של מערכת החינוך לפי תפיסותיהם של התלמידים, המורים והמנהלים.

שאלון הסקר הוא פרי עבודה של צוות ראמ"ה, בשיתוף עם ועדה מקצועית שכללה נציגים ממשרד החינוך, מהאקדמיה ונציגי הורים, והדוח הוא תוצר ראשון המתבסס על סקר רחב היקף זה. בשנים הבאות מתוכנן להמשיך ולנטר את עמדות ההורים, אחת לשנתיים, ואף להרחיב את הסקר לאוכלוסיות נוספות כגון הורי התלמידים בגנים והורי התלמידים בחינוך המיוחד.

תודות – דוח זה הוא פרי עבודה מקצועית, מאומצת וקפדנית של צוות ראמ"ה ועמו שותפים רבים: הגורמים המוסמכים במשרד החינוך; חברות זכייניות - המרכז הארצי לבחינות ולהערכה (עיבוד הנתונים), טלדור (תפעול הסקרים) ויועצים ממאגר המומחים של ראמ"ה. תודתנו והערכתנו העמוקות לכל השותפים.

אנו מקווים שהתובנות שעולות מדוח זה יסייעו לקדם את מערכת החינוך על היבטיה השונים, מתוך היכרות עם עמדות ההורים, שהם ללא ספק בין בעלי העניין המרכזיים במערכת.

בברכה,

חגית גליקמן

ד"ר חגית גליקמן

מנכ"לית ראמ"ה

הקדמה

הסקר נערך טלפונית בחודשים אפריל - אוגוסט 2014 והועבר ב- 6 שפות (עברית, ערבית, רוסית, אמהרית, צרפתית ואנגלית). כל מרואיין בחר את שפת הריאיון המתאימה לו. למרואיינים הובטחה שמירה על חסיון הנתונים.

בשאלון היו כ-70 שאלות והוא ארך כ-15 דקות בממוצע. עבור רוב השאלות, התבקש ההורה להשיב בנוגע לבית הספר שבו לומד אחד מילדיו (אשר נדגם אקראית), ולא לענות באופן כללי בדבר מערכת החינוך. רק במיעוט מהשאלות התבקשו ההורים להשיב בנוגע למערכת בכללותה. הסקר ביקש לבחון את עמדות ההורים כלפי בתי הספר בנושאים שונים ובתוכם: שביעות רצון כללית ממערכת החינוך ומבית הספר, התמקדות מערכת החינוך ובית הספר של ילדם בהישגים ובערכים, חופשות בית הספר, יחסים בין המורים לתלמידים, תפיסת ההוראה בכיתות, סביבה פיזית של בית הספר, אלימות בין תלמידים, שיעורים פרטיים, מעורבות הורים בעשייה הבית ספרית.

האוכלוסייה הנחקרת היא אוכלוסיית ההורים לתלמידים בכיתות א'-י"ב בבתי ספר בחינוך הרגיל בפיקוח הממלכתי והממלכתי-דתי. בתחילת השאלון הודגש בפני ההורה שעליו להשיב בנוגע לילד הספציפי שעליו נשאל בשאלון ועל בית הספר שלו, ולא בנוגע לכלל ילדיו, גם אם יש להורה ילדים נוספים הלומדים בבית הספר. כמו כן, ההורה התבקש להשיב בנוגע לבית הספר הספציפי ולא באופן כללי בנוגע למערכת החינוך (פרט לשאלות בודדות שהדבר נאמר בהן במפורש).

היחידה הנחקרת היא משפחה בתוך כל שלב גיל בנפרד. משפחה הוגדרה על פי הילדים של אותה אם (כאשר אין מידע מי האם - כל הילדים של אותו האב הוגדרו כמשפחה, ובמקרים שבהם לא ידועה זהות שני ההורים - כל ילד הוגדר כמשפחה). נעשתה חלוקה של המשפחות לפי שלבי גיל (יסודי/ חט"ב/ חט"ע) כדי ללמוד על נקודת המבט של המבוגר בנפרד בשכבות השונות.

המדגם נבנה כך שייצג את השונות באוכלוסייה (מבחינת הרמה הסוציו-אקונומית, השכלת ההורים, מספר הילדים במשפחה, מין הילד ועוד), והשתתפו בו 400 משפחות בכל אחת מתשע השכבות הנוצרות מחיתוך של משתנה מגזר שפה ופיקוח (דוברי עברית ממלכתי / דוברי עברית ממלכתי-דתי / דוברי ערבית) ושלב גיל (יסודי/ חט"ב/ חט"ע). אם משפחה נדגמה ליותר משלב גיל אחד, היא הוגרלה בין הסקרים שבהם נדגמה.

השתתפות ושיעורי השבה

בסה"כ נסקרו בתשע"ד 2,252 הורים (63% השבה). מתוכם: 833 הורים לתלמידים בכיתות א'-ו' (70% השבה), 727 הורים לתלמידים בכיתות ז'-ט' (61% השבה), 692 הורים לתלמידים בכיתות י'-י"ב (58% השבה).

מתוך כלל ההורים שהשיבו לסקר, 1,589 הם הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית (66% השבה) ו-663 הם הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית (56% השבה). מתוך ההורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית, 779 הם הורים לתלמידים בבתי ספר בפיקוח ממלכתי (65% השבה) ו-810 הם הורים לתלמידים בבתי ספר בפיקוח ממלכתי-דתי (68% השבה).

הנתונים חושבו תוך שימוש במשקלות המתאימים את התפלגות המדגם להתפלגות האוכלוסייה.

ניתוח הנתונים

לצורך הצגת תוצאות הסקר קובצו חלק מהשאלות למקבצים הנקראים "מדדים". כל מדד מכיל שאלות הנוגעות להיבט מסוים של מערכת החינוך: שביעות רצון כללית מבית הספר, יחסים בין המורה לתלמיד, תפיסת ההוראה, הסביבה הפיזית בבית הספר ושותפות הורים בבית הספר. המדדים מבוטאים כממוצע מעבר להיגדים של אחוז ההורים המסכימים או מסכימים מאוד עם ההיגדים המרכיבים את המדד. אחוז גבוה יותר מצביע על תפיסה חיובית יותר של ההורים כלפי מערכת החינוך בהקשר של אותו מדד.

בדוח מוצגים הנתונים של תשע קבוצות: א. כלל ההורים; ב. הורים לילדים בבתי ספר דוברי עברית; ג. הורים לילדים בבתי ספר דוברי ערבית – לפי כל אחד משלושת שלבי הגיל: יסודי, חט"ב וחט"ע.

חלק מתשובות ההורים על שאלות הסקר מדווחות ללא מדד מסכם, בשל הרצון להציג התפלגות עבור כל שאלה בנפרד ולשקף כך את עמדות ההורים באופן מפורט יותר. בנוסף היו בשאלון גם כמה שאלות פתוחות שעליהן יכלו ההורים להשיב כרצונם. במקרים אלו, בוצע ניתוח תוכן (content analysis) על תשובות ההורים, והנושאים המרכזיים שעלו סוכמו בדוח זה.

ממצאים עיקריים

- **חוזקות וחולשות של מערכת החינוך בעיני ההורים:** בתחילת הסקר נשאלו המשתתפים על תחומים שנתפסים בעיניהם כחוזקות וכחולשות של מערכת החינוך. השאלות הוצגו באופן בלתי נעזר, כדי ללמוד על תפיסות ההורים בטרם השאלות המפורטות בהמשך יטו את התפיסה שלהם. מתשובות ההורים עולה כי מערכת החינוך נתפסת בעיני ההורים דרך שש פריזמות עיקריות: א. איכות המורים, המנהלים והנהלות בתי הספר; ב. תהליכי הוראה; ג. הקניית ידע והישגים לימודיים; ד. משמעת ואלימות; ה. חינוך לערכים; ו. סביבה פיזית. **חלק מההורים תופסים את איכות המורים, את הקניית הידע וההישגים הלימודיים ואת החינוך לערכים (בעיקר בחינוך הממלכתי-דתי) כנקודות חוזק וחלקם תופסים היבטים אלו כנקודת חולשה. את שאר ההיבטים רוב ההורים רואים בעיקר כנקודות חולשה של המערכת.**
- **ערכים במערכת - בין הרצוי למצוי:** ההורים התבקשו לחוות דעתם על מגוון ערכים שבהם עוסקת (או עשויה לעסוק) מערכת החינוך. עבור כל אחד מהערכים, התבקשו ההורים לציין באיזו מידה הם היו רוצים שמערכת החינוך תעסוק בערך ובאיזו מידה המערכת עוסקת בערך זה בפועל. **עבור כל אחד מהערכים, שיעורי ההורים הרואים חשיבות בהקניית הערך גבוהים באופן ניכר משיעורי ההורים הסבורים כי בית הספר מדגיש את הערך בפועל.** תופעה זו נרשמה בשני מגזרי השפה ובכל אחד משלבי הגיל. לדוגמה, כ- 90% (87% עד 94%) מההורים מדווחים כי הערך מימוש עצמי חשוב, אך לכל היותר כמחצית מהם (37% עד 51%) מדווחים כי בית הספר מדגיש ערך זה בפועל. יוצא דופן הוא הערך "זהות דתית-לאומית", שעליו נשאלו הורים לילדים בבתי ספר בפקוח ממלכתי-דתי בלבד. בערך זה נרשמו פערים קטנים בין שיעורי הדיווח על חשיבות לבין שיעורי הדיווח על הדגשה בפועל.
- **בין הישגים לערכים – הרצוי והמצוי:** בשאלה נוספת התבקשו ההורים להתייחס למתח שבין הישגים לערכים: הם נשאלו אם הם סבורים שבית הספר אמור להדגיש אחד יותר מהשני ואם הם סבורים שבפועל בית הספר של ילדם מדגיש את האחד יותר מהשני. מרבית ההורים (בין 53%-ל-71%) מדווחים כי **בית הספר מדגיש הישגים וערכים באותה המידה.** לתפיסת מרביתם (בין 51%-ל-67%) **זה גם האופן שבו בית הספר צריך לפעול.** בהתאם, מרבית ההורים (בין 52%-ל-71%) **סבורים כי בית הספר מפעיל על התלמידים מידת לחץ מתאימה להגיע להישגים.** ככלל, שיעורי ההורים המדווחים שמערכת החינוך מדגישה הישגים (יותר מערכים) גבוהים משיעורי ההורים המדווחים על הדגשת ערכים (יותר מהישגים). עם זאת, מרבית ההורים רואים חשיבות גבוהה יותר בהדגשת ערכים (יותר מהישגים), במיוחד בבתי ספר דוברי עברית.
- **שביעות רצון כללית מבית הספר:** כ- 80% (76% עד 83%) מההורים מדווחים על שביעות רצון כללית מבית הספר; שיעורי הדיווח הגבוהים ביותר על שביעות רצון הם בקרב הורים לתלמידים בבתי ספר יסודיים דוברי ערבית.
- **יחסים בין מורים לתלמידים:** כ- 80% (76% עד 81%) מההורים מסכימים שיש יחסים חיוביים בין המורים לתלמידים בבית הספר. על פי דיווחי ההורים, מידת היכרותם של המורים עם ילדם מבחינת מה שקורה מחוץ ללימודים נמוכה ממידת היכרותם עם המצב הלימודי של ילדם, מרמת האכפתיות שלהם ומהמידה שבה הם נוהגים בכבוד כלפי הילד.

¹ לאורך הדוח המספרים בסוגריים מתארים את טווח הערכים בקבוצות הדיווח השונות, לפי מגזרי שפה ושלבי גיל.

- **הוראה בכיתות בעיני ההורים:** מרבית ההורים (55% עד 73%) מסכימים שהמורים מלמדים באופן ברור ומעניין. שיעורי ההסכמה גבוהים יותר בבתי ספר דוברי ערבית מאשר בבתי ספר דוברי עברית. בנוסף, שיעורי ההסכמה שההוראה בבית הספר מעניינת וברורה נמוכים יותר בחט"ב מאשר ביסודי ובחט"ע. שיעורי ההורים המסכימים שרוב המורים נותנים לילדם הרגשה שהוא יכול להצליח בלימודים גבוהים יותר בהשוואה לשיעורי ההסכמה שהמורים מלמדים בצורה ברורה ומעוררת סקרנות ושבת הספר עוזר לילדם להפיק מעצמו את המרב.
- **סביבה פיזית בבתי הספר:** מרבית ההורים (65% עד 73%) מסכימים שהסביבה הבית ספרית מטופחת ונקייה. שיעורי ההסכמה עם ההיגדים המרכיבים מדד זה גבוהים בבתי ספר דוברי ערבית יותר מאשר בבתי ספר דוברי עברית, במיוחד בנוגע לנוחות כיתת הלימוד.
- **שותפות הורים בעשייה הבית ספרית:** מרבית ההורים (59% עד 74%) מדווחים כי הם שותפים בעשייה הבית ספרית; שיעורי ההסכמה גבוהים בקרב בתי ספר דוברי ערבית יותר מאשר בקרב דוברי עברית. כהשלמה למדד שותפות הורים, נשאלו ההורים גם על החוויה הסובייקטיבית שלהם בנוגע למידת המעורבות שלהם בבית הספר. בהקשר זה, **כמחצית מההורים (43% עד 63%) מדווחים כי הם חשים מעורבים בבית הספר שבו לומד ילדם**; שיעורי הדיווח גבוהים יותר ביסודי מאשר בחט"ב ובחט"ע. מבין ההורים שצינו כי אינם מעורבים, כמחצית מההורים (40% עד 58%) מדווחים כי היו רוצים להיות מעורבים; ככלל, שיעורי הדיווח בקרב בתי ספר דוברי ערבית גבוהים יותר.
- **תשלומי ההורים:** בחטיבות ביניים ובחטיבות עליונות דוברות עברית, מעט מעל למחצית מההורים (55%-56% בהתאמה) דיווחו כי תשלומי ההורים גבוהים מדי. בקרב בתי ספר יסודיים דוברי עברית ובקרב בתי ספר דוברי ערבית (בכל אחד משלבי הגיל), שיעור דומה של הורים (52% עד 58%) דיווחו כי תשלומי ההורים הם בגובה מתאים.
- **אלימות בבתי הספר:** ככלל, לפי דיווחי ההורים על אלימות בין תלמידים, **אלימות מילולית היא הרווחת ביותר (20% עד 61%), ואחריה, לפי הסדר: אלימות פיזית (9% עד 31%), אלימות חברתית (10% עד 25%) ואלימות דיגיטלית (5% עד 12%)**. ככלל, שיעורי הדיווח על אלימות בין תלמידים נמוכים יותר ככל ששלב הגיל של ילדי המרואיינים גבוה יותר. גם בנוגע לדיווחי ההורים על אלימות מצד מורים, אלימות מילולית (5% עד 12%) רווחת יותר מאלימות פיזית (0% עד 8%). שיעורי הדיווח על אלימות מצד מורים גבוהים בקרב בתי ספר דוברי ערבית יותר מאשר בבתי ספר דוברי עברית. כ-80% (77% עד 88%) מההורים מדווחים על כך שבית הספר עושה מאמצים למנוע אלימות.
- **שיעורים פרטיים:** למעט בחטיבות עליונות דוברות עברית, פחות ממחצית מההורים (19% עד 44%) מדווחים על הסתייעות של ילדיהם בשיעורים פרטיים. שיעורי הדיווח על הסתייעות בשיעורים פרטיים גבוהים בקרב בתי ספר דוברי עברית (28% עד 52%) יותר מאשר בקרב דוברי ערבית (19% עד 31%). שיעורי הדיווח על הסתייעות בשיעורים פרטיים גבוהים יותר ככל ששלב הגיל גבוה יותר.
- **היקף החופשות:** בבתי ספר דוברי עברית, מרבית ההורים (52% עד 68%) מדווחים שיש לצמצם את היקף החופשות, ואילו בבתי ספר דוברי ערבית מרבית ההורים (55% עד 59%) מדווחים כי יש להשאיר את ההיקף כפי שהוא. הורים שציידו בצמצום החופשות נימקו זאת בעיקר בצורך של הילדים ללמוד, בקשיים הנובעים מניתוק משגרת הלימודים ומהצורך למצוא לילדים תעסוקה במהלך החופשה (כשההורים עובדים). הורים שציידו בהשארת היקף החופשות כפי שהוא, נימקו זאת בצורך של הילדים בחופש ובזמן ל"הנאות ילדות".

- **מועדי החופשות:** בבתי ספר דוברי עברית, קרוב למחצית מההורים (46% עד 48%) מדווחים שהיו משנים את מועדי החופשות ופרישתן לאורך השנה, ואילו בקרב בתי ספר דוברי ערבית שיעורי הדיווח נמוכים יותר (26% עד 34%). הצעות פרישה חלופיות שההורים מציינים היו, בין היתר, הארכת חופשות על חשבון צמצום חופשת הקיץ ויצירת גשר בימי שישי על חשבון קיצור חופשות.
- **פעילות רצויה במהלך חופשות:** מרבית ההורים (59% עד 85%) מדווחים שלדעתם בזמן חופשות יש צורך בפעילות לתלמידים מטעם בית הספר. הורים אלה ציינו את הצורך בפעילות בעיקר בחופש הגדול (56% עד 81% מההורים המדווחים על צורך בפעילות כלשהי בזמן חופשות). בנוגע לסוג הפעילות הרצוי, ההורים מדווחים שהם מעדיפים פעילות פנאי והעשרה (29% עד 49%) או פעילות פנאי והעשרה ופעילות לימודית באותה המידה (40% עד 63%).
- **בחירת הורים את בית הספר של ילדיהם:** נרשמו פערים משמעותיים בין דיווחי ההורים על חשיבות האפשרות לבחור את בית הספר שבו ילמד ילדם (רוב מכריע של ההורים, 88% עד 94%, מדווחים כי בחירה כזו חשובה להם) לבין הדיווח שלהם על בחירה כזו בפועל (מעט יותר ממחצית מההורים, 53% עד 64%).

ממצאים

להלן יוצגו ממצאי הסקר. בפרק 1 תוצג סקירה של תפיסת החוזקות והחולשות של מערכת החינוך בעיני ההורים. פרק 2 מרחיב את נושא הערכים שאליהם נחשפים הילדים בבית הספר. בפרק זה מוצגות עמדות ההורים באשר לחשיבות הערכים הללו ותפיסתם את המידה שבה מדגיש בית הספר את הערכים במסגרת הלימודים. פרק 3 יעמיק את הדיון בתפיסות אלו ויתרכז בתפיסת מערכת החינוך כמקדמת מצוינות לימודית וערכית. הפרק דן במידה שבה נתפס בית הספר כמדגיש הישגים לימודיים לעומת ערכים, בהעדפות ההורים בהקשר זה ובמידת הלחץ המופעל על התלמידים במסגרת זו. פרק 4 מציג ממצאים עיקריים בנושא של האקלים הבית ספרי והסביבה הפדגוגית. בפרק זה נציג את דיווחי ההורים על שביעות רצונם מבית הספר באופן כללי, תפיסתם את היחסים בין המורים לתלמידים, תפיסתם את איכות ההוראה והסביבה הפיזית בבית הספר ואת מידת השתתפותם בתהליכים המתרחשים בבית הספר. בנוסף, בפרק זה מתוארת תפיסת ההורים את גובה התשלומים לבית הספר. פרק 5 דן בנושא האלימות והמוגנות בבית הספר. הפרק מציג את תפיסת ההורים בכל הנוגע לאלימות בין התלמידים, לאלימות כלפי התלמידים מצד המורים ולמאמצי בית הספר למניעת אלימות. פרק 6 מציג את דיווחי ההורים על מידת השתתפותם של ילדיהם בשיעורים פרטיים. פרק 7 מציג את עמדות ההורים כלפי משך החופשות ופרישתן לאורך השנה וכן את המלצות ההורים לשינוי מבנה החופשות בבית הספר. לסיום, פרק 8 דן באופן שבו הורים בוחרים את בית הספר עבור ילדיהם. כל הנתונים המוצגים בדוח מובאים ללא ערכים חסרים. לדוגמה, אם עשרה הורים מתוך מאה לא ענו על שאלה מסוימת, אז אחוז המסכימים עם אותה שאלה יחושב מתוך תשעים ולא מתוך מאה. באופן כללי, אחוז הערכים החסרים בתשובות ההורים נמוך (כ-3%) אך קיימת שונות בין השאלות. עבור שאלות שבהן אחוז הערכים החסרים גבוה באופן חריג (מעל 10%), תופיע הערה על שיעור ההורים שלא השיבו על שאלות אלו.

1. מערכת החינוך ממבט על: חוזקות וחולשות נתפסות בעיני ההורים

בתחילת הסקר נשאלו ההורים שתי שאלות כלליות על החוזקות והחולשות של מערכת החינוך כולה:

א. מייחסים למערכת החינוך הן יתרונות והן חסרונות. כלומר, דברים טובים ודברים רעים. באופן כללי, מהם, לדעתך, שני התחומים החזקים, הטובים, של מערכת החינוך, תחומים שבהם היא מצליחה היטב?

ב. ומהם, לדעתך, שני התחומים המרכזיים שצריך לשפר במערכת החינוך, או שתי הבעיות המרכזיות של המערכת, תחומים שמערכת החינוך אינה מצליחה בהם מספיק?

לצורך ניתוח התשובות נעשה שימוש בטכניקה של ניתוח תוכן (content analysis). במסגרת טכניקה זו, התשובות של המשיבים מסווגות על פי קטגוריות תימטיות/נושאיות, ולאחר מכן נבדקת השכיחות היחסית של התימות השונות, כאינדיקציה לבולטות שלהן בתוך התפיסות והעמדות של המרואיינים.

מניתוח תשובות ההורים עולה שמערכת החינוך נתפסת בעיני ההורים דרך שש פריזמות עיקריות: א. איכות המורים, המנהלים והנהלות בתי הספר במערכת החינוך; ב. תהליכי הוראה; ג. הקניית ידע והישגים לימודיים; ד. משמעת ואלימות; ה. חינוך לערכים; ו. סביבה פיזית.

ההורים הזכירו חלק מהתחומים כנקודות חוזק של מערכת החינוך וחלק כנקודות חולשה. להלן הפירוט:

א. **איכות המורים, המנהלים והנהלות בתי הספר במערכת החינוך** – חלק גדול מההורים שהשתתפו בסקר דיברו על המורים במערכת החינוך: על איכות המורים ועל יחסי מורים ותלמידים. חלק קטן מההורים ציינו את המנהלים ואת הנהלות בתי הספר. מהתשובות לסקר עולה שיש שונות בין עמדות ההורים בתחומים אלה, ללא הבדל בין הורים לתלמידים הלומדים בשלבי הגיל השונים (יסודי, חט"ב וחט"ע), כפי שיוצג להלן:

1) **איכות המורים ויחסי מורים ותלמידים** – היו הורים שאמרו שהמורים מלמדים היטב, שהם בעלי ניסיון ונותנים יחס אישי לתלמידים:

"מלמדים טוב, צוברים לידיים" (הורה לתלמיד/ה ביסודי), "13ות מאריט נהדר חם ואוהב תחושה של דלת פתוחה" (הורה לתלמיד/ה ביסודי), "המאריט טובים ויש להם ניסיון" (הורה לתלמיד/ה ביסודי), "המאריט טובים מתאנינים בתלמידים" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע), "מלמדים אותם כראוי, אלוהה. הדרישות הם אלוהות" (הורה לתלמיד/ה בחט"ב), "המאריט משתדלים, המחנכת מאוד אהובה ואפשר לסמוך עליה" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע), "יש מאריט שאינם כדי ללמד, נותנים מצאצא" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע).

מאידך, היו הורים שהייתה להם ביקורת על איכות המורים ויחסם לתלמידים באומנם, שהמורים לא מלמדים היטב, לא מקצועיים, מזלזלים בתלמידים, לא מתייחסים לתלמידים החלשים וכו':

"13ות המאריט לא מספיק טוב – ההוראה הפרונטלית לא מצר" (הורה לתלמיד/ה ביסודי), "המאריט לא שולטים כפי שצריך ולא משקיעים על התלמידים" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע), "חלק מהמאריט לא יודעים להעביר את החומר" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע).

ביסודי), "חלק מהמורים לא מקצועיים" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע), "יש מורים שלא מצביעים את חומר הלימוד באופן סביר" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע), "יש מורים שמגלים בתלמיד" (הורה לתלמיד/ה ביסודי), "חוסר תשומת לב של מורים לתלמידים" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע), "המורים מתווכחים אך ורק לתלמידים המצטיינים" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע), "המורים לא מתמקדים בילדים החלשים" (הורה לתלמיד/ה ביסודי), "המורים לא מתבטאים בצורה נאותה לתלמיד שלהם" (הורה לתלמיד/ה בחט"ב), "המורים קשים מידי עם התלמידים" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע).

2) מנהלי בתי הספר וההנהלות – כאמור, מעטים ההורים שהזכירו את המנהלים ואת ההנהלות. חלק מההורים שיבחו אותם (בלט יותר בקרב הורים דוברי ערבית). ההורים אמרו שהמנהלים טובים, איכפתיים, ושהמנהלים/הנהלות פועלים בצורה מסודרת:

"איכפתיות מצד המנהל" (הורה לתלמיד/ה ביסודי), "הכל טוב מחמת ההנהלה והמורים" (הורה לתלמיד/ה ביסודי), "ההנהלה תמיד דואגת לתלמידים" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע).

למעט מאוד הורים הייתה ביקורת על המנהלים והנהלות, כגון:

"אין מספיק סמכויות למנהל" (הורה לתלמיד/ה ביסודי), "פחות קשובים להורים" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע), "הנהלה כושלת" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע).

ב. תהליכי הוראה – חלק מההורים לתלמידים בכל שלבי הגיל, ציינו את תהליכי הלמידה כנקודת חוזק של מערכת החינוך:

"בבית הספר מלמדים בצורה טובה מאוד" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע), "הקניית קריאה וידע כללי" (הורה לתלמיד/ה ביסודי), "נותנים כלים לחשיבה עצמאית" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע).

לעומת זאת, מספר גדול יותר של הורים אמרו, שמערכת החינוך צריכה להקנות מיומנויות לימוד לתלמידים, לעורר סקרנות בקרב התלמידים ולסייע יותר לתלמידים מתקשים או לקויי למידה:

"לעורר עניין, לעורר סקרנות בתלמידים" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע), "ללמד ילדים כלים מתאימים להתמודד עם בעיות חינוכיות" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע), "אין התמחות לנושא של כתיבת עבודות ומיומנות כתיבה" (הורה לתלמיד/ה ביסודי), "חוסר יכולת להתמודד עם ילדים עם בעיות קשה וריכוז" (הורה לתלמיד/ה ביסודי), "יותר שעות פרטניות" (הורה לתלמיד/ה בחט"ב), "תכנית לימודית יותר פרטנית לתלמידים מתקשים" (הורה לתלמיד/ה בחט"ב), "להפוך אותם לתלמידים עצמאיים וסקרנים" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע), "טיפול בשינויים של תלמידים מצטיינים" (הורה לתלמיד/ה ביסודי).

ג. **הקניית ידע והישגים לימודיים** – הורים לתלמידים בכל שלבי הגיל הזכירו את ההישגים הלימודיים כנקודת חוזק של מערכת החינוך. לעומת זאת, מספר מועט של הורים הזכירו את ההישגים הלימודיים כנקודת חולשה, ובעיקר את הצורך לשפר את ההישגים במקצועות מסוימים, כגון אנגלית ומתמטיקה:

"תחום הלימודי באנגלית – יש צורך לשיפור" (הורה לתלמיד/ה ביסודי), **"אין הקניית ידע, רק למידה רגשית לאבחנית"** (הורה לתלמיד/ה ביסודי), **"ממתטיקה צריך שיפור, תמיד הילדים חלשים בזה"** (הורה לתלמיד/ה ביסודי).

ד. **משמעת ואלימות** – חלק מההורים אמרו שהמשמעת היא נקודת חוזק של בית הספר או של מערכת החינוך:

"יש סדר ומשמעת" (הורה לתלמיד/ה ביסודי), **"מחזיקים את הילדים מבחינת משמעת"** (הורה לתלמיד/ה ביסודי), **"צומדים על העקרונות בבית הספר ויש משמעת"** (הורה לתלמיד/ה בחט"ע).

לעומת זאת, הורים רבים אמרו, שבעיות משמעת ואלימות הן נקודת חולשה של מערכת החינוך, כך לדוגמה ההורים אמרו:

"אין משמעת בכיתה" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע), **"אין מספיק משמעת בחטיבות"** (הורה לתלמיד/ה בחט"ע), **"לא מטפלים בילדים מבחינת בעיות משמעת"** (הורה לתלמיד/ה בחט"ב), **"אין מספיק משמעת – צריך קו אחיד בכל כתי הספר"** (הורה לתלמיד/ה ביסודי), **"אין הקניית כבוד ומשמעת לילדים"** (הורה לתלמיד/ה בחט"ב).

באשר לאלימות, ההורים אמרו שבבתי הספר קיימת אלימות ושקשה לטפל בה:

"אלימות גבוהה – לא מצליחים למנוע" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע), **"במערכת החינוך יש המון אלימות"** (הורה לתלמיד/ה בחט"ב), **"אלימות פיזית מתחת לכל ביקורת, אין אכיפה מספקת"** (הורה לתלמיד/ה בחט"ב), **"צריך לשים אפס סובלנות לאלימות בבית הספר"** (הורה לתלמיד/ה ביסודי), **"לא מצליחים מספיק למנוע אלימות מילולית"** (הורה לתלמיד/ה בחט"ב).

ה. **חינוך לערכים** – ההורים רואים בנושא החינוך לערכים נקודת חוזק של מערכת החינוך, ביחוד בפיקוח הממלכתי-דתי, בכל שלבי הגיל:

"אווירה של ערכים" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע), **"הקניית מוסר וערכים"** (הורה לתלמיד/ה בחט"ב), **"חינוך דתי וערכים"** (הורה לתלמיד/ה ביסודי), **"מידות וערכים"** (הורה לתלמיד/ה ביסודי), **"מלמדים ערכים נתינה ועזרה לזולת דבר מאוד חשוב"** (הורה לתלמיד/ה בחט"ע).

החינוך לערכים נתפס כנקודת חולשה של מערכת החינוך ביחוד בבתי ספר דוברי עברית בפיקוח הממלכתי. חלק מההורים אמרו שבבתי הספר לא עוסקים מספיק בתחום הערכי והם מצפים שיגבירו את העיסוק בתחום:

"לפתת יותר ערכים דתיים יהודים" (הורה לתלמיד/ה ביסודי), "לא מספיק מציחה להשריש את נושא הערכים" (הורה לתלמיד/ה ביסודי), "לא מספיק נותנת חינוך לערכים, נדיבות, תרומה" (הורה לתלמיד/ה בחט"ב).

ו. **סביבה פיזית מטופחת ונקיה** – בכל הנוגע לסביבה הלימודית ציינו ההורים בעיקר נקודות חולשה. צפיפות התלמידים בכיתות הוזכרה כסוגיה הבעייתית ביותר, בעיקר בבתי ספר דוברי עברית. חזות בית הספר ומתקניו הוזכרו גם הם כנקודת חולשה, אם כי בשכיחות נמוכה. באשר לנקודה האחרונה ההורים הזכירו למשל, מחסור במגרשי ספורט, שירותים לא נקיים והצורך לשפר את תחזוקת המבנים והחצרות.

בסיכומי של דבר, ממכלול הממצאים עולה שדברי ההורים נוגעים בכמה נושאים: איכות המורים, המנהלים והנהלות בתי הספר במערכת החינוך, תהליכי הוראה, הקניית ידע והישגים לימודיים, משמעת ו אלימות, חינוך לערכים וסביבה פיזית.

ההורים ציינו שאיכות המורים ושהיחס שבין התלמידים והמורים הם נקודות חוזק וחולשה של מערכת החינוך ובסה"כ הייתה שונות גדולה בתגובותיהם בתחומים אלה. באשר לאקלים הלימודי - בתחום זה דיברו ההורים על תהליכי ההוראה ועל הקניית ידע. חלק מההורים הזכירו את התחום כנקודת חוזק של מערכת החינוך, אך הורים רבים יותר ראו בו נקודת חולשה.

ההישגים הלימודיים הוזכרו בקרב ההורים כנקודת חוזק של מערכת החינוך, ורק מעטים מההורים שדיברו על נושא זה ראו בו נקודת חולשה של מערכת החינוך (בעיקר בכל הנוגע ללימודי המתמטיקה והאנגלית).

חלק מההורים ציינו את נושא המשמעת כנקודת חוזק של מערכת החינוך, אך רבים מההורים שהתייחסו לנושא זה הזכירו דווקא את בעיות המשמעת ואת תופעת האלימות כמאפיינים של מערכת החינוך.

הורים נגעו בדבריהם גם לסביבת הלמידה הפיזית והלינו על הצפיפות בכיתות (במגזר הערבי פחות). היו מעטים שהעירו על החזות והמתקנים של בית הספר וראו בהם נקודת חולשה של מערכת החינוך.

הורים מפיקוח ממלכתי-דתי בעיקר ציינו את תחום החינוך לערכים כנקודת חוזקה. מאידך, בקרב בתי ספר דוברי עברית מפיקוח ממלכתי, הורים אמרו שצריך לחזק את תחום החינוך לערכים.

מעניין לציין, כי ההורים כמעט שלא הזכירו תחומים הקשורים לרפורמות מרכזיות כמו "אופק חדש" ו-"עוז לתמורה", "למידה משמעותית" ו-"תכנית התקשוב הלאומית", וכן להיקף תקציבי החינוך והקצאתם לזרמים שונים בחינוך, לרפורמות ולתכניות.

2. הנחלת ערכים במערכת החינוך

הפרק הקודם עסק בנקודת המבט של ההורים על מערכת החינוך בהיבט של חוזקות וחולשות. בין היתר הזכר "חינוך לערכים", לעיתים כחוזקה של מערכת החינוך ולעיתים כחולשה. פרק זה עוסק במערכת החינוך מהיבט זה של הנחלת ערכים, מטרה חשובה ומרכזית של מערכת החינוך. ההורים נשאלו, עבור עשרה ערכים שונים, שתי שאלות:

א. "עד כמה חשוב שהמערכת תקדם ותתמקד בערך זה?"

ב. "באיזו מידה בית הספר של ילדך מדגיש זאת בפועל?"

אלה אפשרויות התשובה שהוצגו בפני ההורים על השאלה הראשונה: "חשוב מאוד שמערכת החינוך תקדם ערך זה"; "חשוב במידה בינונית שמערכת החינוך תקדם ערך זה"; "חשוב במידה מועטה או בכלל לא שמערכת החינוך תקדם ערך זה".

אלה אפשרויות התשובה שהוצגו בפני ההורים על השאלה השנייה: "בית הספר מדגיש זאת במידה רבה או רבה מאוד"; "בית הספר מדגיש זאת במידה בינונית"; "בית הספר מדגיש זאת במידה מועטה או בכלל לא".

להלן רשימת הערכים שעליהם נשאלו ההורים, בניסוח שבו הופיעו בשאלון:

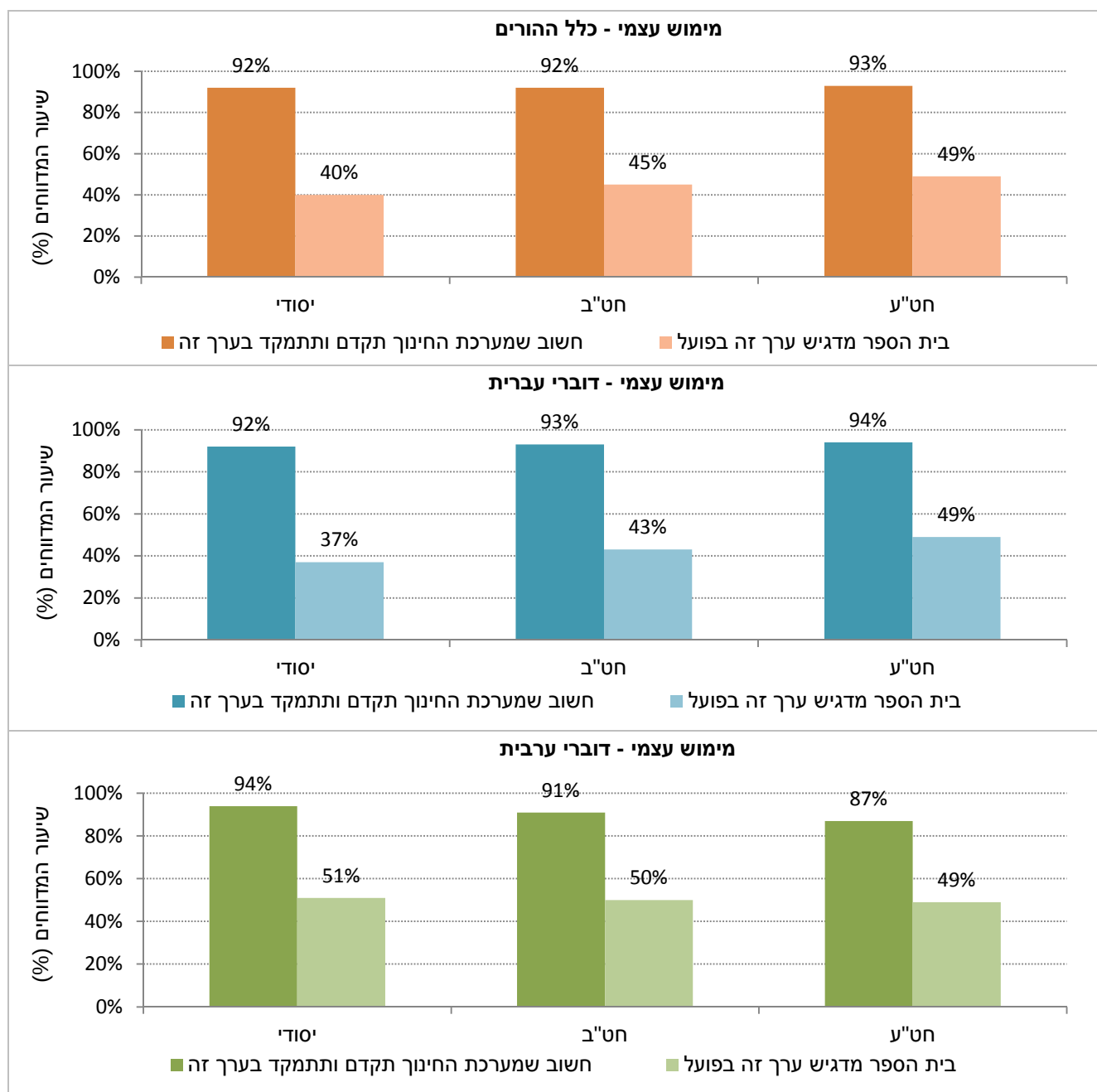
- "מימוש עצמי. כלומר, מימוש היכולות והפוטנציאל הייחודי של כל ילד וילד"
- "סובלנות, כבוד ולזולת וכבוד לאחר ולשונה"
- "הישגיות. עידוד מתמיד להתאמץ ולהתקדם בתחומים שונים של החיים"
- "כישורים בין-אישיים וחברתיים כמו לדעת לפתור סכסוכים, לעזור לחברים וכדומה"
- "אורח חיים בריא, כמו תזונה נכונה וספורט"
- "המסורת והמורשת התרבותית היהודית/ ערבית/ דרוזית/ בדואית"²
- "תרומה לקהילה ולחברה. למשל: התנדבות, פעילות למען קידום הקהילה, החברה וכדומה"
- "איכות הסביבה"
- "להכיר ולכבד קבוצות אחרות ושונות בחברה הישראלית"
- "זהות דתית-לאומית כפי שבאה לידי ביטוי בתפילה, מידות וכדומה"³

בתרשימים להלן מוצגים, עבור כל ערך בנפרד, דיווחי ההורים על החשיבות שמערכת החינוך תקדם ותתמקד בערך זה ועל המידה שבה בית הספר מדגיש ערך זה בפועל: בתרשימים מוצג שיעור ההורים הבוחרים בקטגוריה "חשוב מאוד שמערכת החינוך תקדם ערך זה" ו- "בית הספר מדגיש זאת במידה רבה או רבה מאוד" בהתאמה. עבור כל ערך, הנתונים מוצגים בנפרד עבור קבוצת כלל ההורים, הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית והורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית. בתוך כל אחת מקבוצות אלה הנתונים מוצגים בנפרד עבור כל אחד משלבי הגיל: יסודי, חט"ב וחט"ע. סיכום וניתוח הממצאים העיקריים מופיע לאחר כל התרשימים, בעמוד 28.

² בתי ספר דוברי עברית נשאלו על המסורת והמורשת התרבותית היהודית; בתי ספר דוברי ערבית נשאלו על המסורת והמורשת התרבותית הערבית, הדרוזית או הבדואית - בהתאם לזהות בית הספר.

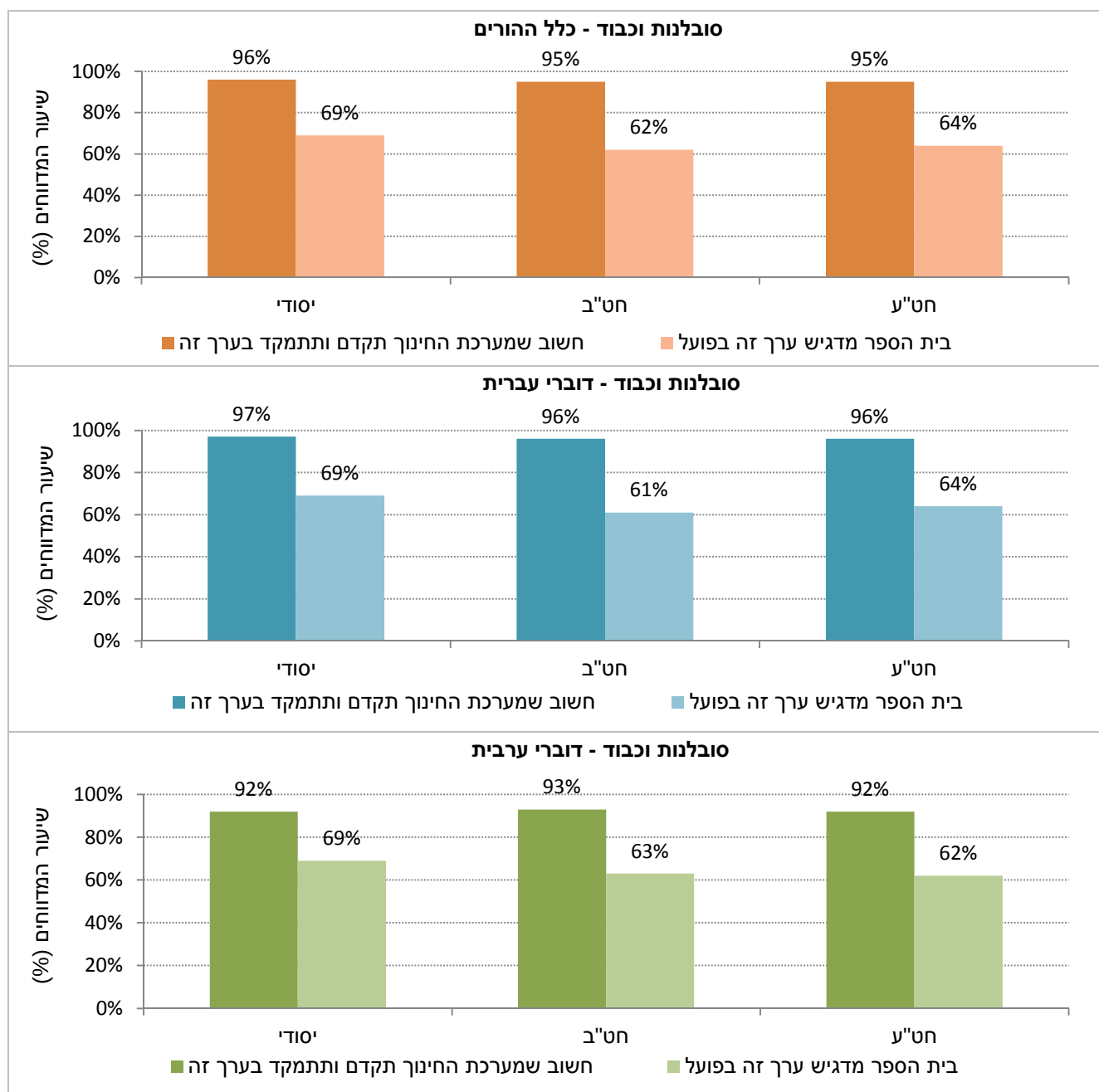
³ נשאלו הורים לילדים מבתי ספר מפיקוח ממלכתי-דתי בלבד.

תרשים 1: דיווחי ההורים על חשיבות הערך "מימוש עצמי" ועל המידה שבה בית הספר מדגיש זאת בפועל: שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל



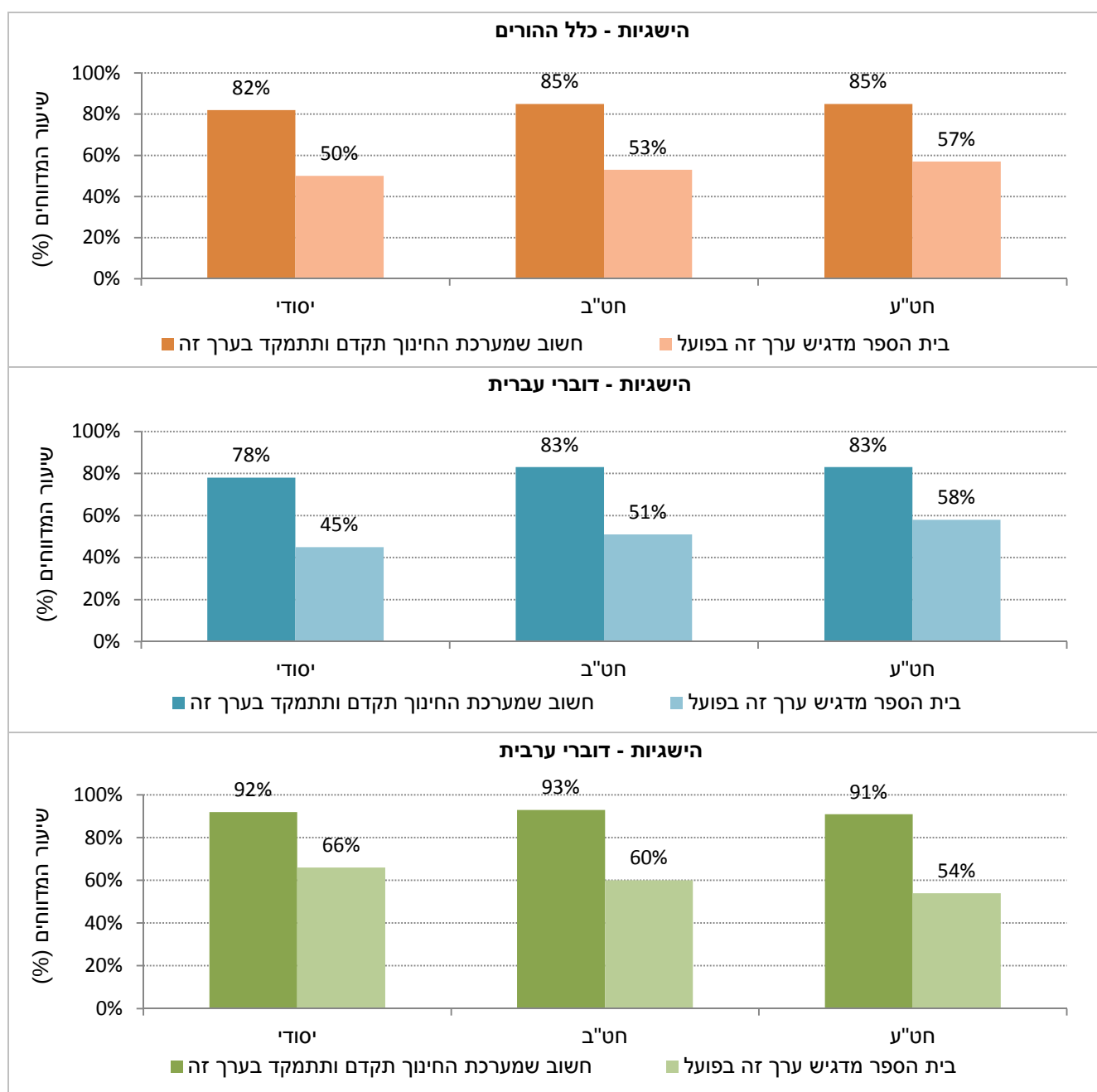
עיון בתרשים לעיל מעלה כי כ-90% (87% עד 94%) מההורים מדווחים כי חשוב שמערכת החינוך תקדם את הערך "מימוש עצמי". לעומת זאת, רק כ-40% עד מחצית (37% עד 51%) מההורים מדווחים כי בית הספר שבו לומד ילדם מדגיש ערך זה בפועל. שיעור המדווחים על חשיבות הערך בקרב חטיבות עליונות דוברות ערבית (87%) נמוך לעומת יתר הקבוצות (91% עד 94%). בבתי ספר דוברי עברית, ביסודי ובחט"ב, שיעורי המדווחים על הדגשת הערך בפועל (37%-43% ו-49% בהתאמה) נמוכים לעומת יתר הקבוצות (49% עד 51%). בהתאם, בבתי ספר אלה, הפערים בין חשיבות הערך לבין הדגשתו בפועל הם הגדולים ביותר (55%-50% בהתאמה).

תרשים 2: דיווחי ההורים על חשיבות הערך "סובלנות וכבוד" ועל המידה שבה בית הספר מדגיש זאת בפועל: שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל



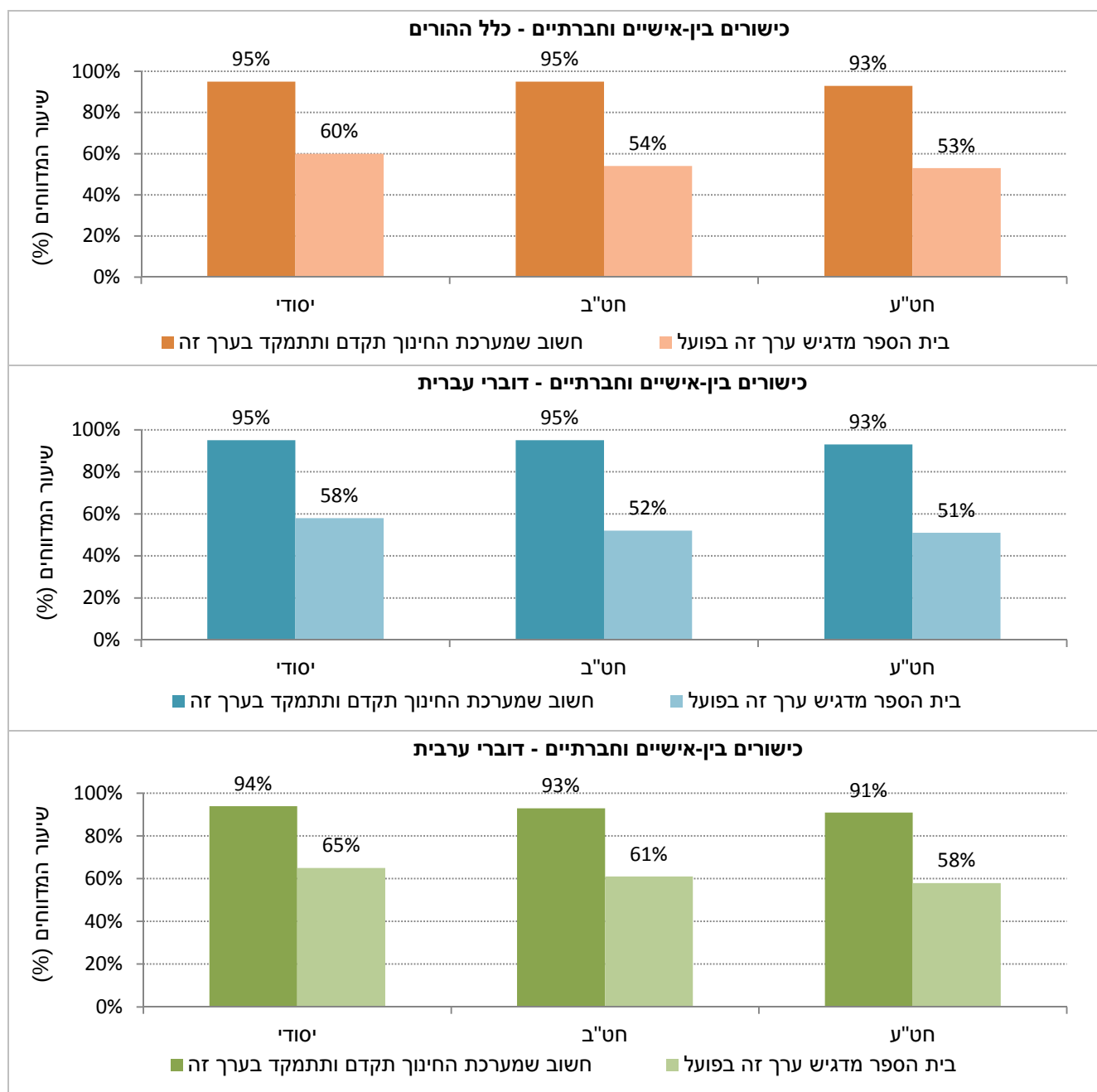
עיון בתרשים לעיל מעלה כי יותר מ-90% (92% עד 97%) מההורים מדווחים כי חשוב שמערכת החינוך תקדם את הערך "סובלנות וכבוד". לעומת זאת, רק כשני שלישים (61% עד 69%) מההורים מדווחים כי בית הספר שבו לומד ילדם מדגיש ערך זה בפועל. שיעורי המדווחים על חשיבות הערך גבוהים מעט יותר בקרב בתי ספר דוברי עברית (96% עד 97%) מאשר שיעוריהם בבתי ספר דוברי ערבית (92% עד 93%). בשני מגזרי השפה, שיעורי המדווחים על הדגשת הערך בפועל גבוהים ביסודי (69%) יותר מאשר בחט"ב (עברית – 61%; ערבית – 63%) ובחט"ע (עברית – 64%; ערבית – 62%).

תרשים 3: דיווחי ההורים על חשיבות הערך "הישגיות" ועל המידה שבה בית הספר מדגיש זאת בפועל: שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל



עיון בתרשים לעיל מעלה כי יותר משלושה רבעים (78% עד 93%) מההורים מדווחים כי חשוב שמערכת החינוך תקדם את הערך "הישגיות". לעומת זאת, רק כמחצית עד שני שלישים (45% עד 66%) מההורים מדווחים כי בית הספר שבו לומד ילדם מדגיש ערך זה בפועל. שיעורי המדווחים על חשיבות הערך גבוהים בקרב בתי ספר דוברי ערבית (91% עד 93%) יותר מאשר בבתי ספר דוברי עברית (78% עד 83%). בקרב בתי ספר דוברי עברית, שיעור המדווחים על חשיבות הערך נמוך יותר ביסודי (78%) מאשר בחט"ב ובחט"ע (83%). בקרב בתי ספר דוברי עברית, שיעור המדווחים על הדגשת הערך בפועל גבוה יותר ככל ששלב הגיל גבוה יותר. לעומת זאת, בקרב בתי ספר דוברי ערבית, שיעור המדווחים על הדגשת הערך בפועל נמוך יותר ככל ששלב הגיל גבוה יותר. בקרב חטיבות עליונות דוברות ערבית הפער בין חשיבות הערך לבין הדגשתו בפועל הוא הגדול ביותר (37%).

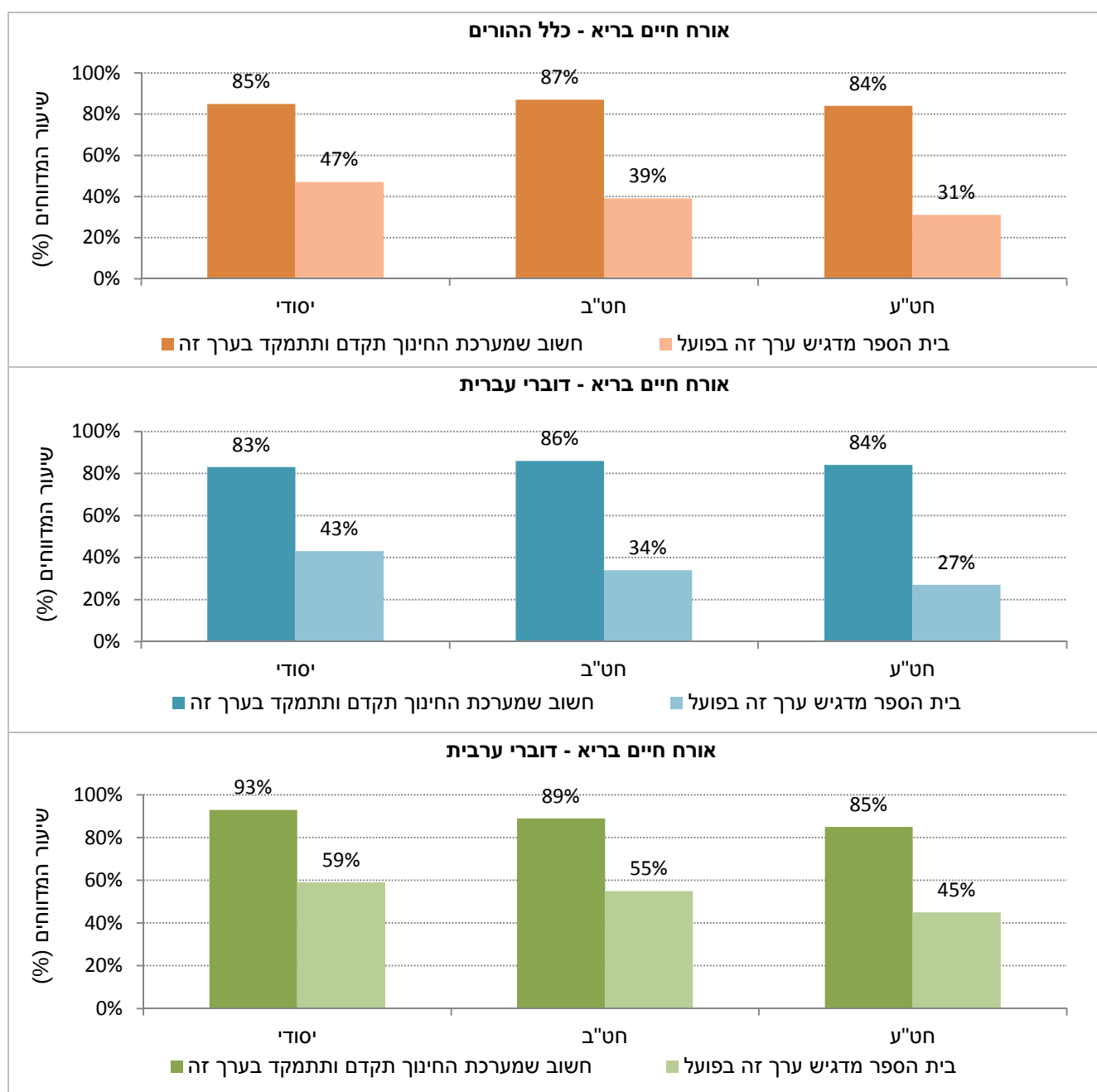
תרשים 4: דיווחי ההורים על חשיבות הערך "כישורים בין-אישיים וחברתיים" ועל המידה שבה בית הספר מדגיש זאת בפועל: שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל



הערה: נמצא שיעור אי-השבה גבוה (11%) על השאלה הנוגעת למידה שבה בית הספר מדגיש את הערך "כישורים בין-אישיים וחברתיים", בקרב הורים לילדים בחטיבות עליונות דוברות עברית.

עיון בתרשים לעיל מעלה כי יותר מ-90% (91% עד 95%) מההורים מדווחים כי חשוב שמערכת החינוך תקדם את הערך "כישורים בין-אישיים וחברתיים". לעומת זאת, רק כמחצית עד שני שלישים (51% עד 65%) מההורים מדווחים כי בית הספר שבו לומד ילדם מדגיש ערך זה בפועל. בכל אחד משלבי הגיל, שיעורי המדווחים על הדגשת הערך בפועל בקרב בתי ספר דוברי ערבית (58% עד 65%) גבוהים יותר מאשר בבתי ספר דוברי עברית (51% עד 58%). בהתאם, הפערים בין חשיבות הערך לבין הדגשתו בפועל בקרב בתי ספר דוברי עברית (37% עד 43%) גדולים יותר מאשר בבתי ספר דוברי ערבית (29% עד 33%). שיעורי המדווחים על הדגשת הערך בפועל ביסודי (עברית – 58%; ערבית – 65%) גבוהים יותר מאשר בחט"ב (עברית – 52%; ערבית – 61%) ובחט"ע (עברית – 51%; ערבית – 58%).

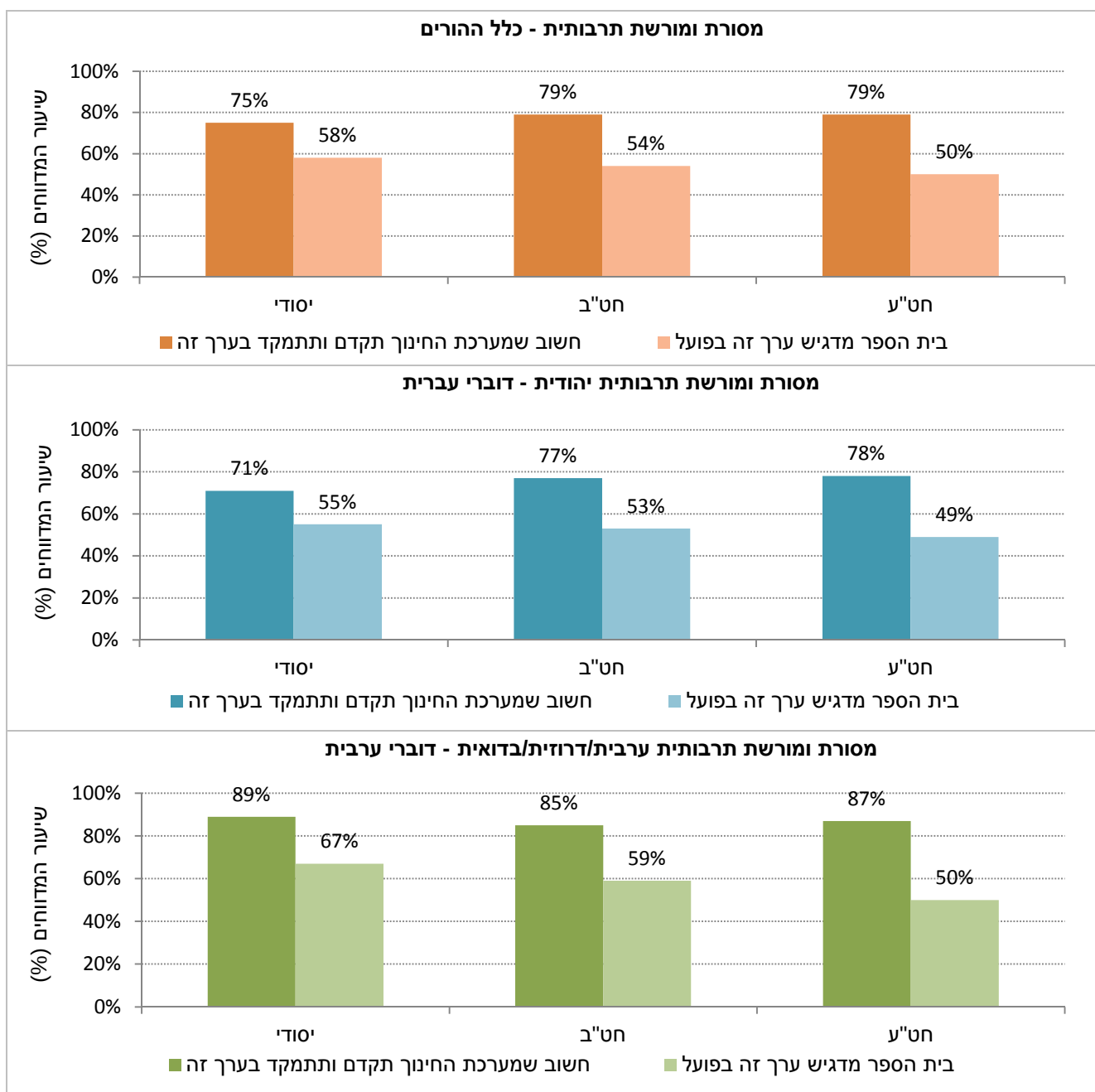
תרשים 5: דיווחי ההורים על חשיבות הערך "אורח חיים בריא" ועל המידה שבה בית הספר מדגיש זאת בפועל: שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל



הערה: נמצא שיעור אי-השבה גבוה (10%) על השאלה הנוגעת למידה שבה בית הספר מדגיש את הערך "אורח חיים בריא", בקרב הורים לילדים בחטיבות העליונות.

עיון בתרשים לעיל מעלה כי יותר מ-80% (83% עד 93%) מההורים מדווחים כי חשוב שמערכת החינוך תקדם את הערך "אורח חיים בריא". לעומת זאת, רק כרבע עד 60% (27% עד 59%) מההורים מדווחים כי בית הספר שבו לומד ילדם מדגיש ערך זה בפועל. ביסודי, שיעור המדווחים על חשיבות הערך בקרב דוברי ערבית (93%) גבוה יותר מאשר בקרב דוברי עברית (83%). בכל אחד משלבי הגיל, שיעורי המדווחים על הדגשת הערך בפועל בקרב בתי ספר דוברי ערבית (45% עד 59%) גבוהים יותר מאשר בקרב דוברי עברית (27% עד 43%). בקרב בתי ספר דוברי ערבית, שיעורי המדווחים על חשיבות הערך נמוכים יותר ככל ששלב הגיל גבוה יותר. בשני מגזרי השפה, שיעורי המדווחים על הדגשת הערך בפועל נמוכים יותר ככל ששלב הגיל גבוה יותר. בקרב חטיבות ביניים וחטיבות עליונות דוברות עברית הפערים בין חשיבות הערך לבין הדגשתו בפועל הם הגדולים ביותר (52%-ו-57% בהתאמה).

תרשים 6: דיווחי ההורים על חשיבות הערך "המסורת והמורשת התרבותית"⁴ ועל המידה שבה בית הספר מדגיש זאת בפועל: שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל



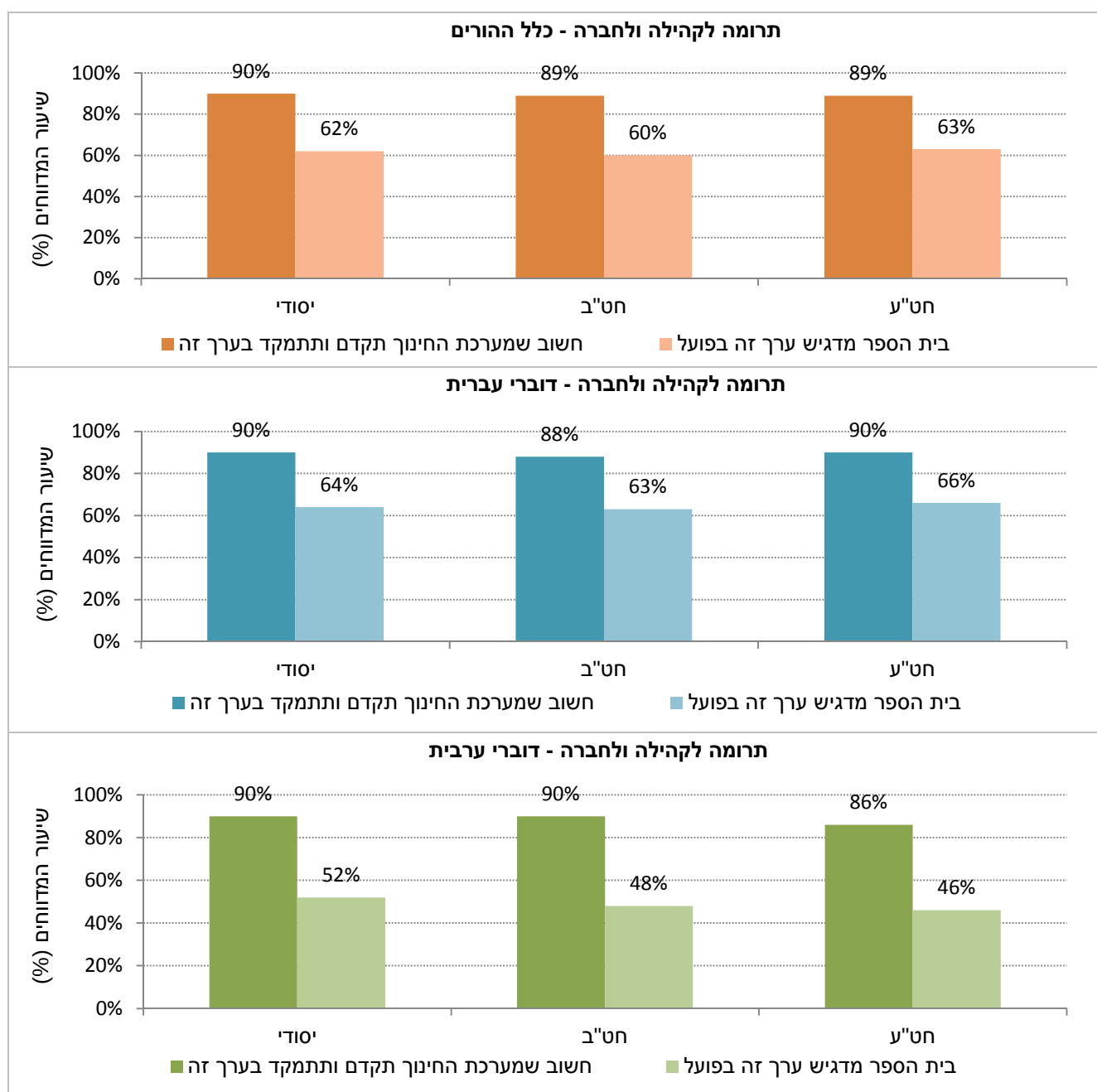
הערה: נמצא שיעור אי-השבה גבוה (14%) על השאלה הנוגעת למידה שבה בית הספר מדגיש את הערך "מסורת ומורשת תרבותית", בקרב הורים לילדים בחטיבות עליונות דוברות ערבית.

עיון בתרשים לעיל מעלה כי יותר מ-70% (71% עד 89%) מההורים מדווחים כי חשוב שמערכת החינוך תקדם את הערך "מסורת ומורשת תרבותית". לעומת זאת, רק כמחצית עד שני שלישים (49% עד 67%) מההורים מדווחים כי בית הספר שבו לומד ילדם מדגיש ערך זה בפועל. שיעורי המדווחים על חשיבות הערך בקרב בתי ספר דוברי ערבית (85% עד 89%) גבוהים יותר מאשר בקרב דוברי עברית (71% עד 78%). כמו כן, ביסודי ובחט"ב, שיעורי המדווחים על הדגשת הערך בפועל גבוהים בקרב בתי ספר דוברי ערבית (67%-59% בהתאמה) יותר מאשר בקרב דוברי

⁴ בתי ספר דוברי עברית נשאלו על המסורת והמורשת התרבותית היהודית; בתי ספר דוברי ערבית נשאלו על המסורת והמורשת התרבותית הערבית, הדרוזית או הבדואית - בהתאם לזהות בית הספר.

עברית (55%-53% בהתאמה). בקרב בתי ספר דוברי עברית, שיעור המדווחים על חשיבות הערך ביסודי (71%) נמוך יותר מאשר בחט"ב (77%) ובחט"ע (78%). בשני מגזרי השפה, שיעורי המדווחים על הדגשת הערך בפועל נמוכים יותר ככל ששלב הגיל גבוה יותר; התופעה בולטת יותר בבתי ספר דוברי ערבית. בהתאם, הפערים בין חשיבות הערך לבין הדגשתו בפועל גדולים יותר ככל ששלב הגיל גבוה יותר.

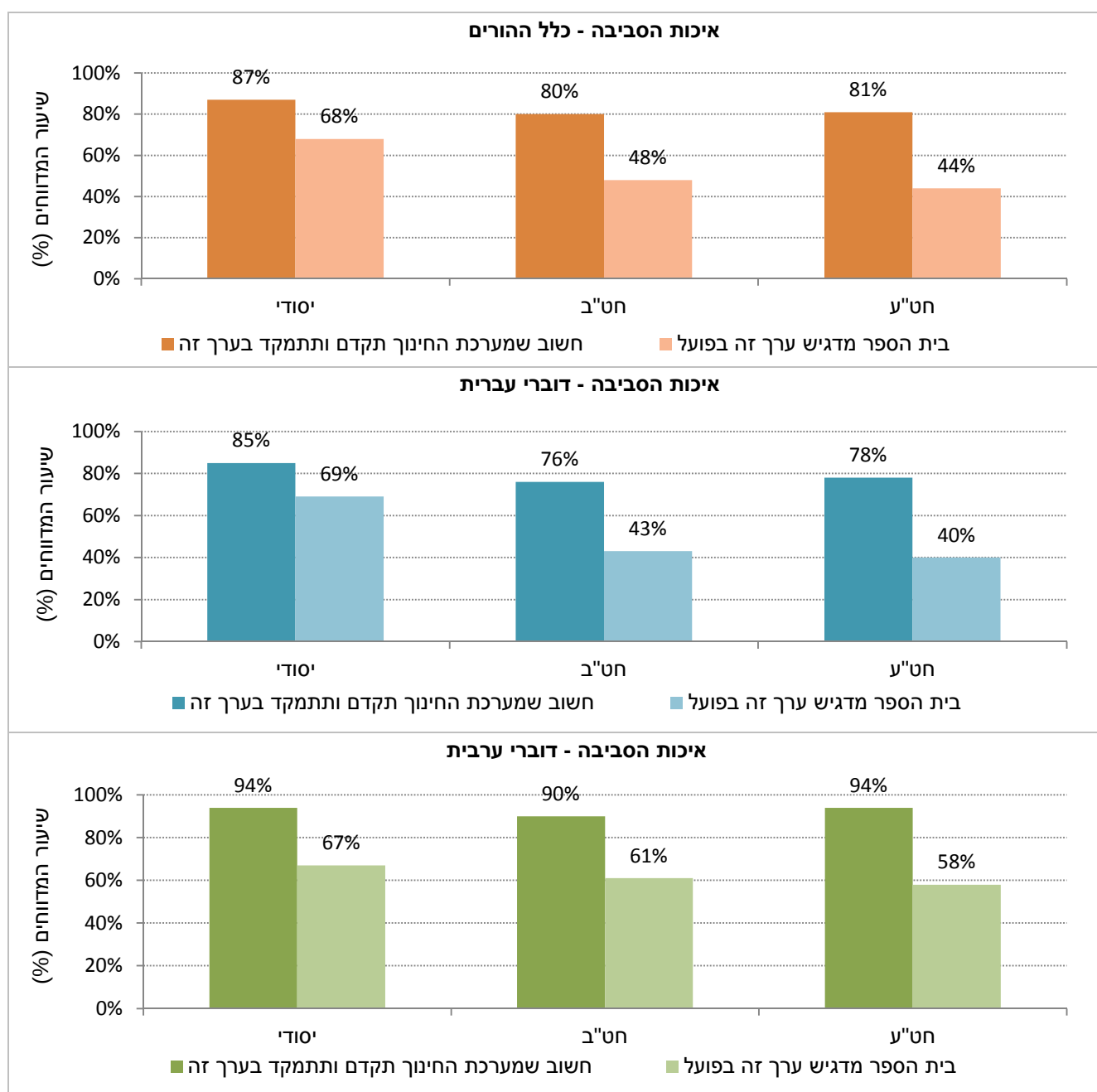
תרשים 7: דיווחי ההורים על חשיבות הערך "תרומה לקהילה ולחברה" ועל המידה שבה בית הספר מדגיש זאת בפועל: שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל



הערה: נמצאו שיעורי אי-השבה גבוהים על השאלות עד כמה חשוב שמערכת החינוך תקדם ותתמקד בערך "תרומה לקהילה ולחברה" (18%) ועד כמה בית הספר מדגיש ערך זה בפועל (22%), בקרב הורים לילדים בבתי ספר דוברי ערבית.

עיון בתרשים לעיל מעלה כי כ-90% (86% עד 90%) מההורים מדווחים כי חשוב שמערכת החינוך תקדם את הערך "תרומה לקהילה ולחברה". לעומת זאת, רק כמחצית עד שני שלישים (46% עד 66%) מההורים מדווחים כי בית הספר שבו לומד ילדם מדגיש ערך זה בפועל. שיעורי המדווחים על הדגשת הערך בפועל בקרב בתי ספר דוברי עברית (63% עד 66%) גבוהים יותר מאשר בקרב דוברי ערבית (46% עד 52%). בהתאם, הפערים בין חשיבות הערך לבין הדגשתו בפועל בקרב בתי ספר דוברי עברית (24% עד 26%) קטנים יותר מאשר בקרב דוברי ערבית (38% עד 42%). בקרב בתי ספר דוברי ערבית, שיעור המדווחים על חשיבות הערך בחט"ע (86%) נמוך מעט יותר מאשר ביסודי ובחט"ב (90%), ושיעור המדווחים על הדגשת הערך בפועל גבוה יותר ביסודי (52%) מאשר בחט"ב (48%) ובחט"ע (46%).

תרשים 8: דיווחי ההורים על חשיבות הערך "איכות הסביבה" ועל המידה שבה בית הספר מדגיש זאת בפועל: שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל

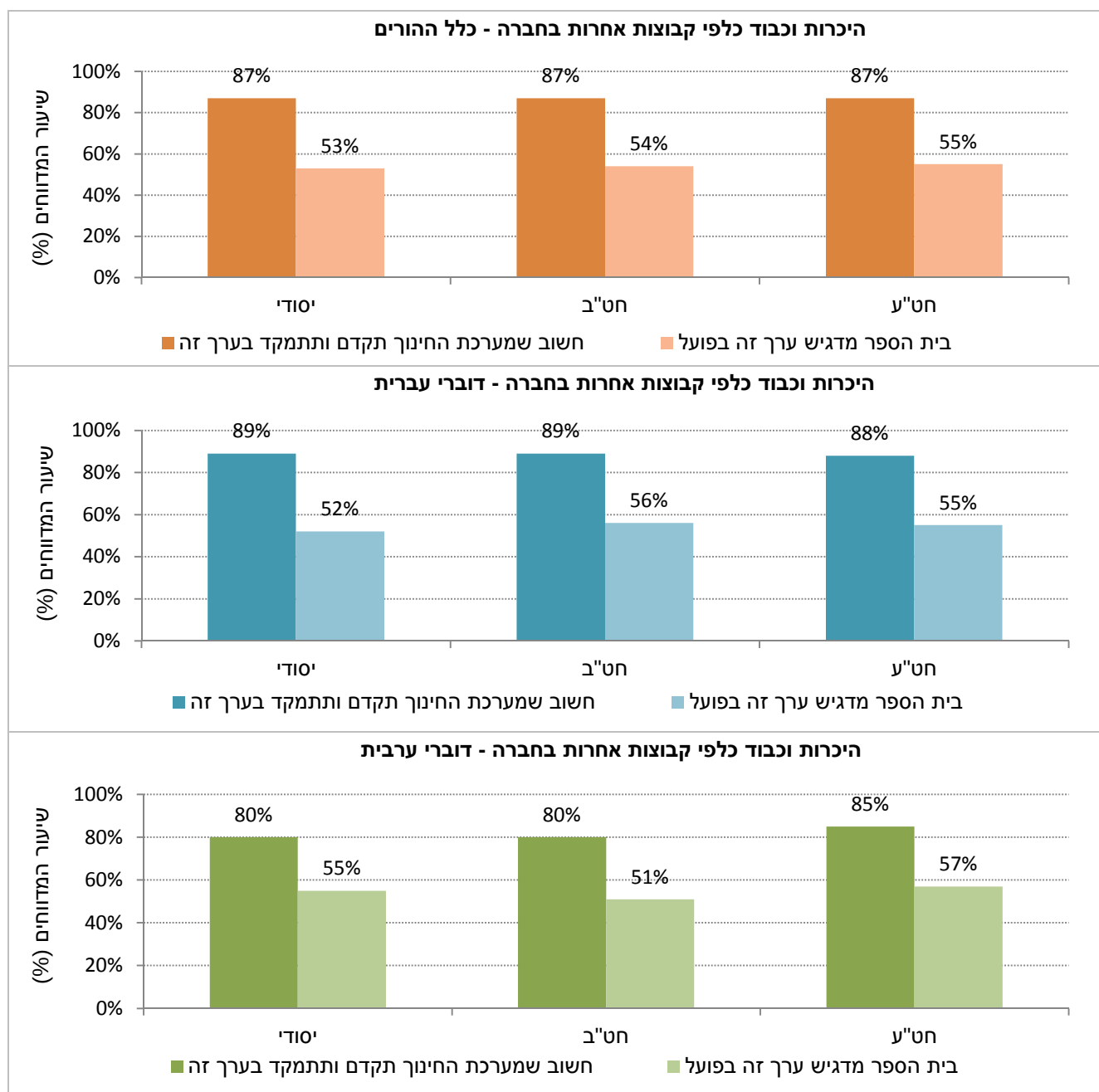


הערה: נמצא שיעור אי-השבה גבוה (12%) על השאלה הנוגעת למידה שבה בית הספר מדגיש את הערך "איכות הסביבה", בקרב הורים לילדים בבתי ספר דוברי עברית.

עיון בתרשים לעיל מעלה כי יותר משלושה רבעים (76% עד 94%) מההורים מדווחים כי חשוב שמערכת החינוך תקדם את הערך "איכות הסביבה". לעומת זאת, רק כ-40% עד שני שלישים (40% עד 69%) מההורים מדווחים כי בית הספר שבו לומד ילדם מדגיש ערך זה בפועל. שיעורי המדווחים על חשיבות הערך בקרב בתי ספר דוברי ערבית (90% עד 94%) גבוהים יותר מאשר בבתי ספר דוברי עברית (76% עד 85%). בחט"ב ובחט"ע, שיעורי המדווחים על הדגשת הערך בפועל גבוהים בקרב בתי ספר דוברי ערבית (61% ו-58% בהתאמה) יותר מאשר בקרב דוברי עברית (43% ו-40% בהתאמה). בקרב בתי ספר דוברי עברית שיעור המדווחים על חשיבות הערך ביסודי (85%) גבוה יותר מאשר בחט"ב (76%) ובחט"ע (78%); כמו כן, בקרב דוברי עברית, שיעור המדווחים על הדגשת הערך

בפועל גבוה באופן ניכר ביסודי (69%) מאשר בחט"ב (43%) ובחט"ע (40%). בקרב בתי ספר דוברי ערבית, שיעור המדווחים על חשיבות הערך נמוך מעט יותר בחט"ב (90%) מאשר ביסודי ובחט"ע (94%). באופן דומה, גם בקרב בתי ספר דוברי ערבית שיעור המדווחים על הדגשת הערך בפועל ביסודי (67%) גבוה יותר מאשר בחט"ב (61%) ובחט"ע (58%). בחט"ע, הפערים בין חשיבות הערך לבין הדגשתו בפועל הם הגדולים ביותר (עברית – 38%; ערבית – 36%).

תרשים 9: דיווחי ההורים על חשיבות הערך "היכרות וכבוד כלפי קבוצות אחרות בחברה" ועל המידה שבה בית הספר מדגיש זאת בפועל: שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל

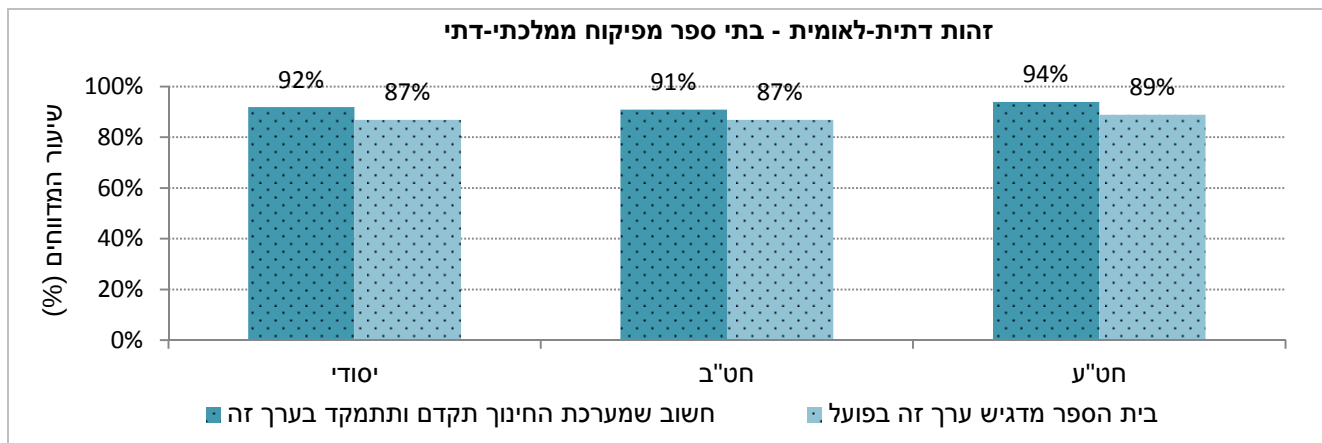


הערה: נמצא שיעור אי-השבה גבוה (13%) על השאלה הנוגעת למידה שבה בית הספר מדגיש את הערך "היכרות וכבוד כלפי קבוצות אחרות בחברה", בקרב הורים לילדים בבתי ספר דוברי עברית.

עיון בתרשים לעיל מעלה כי יותר מ-80% (80% עד 89%) מההורים מדווחים כי חשוב שמערכת החינוך תקדם את הערך "היכרות וכבוד כלפי קבוצות אחרות בחברה". לעומת זאת, רק מעט יותר ממחצית (51% עד 57%) מההורים מדווחים כי בית הספר שבו לומד ילדם מדגיש ערך זה בפועל. שיעורי המדווחים על חשיבות הערך גבוהים בקרב בתי ספר דוברי עברית (88% עד 89%) יותר מאשר בבתי ספר דוברי ערבית (80% עד 85%). בהתאם, הפערים בין חשיבות הערך לבין הדגשתו בפועל בקרב בתי ספר דוברי עברית (33% עד 37%) גדולים יותר מאשר בבתי ספר דוברי ערבית (25% עד 29%). בחט"ב, שיעור המדווחים על הדגשת הערך בפועל גבוה בקרב דוברי עברית (56%) יותר מאשר בקרב דוברי ערבית (51%). בקרב בתי ספר דוברי ערבית, שיעור המדווחים על חשיבות הערך בחט"ע

(85%) גבוה יותר מאשר ביסודי ובחט"ב (80%). כמו כן, בקרב דוברי ערבית, שיעור המדווחים על הדגשת הערך בפועל נמוך בחט"ב (51%) יותר מאשר ביסודי (55%) ובחט"ע (57%).

תרשים 10: דיווחי ההורים על חשיבות הערך "זהות דתית-לאומית" ועל המידה שבה בית הספר מדגיש זאת בפועל: שיעורי המדווחים לפי שלבי גיל בקרב בתי ספר מפקוח ממלכתי-דתי⁵



הערה: נמצאו שיעורי אי-השבה גבוהים (14%) על שאלות עד כמה חשוב שמערכת החינוך תקדם ותתמקד בערך זהות דתית-לאומית ועד כמה בית הספר מדגיש ערך זה בפועל, בקרב הורים לילדים בבתי ספר מפקוח ממלכתי-דתי.

עיון בתרשים לעיל מעלה כי מעט יותר מ-90% (91% עד 94%) מההורים לילדים בבתי ספר מפקוח ממלכתי-דתי מדווחים כי חשוב שמערכת החינוך תקדם את הערך "זהות דתית-לאומית". מעט פחות מ-90% (87% עד 89%) מההורים לילדים בבתי ספר מפקוח ממלכתי-דתי מדווחים כי בית הספר שבו לומד ילדם מדגיש ערך זה בפועל. כלומר, הפערים בין חשיבות הערך לבין הדגשתו בפועל קטנים (4% עד 5%). אין הבדלים ניכרים בין שלבי הגיל.

⁵ שאלה זו הוצגה להורים לילדים בבתי ספר מפקוח ממלכתי-דתי בלבד.

- עבור תשעה מתוך עשרת הערכים⁶ שיעורי ההורים המדווחים כי הערך חשוב גבוהים באופן משמעותי משיעורי ההורים המדווחים כי בית הספר מדגיש את הערך בפועל. תופעה זו מתרחשת בשני מגזרי השפה, בכל אחד משלבי הגיל. הפערים בין שיעורי הדיווח על חשיבות הערך לבין שיעורי הדיווח כי בית הספר מדגיש את הערך בפועל נעים בין 16% ל- 57%.
- עבור הערך "זהות דתית-לאומית", שעליו נשאלו הורים לילדים בבתי ספר בפקוק ממלכתי-דתי בלבד, הפערים בין שיעורי הדיווח על חשיבות לבין שיעורי הדיווח על הדגשה בפועל קטנים יחסית (4% עד 5%). ערך זה אינו נכלל ביתר הממצאים להלן.

תמונת מצב כללית עבור כל אחד מהערכים השונים

- **"מימוש עצמי"** – שיעור המדווחים על חשיבות הערך בקרב חטיבות עליונות דוברות ערבית (87%) נמוך לעומת יתר הקבוצות (91% עד 94%). בקרב דוברי עברית, ביסודי ובחט"ב, שיעורי המדווחים על הדגשת הערך בפועל (37% ו-43% בהתאמה) נמוכים לעומת שיעוריהם ביתר הקבוצות (49% עד 51%). הפער הגדול ביותר בין החשיבות לבין הדגשת הערך נרשם בבתי ספר יסודיים ובחטיבות ביניים דוברות עברית (55% ו-50% בהתאמה).
- **"סובלנות וכבוד"** – שיעורי המדווחים על חשיבות הערך גבוהים מעט בקרב בתי ספר דוברי עברית (96% עד 97%) יותר מאשר בקרב דוברי ערבית (92% עד 93%). שיעורי המדווחים על הדגשת הערך בפועל ביסודי (69%) גבוהים יותר מאשר בחט"ב ובחט"ע (61% עד 64%).
- **"הישגיות"** – שיעורי המדווחים על חשיבות הערך גבוהים בקרב בתי ספר דוברי ערבית (91% עד 93%) יותר מאשר בקרב דוברי עברית (78% עד 83%). בקרב בתי ספר דוברי עברית שיעור המדווחים על הדגשת הערך בפועל גבוה יותר ככל ששלב הגיל גבוה יותר. לעומת זאת, בקרב בתי ספר דוברי עברית, שיעור המדווחים על הדגשת הערך בפועל נמוך יותר ככל ששלב הגיל גבוה יותר, ובהתאם בבתי ספר דוברי ערבית בשלב גיל זה הפער בין חשיבות הערך להדגשתו הוא הגבוה ביותר (37%).
- **"כישורים בין-אישיים וחברתיים"** – שיעורי המדווחים על חשיבות הערך דומים בין הקבוצות (91% עד 95%). שיעורי המדווחים על הדגשת הערך בפועל בקרב בתי ספר דוברי ערבית (58% עד 65%) גבוהים יותר מאשר בקרב דוברי עברית (51% עד 58%). שיעורי המדווחים על הדגשת הערך בפועל גבוהים יותר ביסודי (עברית – 58%; ערבית – 65%) מאשר בחט"ב (עברית – 52%; ערבית – 61%) ובחט"ע (עברית – 51%; ערבית – 58%).
- **"אורח חיים בריא"** – שיעור המדווחים על חשיבות הערך בקרב דוברי ערבית ביסודי (93%) גבוה מבחט"ב (89%); שני ערכים אלה גבוהים לעומת שיעוריהם ביתר הקבוצות (83% עד 86%). שיעור המדווחים על הדגשת הערך בפועל בקרב בתי ספר דוברי ערבית (45% עד 59%) גבוה יותר מאשר בקרב דוברי עברית (27% עד 43%). שיעורי המדווחים על הדגשת הערך בפועל נמוכים יותר ככל ששלב הגיל גבוה יותר ובעיקר בחטיבות עליונות דוברות עברית, שם הפער בין חשיבות הערך להדגשתו הוא הגבוה ביותר (57%).
- **"מסורת ומורשת תרבותית"** – שיעורי המדווחים על חשיבות הערך גבוהים יותר בקרב בתי ספר דוברי ערבית (85% עד 89%) מאשר בקרב דוברי עברית (71% עד 78%). ביסודי ובחט"ב, שיעורי המדווחים על הדגשת הערך בפועל גבוהים יותר בקרב דוברי ערבית (67% ו-59% בהתאמה) מאשר בקרב דוברי עברית

⁶ הערך "זהות דתית-לאומית" הוא הערך העשירי, השונה מהשאר.

(55%-53% בהתאמה). ככלל, שיעורי המדווחים על הדגשת הערך בפועל נמוכים יותר ככל ששלב הגיל גבוה יותר.

- **"תרומה לקהילה ולחברה"** – שיעורי המדווחים על חשיבות הערך דומים בין הקבוצות (86% עד 90%). שיעורי המדווחים על הדגשת הערך בפועל גבוהים בקרב בתי ספר דוברי עברית (63% עד 66%) יותר מאשר בקרב דוברי ערבית (46% עד 52%).
- **"איכות הסביבה"** – שיעורי המדווחים על חשיבות הערך גבוהים בקרב בתי ספר דוברי ערבית (90% עד 94%) יותר מאשר בקרב דוברי עברית (76% עד 85%). בחט"ב ובחט"ע, שיעורי המדווחים על הדגשת הערך בפועל גבוהים יותר בקרב דוברי ערבית (61%-58% בהתאמה) מאשר בקרב דוברי עברית (43%-40% בהתאמה). בשני מגזרי השפה, שיעור המדווחים על הדגשת הערך בפועל ביסודי (67% עד 69%) גבוה יותר מאשר בחט"ב ובחט"ע (40% עד 61%).
- **"היכרות וכבוד כלפי קבוצות אחרות בחברה"** – שיעורי המדווחים על חשיבות הערך גבוהים יותר בקרב בתי ספר דוברי עברית (88% עד 89%) מאשר בקרב דוברי ערבית (80% עד 85%). שיעורי המדווחים על הדגשת הערך בפועל נמוכים בחטיבות ביניים דוברות ערבית ובבתי ספר יסודיים דוברי עברית (51%-52% בהתאמה) לעומת יתר הקבוצות (55% עד 57%).

השוואה בין דיווחי ההורים בבתי ספר דוברי עברית לבין בתי ספר דוברי ערבית מעלה כי:

קיימים הבדלים בין מגזרי השפה בדיווחי ההורים על חשיבות הערכים ועל הדגשתם בפועל, ובפערים בין השניים.

1. חשיבות הערכים:

שיעורי ההורים המדווחים כי **הערך חשוב** נעים בטווח 71% עד 97%.

- שיעורי הדיווח הם **הגבוהים** ביותר בערכים אלה:
 - בקרב בתי ספר דוברי **עברית**: "סובלנות וכבוד" (96% עד 97%), "כישורים בין-אישיים וחברתיים" (93% עד 95%), "מימוש עצמי" (92% עד 94%).
 - בקרב בתי ספר דוברי **ערבית**: "כישורים בין-אישיים וחברתיים" (91% עד 94%), "איכות הסביבה" (90% עד 94%), "סובלנות וכבוד" (92% עד 93%), "הישגיות" (91% עד 93%).
- שיעורי הדיווח הם **הנמוכים** ביותר בערכים אלה:
 - בקרב בתי ספר דוברי **עברית**: "מסורת ומורשת תרבותית" (71% עד 78%), "הישגיות" (78% עד 83%), "איכות הסביבה" (78% עד 85%).
 - בקרב בתי ספר דוברי **ערבית**: "היכרות וכבוד כלפי קבוצות אחרות בחברה" (80% עד 85%), "מסורת ומורשת תרבותית" (85% עד 89%).

2. הדגשת הערכים בפועל:

שיעורי ההורים המדווחים כי **בית הספר מדגיש את הערך בפועל** נעים בטווח 27% עד 69%.

- שיעורי הדיווח הם **הגבוהים** ביותר בערכים אלה:
 - בקרב בתי ספר דוברי **עברית**: "סובלנות וכבוד" (64% עד 69%), "תרומה לקהילה ולחברה" (63% עד 66%).
 - בקרב בתי ספר דוברי **ערבית**: "סובלנות וכבוד" (62% עד 69%), "איכות הסביבה" (58% עד 65%), "כישורים בין-אישיים וחברתיים" (58% עד 65%).

- שיעורי הדיווח הם הנמוכים ביותר בערכים אלה:

○ בקרב בתי ספר דוברי עברית: "מימוש עצמי" (37% עד 49%), "אורח חיים בריא" (27% עד 43%).
 ○ בקרב בתי ספר דוברי ערבית: "תרומה לקהילה ולחברה" (46% עד 52%), "מימוש עצמי" (49% עד 51%).

3. פערים בין חשיבות הערכים לבין הדגשתם בפועל:

טווח הפערים נע בין 16% ל- 57%. הפערים המשמעותיים ביותר בין שיעורי הדיווח על חשיבות הערך לבין שיעורי הדיווח על הדגשת הערך בפועל הם בערכים אלה:

- בקרב בתי ספר דוברי עברית: "מימוש עצמי" (45% עד 55%), "אורח חיים בריא" (40% עד 57%), "כישורים בין-אישיים וחברתיים" (37% עד 43%).
- בקרב בתי ספר דוברי ערבית: "מימוש עצמי" (38% עד 43%), "תרומה לקהילה ולחברה" (38% עד 42%), "אורח חיים בריא" (34% עד 40%).

השוואה בין שלבי גיל:

- ההבדלים בשיעורי הדיווח בין שלבי הגיל באים לידי ביטוי בעיקר ביחס להדגשה בפועל של הערך, ואילו ביחס לחשיבות הערך שיעורי הדיווח דומים בין שלבי הגיל.
- הפערים הגדולים בין שלבי הגיל בשיעורי ההורים המדווחים כי הערך חשוב:
 - בקרב בתי ספר דוברי עברית: "איכות הסביבה" (85% ביסודי לעומת 76% בחט"ב), "מסורת ומורשת תרבותית" (78% בחט"ע לעומת 71% ביסודי).
 - בקרב בתי ספר דוברי ערבית: "אורח חיים בריא" (93% ביסודי לעומת 85% בחט"ע), "מימוש עצמי" (94% ביסודי לעומת 87% בחט"ע).
- הפערים הגדולים בין שלבי הגיל בשיעורי ההורים המדווחים כי בית הספר מדגיש את הערך בפועל:
 - בקרב בתי ספר דוברי עברית: "איכות הסביבה" (69% ביסודי לעומת 40% בחט"ע), "אורח חיים בריא" (43% ביסודי לעומת 27% בחט"ע), "הישגיות" (58% בחט"ע לעומת 45% ביסודי), "מימוש עצמי" (49% בחט"ע לעומת 37% ביסודי).
 - בקרב בתי ספר דוברי ערבית: "מסורת ומורשת תרבותית" (67% ביסודי לעומת 50% בחט"ע), "אורח חיים בריא" (59% ביסודי לעומת 45% בחט"ע), "הישגיות" (66% ביסודי לעומת 54% בחט"ע).
- אלה הערכים שבהם נמצאו ההבדלים הגדולים ביותר בין שלבי הגיל בפערים בין שיעורי הדיווח על חשיבות הערך לבין שיעורי הדיווח על הדגשת הערך בפועל:
 - בקרב בתי ספר דוברי עברית: "איכות הסביבה" (פער של 38% בחט"ע לעומת 16% ביסודי), "אורח חיים בריא" (פער של 57% בחט"ע לעומת 40% ביסודי), "מסורת ומורשת תרבותית" (פער של 29% בחט"ע לעומת 16% ביסודי).
 - בקרב בתי ספר דוברי ערבית: "מסורת ומורשת תרבותית" (פער של 37% בחט"ע לעומת 22% ביסודי), "הישגיות" (פער של 37% בחט"ע לעומת 26% ביסודי).

בהתאם לאמור לעיל, אפשר לסכם כי:

- מרבית ההורים רואים חשיבות בכך שהמערכת תקדם את מגוון הערכים שהוצגו בפניהם (71% עד 97%) ובעיקר את הערכים "סובלנות וכבוד", "כישורים בין-אישיים וחברתיים" ו- "מימוש עצמי". הורים דוברי ערבית ציינו גם "הישגיות" ו"איכות הסביבה" כחשובים ביותר. פחות הורים ציינו את הערך "מסורת ומורשת תרבותית" כערך חשוב (בחינוך הממלכתי בלבד⁷).
- ניכר פער בין החשיבות שההורים מייחסים להתמקדות בית הספר בכל ערך, לבין תחושת ההורים כי בית הספר מקדם ערך זה בעשייה החינוכית שלו (פערים של 16% עד 57%). שיעורי הדיווח על הדגשה בפועל נוטים להיות גבוהים ביסודי יותר מאשר בחט"ב ובחט"ע. תופעה זו בולטת במיוחד בקרב בתי ספר דוברי ערבית.
- לפי דיווחי ההורים נראה כי בתי הספר נותנים דגש מיוחד לערך "סובלנות וכבוד". בבתי ספר דוברי עברית ניתן דגש מיוחד גם על הערכים "תרומה לקהילה ולחברה" ו"איכות הסביבה" (ביסודי). בבתי ספר דוברי ערבית (יסודי וחט"ב) ניתן דגש גם על הערכים "הישגיות", "כישורים בין אישיים וחברתיים" ו"איכות הסביבה"; ביסודי גם על הערך "המסורת והמורשת התרבותית".
- הפערים בין שיעורי הדיווח על חשיבות הערך לבין שיעורי הדיווח על הדגשת הערך בפועל גבוהים בשני מגזרי השפה בערכים "מימוש עצמי" (אשר צוין ע"י ההורים כערך חשוב במיוחד) ו"אורח חיים בריא", באופן יחסי לפערים ביתר הערכים. הפער עבור הערך "תרומה לקהילה" גבוה באופן יחסי בקרב בתי ספר דוברי ערבית ונמוך באופן יחסי בבתי ספר דוברי עברית.
- בעוד ההורים תופסים את הערכים כחשובים במידה דומה בכל שלבי הגיל, יש הבדל בין שלבי הגיל בדיווחי ההורים ביחס להדגשת הערכים בפועל.

⁷ להלן נתוני המדד לפי פיקוח:

- חשוב שהמערכת תתמקד בערך זה:

פיקוח ממלכתי: כלל בתי"ס - 67%; יסודי - 64%; חט"ב - 72%; חט"ע - 73%.
פיקוח ממלכתי-דתי: כלל בתי"ס - 93%; יסודי - 91%; חט"ב - 93%; חט"ע - 94%.

- בית הספר מדגיש ערך זה בפועל:

פיקוח ממלכתי: כלל בתי"ס - 42%; יסודי - 45%; חט"ב - 42%; חט"ע - 38%.
פיקוח ממלכתי-דתי: כלל בתי"ס - 89%; יסודי - 89%; חט"ב - 85%; חט"ע - 89%.

3. מערכת החינוך כמחנכת למצוינות לימודית וערכית

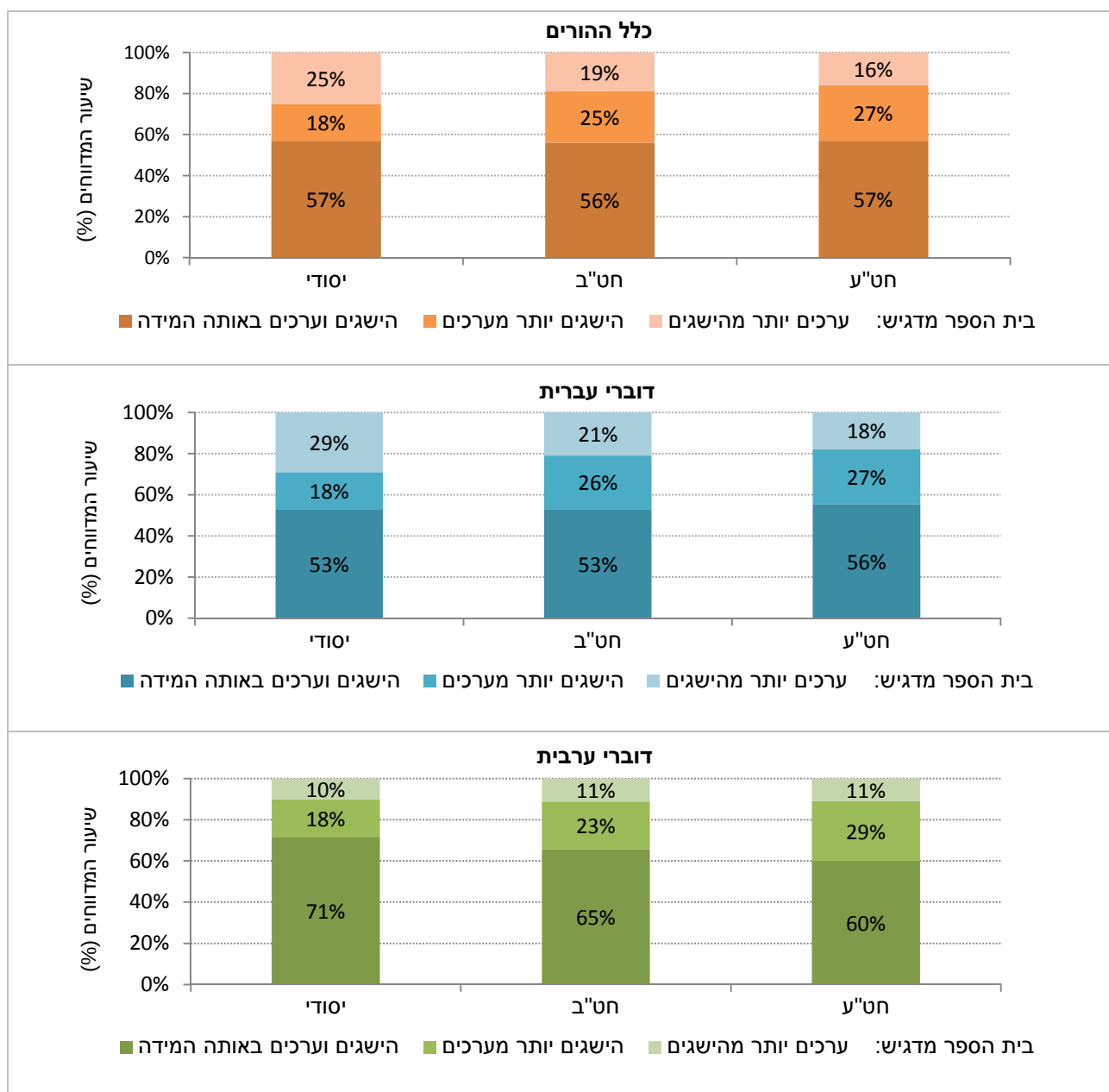
הפרק הקודם עסק בהנחלת ערכים במערכת החינוך. בין החוזקות והחולשות של מערכת החינוך, בנוסף על החינוך לערכים, ציינו ההורים גם נושאים הקשורים להישגים לימודיים, הקניית ידע ותהליכי למידה. פרק זה עוסק באיזון בין הדגשת הישגים לימודיים וציונים לבין חינוך למצוינות ערכית. בהקשר זה, תפקידה של מערכת החינוך כפול: הן הקניית מיומנויות למידה וידע ופיתוח למידה משמעותית, והן חינוך לערכים, כגון אהבת הזולת, סובלנות, מימוש עצמי וכדומה. יש הסבורים כי "השמיכה קצרה" וכי שימת דגש על אחת ממטרות אלה עשויה לפגוע, במידה זו או אחרת, במטרה השנייה. לפיכך, הוחלט לבדוק כיצד ההורים תופסים את סוגיה זו: עד כמה בית הספר שבו לומד ילדם אמור לקדם את מטרות אלה, אחת ביחס לשנייה, ועד כמה הוא מקדמן בפועל.

בתחילה מוצגים דיווחי ההורים על תפיסתם את מערכת החינוך כמדגישה הישגים לימודיים לעומת ערכים, ולאחר מכן מוצגים דיווחי ההורים על האיזון הרצוי מבחינתם בין השניים. לסיום, מוצגים דיווחי ההורים על מידת הלחץ שמפעיל בית הספר על התלמידים כדי להגיע להישגים.

3.1 תפיסת מערכת החינוך כמדגישה הישגים לימודיים לעומת ערכים

בתת-פרק זה מוצגות תפיסות ההורים בנוגע לאיזון בפועל בין הישגים לימודיים לבין הנחלת ערכים. ההורים נשאלו מה לדעתם בית הספר שבו לומד ילדם **מדגיש** יותר: ערכים או הישגים לימודיים. שלוש אפשרויות תשובה הוצגו בפני ההורים: "בית הספר מדגיש הישגים לימודיים גבוהים וערכים באותה המידה"; "בית הספר מדגיש יותר הישגים לימודיים גבוהים ופחות את נושא הערכים"; "בית הספר מדגיש יותר את הנושא הערכי ופחות הישגים לימודיים גבוהים".

בתרשים הבא מוצגים דיווחי ההורים על תפיסתם את מערכת החינוך כמדגישה הישגים לימודיים לעומת ערכים, בנפרד עבור קבוצת כלל ההורים, הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית והורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית. בתוך כל אחת מקבוצות אלה הנתונים מוצגים בנפרד עבור כל אחד משלבי הגיל: יסודי, חט"ב וחט"ע. תרשים 11: דיווחי ההורים על תפיסתם את מערכת החינוך כמדגישה הישגים לימודיים לעומת ערכים: שיעור המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל



עיון בתרשים לעיל מעלה כי מרבית ההורים (53% עד 71%) מדווחים כי בית הספר מדגיש הישגים לימודיים וערכים באותה המידה. כרבע מההורים (18% עד 29%) מדווחים שבית הספר מדגיש הישגים יותר מערכים. בשני מגזרי השפה ובשלושת שלבי הגיל, שיעור המדווחים שבית הספר מדגיש הישגים יותר מערכים גבוה משיעור המדווחים שבית הספר מדגיש ערכים יותר מהישגים (למעט בתי ספר יסודיים דוברי עברית). בכל אחד משלבי הגיל, שיעור המדווחים שבית הספר מדגיש ערכים והישגים באותה המידה גבוה בבתי ספר דוברי ערבית (60% עד 71%) יותר מאשר בבתי ספר דוברי עברית (53% עד 56%).

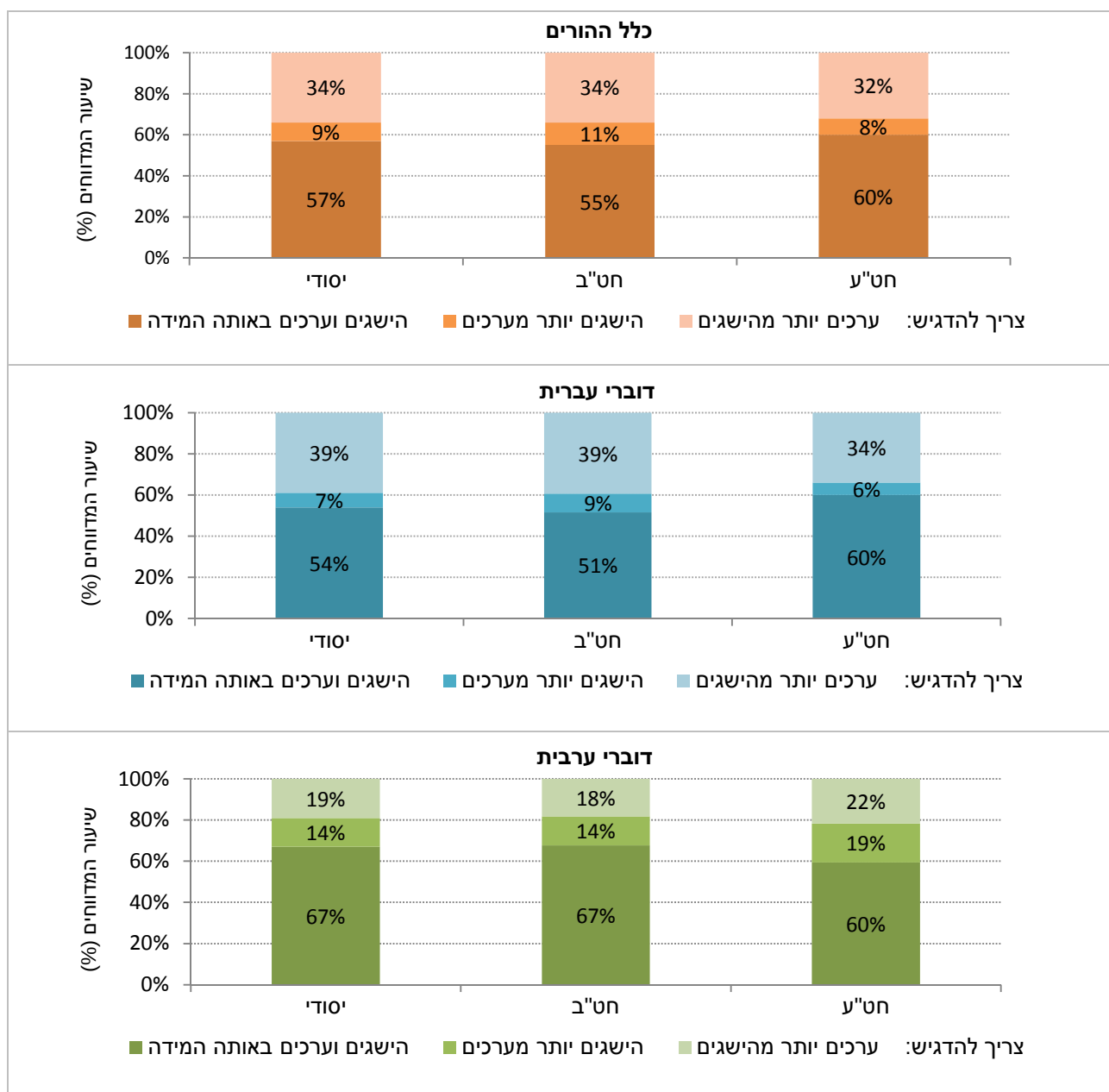
בשני מגזרי השפה, שיעורי המדווחים על הדגשה של הישגים יותר מערכים ביסודי (18%) נמוכים משיעור המדווחים כך בחט"ב (עברית – 26%; ערבית – 23%) ובחט"ע (עברית – 27%; ערבית – 29%). בקרב בתי ספר דוברי עברית שיעור המדווחים על הדגשה של ערכים יותר מהישגים נמוך יותר ככל ששלב הגיל גבוה יותר. לעומת זאת, בקרב בתי ספר דוברי ערבית, שיעורי המדווחים על הדגשה של ערכים יותר מהישגים דומים (10% עד 11%).

3.2. עמדות ההורים בנוגע לאיזון בין הדגשת הישגים לימודיים לערכים

בתת-פרק הקודם נשאלו ההורים על האיזון בפועל בין הדגשת הישגים לימודיים לבין הנחלת ערכים. בתת-פרק זה מוצגים דיווחי ההורים על **המצב הרצוי** בעיניהם בנוגע לאיזון זה. כך תתחדד ההבנה בנוגע לתפיסות "רצוי מול מצוי" של ההורים באשר לסוגיה. ההורים נשאלו מה לדעתם בית הספר שבו לומד הילד שלהם **צריך להדגיש ולקדם יותר:** ערכים או הישגים לימודיים. אלה אפשרויות התשובה שהוצגו בפני ההורים: "הישגים לימודיים גבוהים וערכים באותה המידה"; "יותר הישגים לימודיים גבוהים ופחות את נושא הערכים"; "יותר ערכים ופחות הישגים לימודיים גבוהים".

בתרשים הבא מוצגים דיווחי ההורים על **האיזון הרצוי בין הדגשת הישגים לימודיים לערכים**, בנפרד עבור קבוצת כלל ההורים, הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית והורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית. בתוך כל אחת מקבוצות אלה הנתונים מוצגים בנפרד עבור כל אחד משלבי הגיל: יסודי, חט"ב וחט"ע.

תרשים 12: דיווחי ההורים על האיזון הרצוי בין הדגשת הישגים לימודיים לערכים: שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל



הערה: שיעורי המדווחים בקטגוריות השונות אינם בהכרח מסתכמים ל-100% שכן הם עוגלו למספרים שלמים.

עיון בתרשים לעיל מעלה כי מרבית ההורים (בין 51% ל-67%) מדווחים כי בית הספר **צריך להדגיש ולקדם הישגים לימודיים** גבוהים וערכים באותה המידה, בכל אחד משלבי הגיל ובשני מגזרי השפה.

בקרב בתי ספר דוברי עברית, שיעורי דיווח אלה נמוכים ביסודי ובחט"ב (54% ו- 51% בהתאמה) יותר מאשר בחט"ע (60%). לעומת זאת, בקרב בתי ספר דוברי ערבית, שיעורי דיווח אלה גבוהים ביסודי ובחט"ב (67%) יותר מאשר בחט"ע (60%).

שיעורי המדווחים על צורך בהדגשת ערכים יותר מהישגים (18% עד 39%) גבוהים יותר משיעורי המדווחים על צורך בהדגשת הישגים יותר מערכים (6% עד 19%) בשני מגזרי השפה ובכל אחד משלבי הגיל.

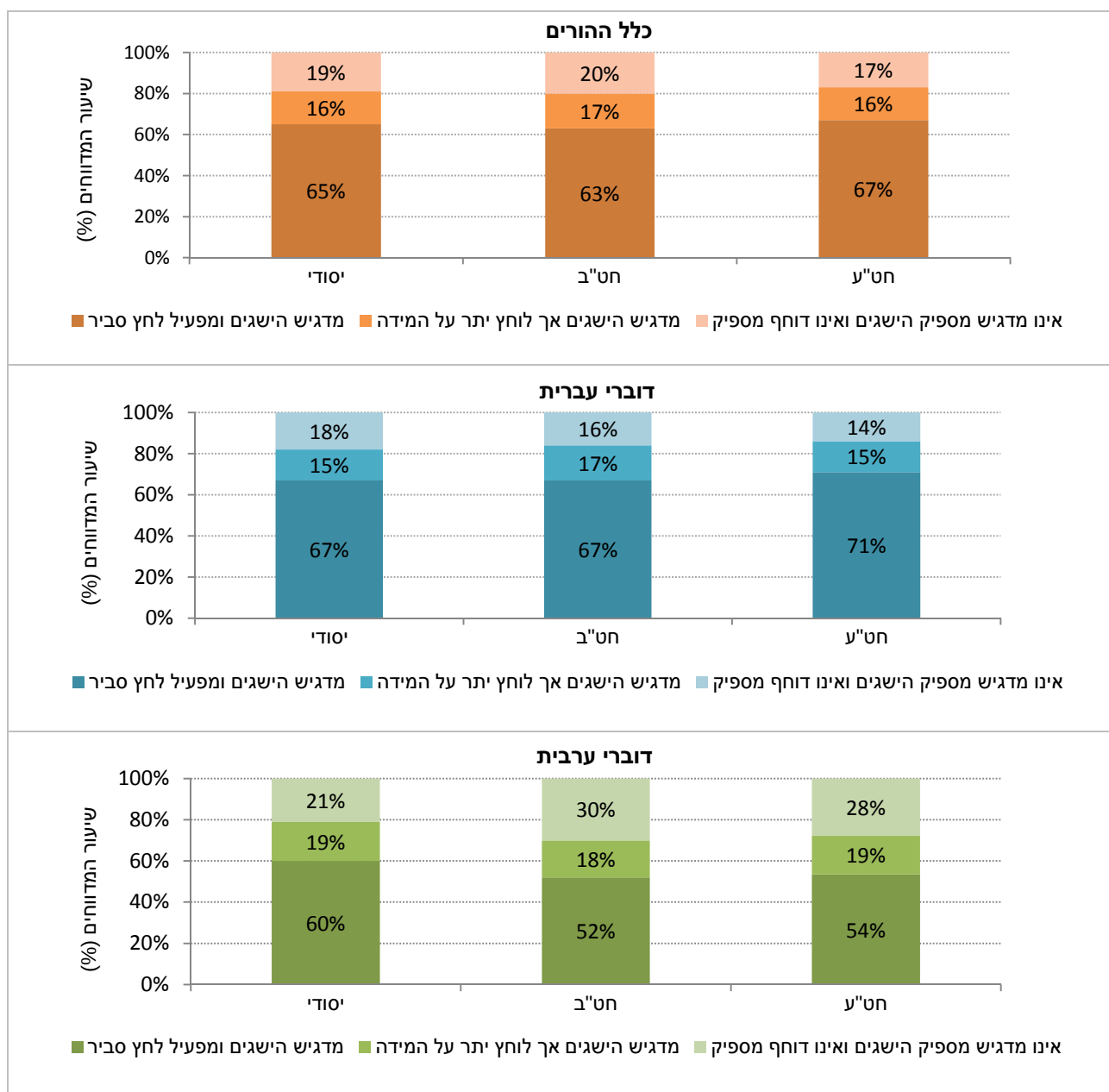
בקרב בתי ספר דוברי עברית, שיעור המדווחים על צורך בהדגשת ערכים יותר מהישגים גבוה באופן ניכר משיעור המדווחים על צורך בהדגשת הישגים יותר מערכים (פערים של 28% עד 32%). לעומת זאת, בבתי ספר דוברי ערבית

שיעור המדווחים על צורך בהדגשת ערכים יותר מהישגים גבוה רק במעט משיעור המדווחים על צורך בהדגשת הישגים יותר מערכים (פערים של 3% עד 5%).

3.3. הפעלת לחץ מופרז על התלמידים להגיע להישגים לימודיים

מעת לעת נשמעים קולות הטוענים כי מערכת החינוך מפעילה לחץ מופרז על התלמידים להגיע להישגים לימודיים. לכן, חשוב לבחון מהן תפיסות ההורים בנוגע לסוגיה זו. ההורים נשאלו מה לדעתם המידה שבה מדגיש בית הספר שבו לומד הילד שלהם הישגים לימודיים ומפעיל לחץ על התלמידים כדי להגיע להישגים. שלוש אפשרויות תשובה הוצגו בפני ההורים: "מדגיש מאוד הישגים לימודיים ומפעיל לחץ על התלמידים לחץ סביר – כפי שנחוץ"; "מדגיש מאוד הישגים לימודיים, אך לוחץ את התלמידים יתר על המידה להגיע להישגים"; "אינו מדגיש מספיק הישגים לימודיים, ואינו דוחף מספיק את התלמידים להגיע להישגים".

בתרשים הבא מוצגים דיווחי ההורים על מידת הלחץ שמפעיל בית הספר על התלמידים כדי להגיע להישגים, בנפרד עבור קבוצת כלל ההורים, הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית והורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית. בתוך כל אחת מקבוצות אלה הנתונים מוצגים בנפרד עבור כל אחד משלבי הגיל: יסודי, חט"ב וחט"ע. תרשים 13: דיווחי ההורים על מידת הלחץ שמפעיל בית הספר על התלמידים כדי להגיע להישגים: שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל



עיון בתרשים לעיל מעלה כי מרבית ההורים (בין 52% ל-71%) מדווחים שבית הספר מדגיש הישגים לימודיים ומפעיל על התלמידים לחץ סביר – כפי שנחוץ, בכל אחד משלבי הגיל ובשני מגזרי השפה. שיעורי דיווח אלה בקרב בתי ספר דוברי עברית (בין 67% ל-71%) גבוהים יותר מאשר בבתי ספר דוברי ערבית (בין 52% ל-60%); הפערים בחט"ב ובחט"ע (פערים של 15% ו-17% בהתאמה) גדולים מהפער ביסודי (פער של 7%). בקרב בתי ספר דוברי ערבית, שיעורי ההורים המדווחים על דחיפה להישגים שאינה מספקת (בין 21% ל-30%) גבוהים יותר מאשר שיעורי הדיווח על לחץ מופרז (בין 18% ל-19%); הפערים בחט"ב ובחט"ע (פערים של 12% ו-19%)

9% (בהתאמה) גדולים מאשר ביסודי (פער קטן של 2%). לעומת זאת, בקרב בתי ספר דוברי עברית, שיעורי הדיווח על מחסור בדחיפה להישגים ועל לחץ מופרז דומים (בין 14% ל-18%).

לסיכום פרק זה:

- **מרבית ההורים (בין 53% ל-71%) מדווחים כי בית הספר מדגיש הישגים וערכים באותה המידה בקרב שני מגזרי השפה ובכל אחד משלבי הגיל. לתפיסת מרבית ההורים (בין 51% ל-67%) זה אכן האופן שבו בית הספר צריך לפעול. בהתאם, מרבית ההורים (בין 52% ל-71%) סבורים כי בית הספר מפעיל על התלמידים מידת לחץ מתאימה להגיע להישגים.**
- **בשני מגזרי השפה ובכל אחד משלבי הגיל (למעט בקרב בתי ספר יסודיים דוברי עברית), שיעורי ההורים המדווחים על הדגשת הישגים (יותר מערכים) במערכת החינוך גבוהים מרמות הדיווח על הדגשת ערכים (יותר מהישגים). לעומת זאת, שיעורים גבוהים יותר של הורים רואים חשיבות בהדגשת ערכים (יותר מהישגים) לעומת הדגשת הישגים (יותר מערכים), במיוחד בקרב בתי ספר דוברי עברית.**
- **למרות זאת, שיעורי המדווחים על לחץ מופרז להגיע להישגים אינם שונים באופן משמעותי בין בתי ספרי דוברי ערבית (בין 18% ל-19%) לבין בתי ספר דוברי עברית (בין 15% ל-17%).**

4. אקלים וסביבה פדגוגית בבית הספר לפי דיווחי ההורים

שני הפרקים הקודמים עסקו בחינוך למציאות ערכית ובאיזון בינו לבין הדגשת הישגים לימודיים. בפרק הנוכחי מוצגים דיווחי ההורים על מבחר נושאי האקלים הבית ספרי והסביבה הפדגוגית. ההורים נשאלו הן על נושאים הנוגעים ישירות לילדם, לזמן שהייתו בבית הספר וליחסים שלו עם מוריו, והן על היחסים בין בית הספר לבין ההורה: שותפות ההורים ומעורבותם בנעשה בבית הספר שבו לומד ילדם ועמדתם בנוגע לגובה התשלומים לבית הספר.

ההורים התבקשו לדרג את מידת הסכמתם עם היגדים בנושאי אקלים בית ספרי וסביבה פדגוגית, על סולם בן חמש דרגות, הנע מ-"במידה רבה מאוד" עד "במידה מועטה מאוד". לצורך הדיווח על הממצאים, סווגו המשיבים אשר ציינו את אחד משני הערכים "במידה רבה מאוד" או "במידה רבה" כמסכימים עם ההיגד.

בנוסף על הדיווח על מידת ההסכמה עם ההיגדים, מוצגים עבור כל קבוצת היגדים הקשורים זה לזה נתוני המדד המסכם המאגד אותם – ממוצע שיעור המסכימים עם ההיגדים הכלולים במדד.

אלה המדדים המסכמים המדווחים בפרק זה:

- שביעות רצון כללית מבית הספר
- יחסים חיוביים בין המורה לתלמיד
- תפיסת ההוראה
- הסביבה הפיזית בבית הספר
- שותפות הורים בבית הספר

בפרק זה מופיע גם אזכור של שני נושאים נוספים, שאינם מאוגדים תחת מדד מסכם:

- מעורבות הורים בבית הספר
- גובה תשלומי ההורים לבית הספר

4.1. שביעות רצון כללית מבית הספר

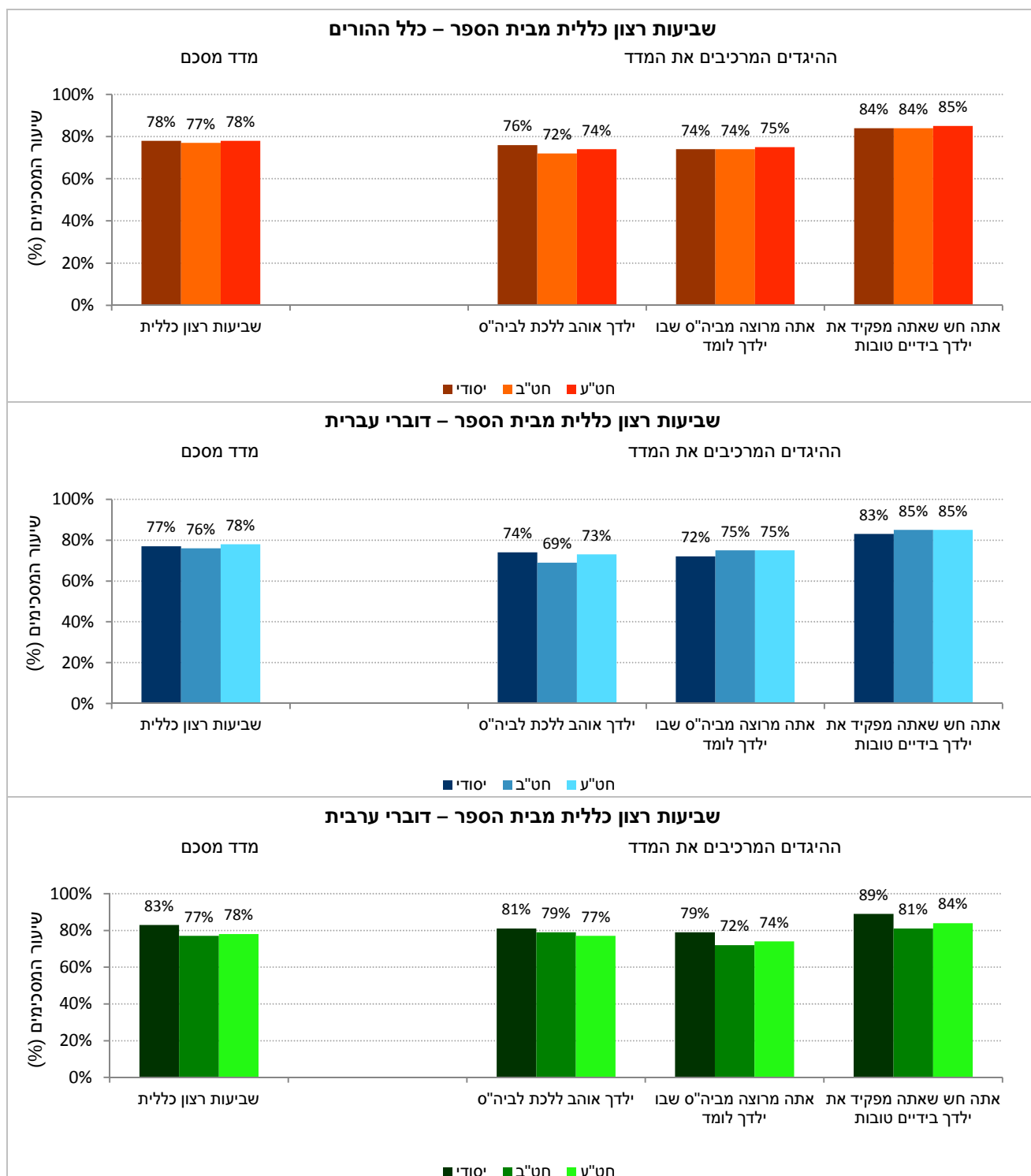
תת-פרק זה עוסק בסוגיה הבסיסית של תחושת שביעות הרצון של הילד ושל ההורה מבית הספר, כפי שמשתקף מדיווחי ההורים: כיצד בית הספר משפיע על רווחת הילד? האם טוב לילד ולהורה שהילד הולך לבית הספר?

להלן פירוט ההיגדים המרכיבים מדד זה כפי שהם מוצגים בשאלון:

מדד מסכם: שביעות רצון כללית מבית הספר
א. "ילדך אוהב ללכת לבית הספר"
ב. "אתה מרוצה מבית הספר שבו ילדך לומד"
ג. "בסך הכול, אתה חש שכשאתה שולח את ילדך לבית הספר, אתה מפקיד אותו בידיים טובות"

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "שביעות רצון כללית מבית הספר" וההיגדים המרכיבים אותו לפי שלבי גיל – עבור כלל ההורים, הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית והורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית.

תרשים 14: דיווחי ההורים על שביעות רצון כללית מבית הספר – שיעורי המסכימים עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושלב גיל



עיון בתרשים לעיל מעלה כי רוב ההורים (76% עד 83%) מדווחים על שביעות רצון כללית מבית הספר. עבור כל אחד מההיגדים, שיעורי ההסכמה גבוהים בקרב בתי ספר יסודיים דוברי ערבית (79% עד 89%) לעומת יתר הקבוצות.

שיעורי ההורים המסכימים שילדם אוהב ללכת לבית הספר גבוהים בקרב בתי ספר דוברי ערבית (77% עד 81%) יותר מאשר בבתי ספר דוברי עברית (69% עד 74%), בכל אחד משלבי הגיל. שיעורי ההורים המסכימים שהם מפקידים את ילדם בידיים טובות (81% עד 89%) גבוהים בהשוואה לשיעורי ההסכמה עם יתר ההיגדים.

4.2. יחסים חיוביים בין המורה לתלמיד

בתת-פרק זה מוצגים ממצאים מדיווחי ההורים על מערכת היחסים בין צוות המורים לבין התלמידים, יחסים שהם התשתית שעליה נבנים תהליכי ההוראה והלמידה, באופן היוצר אווירה בין-אישית חיובית ומעצימה.

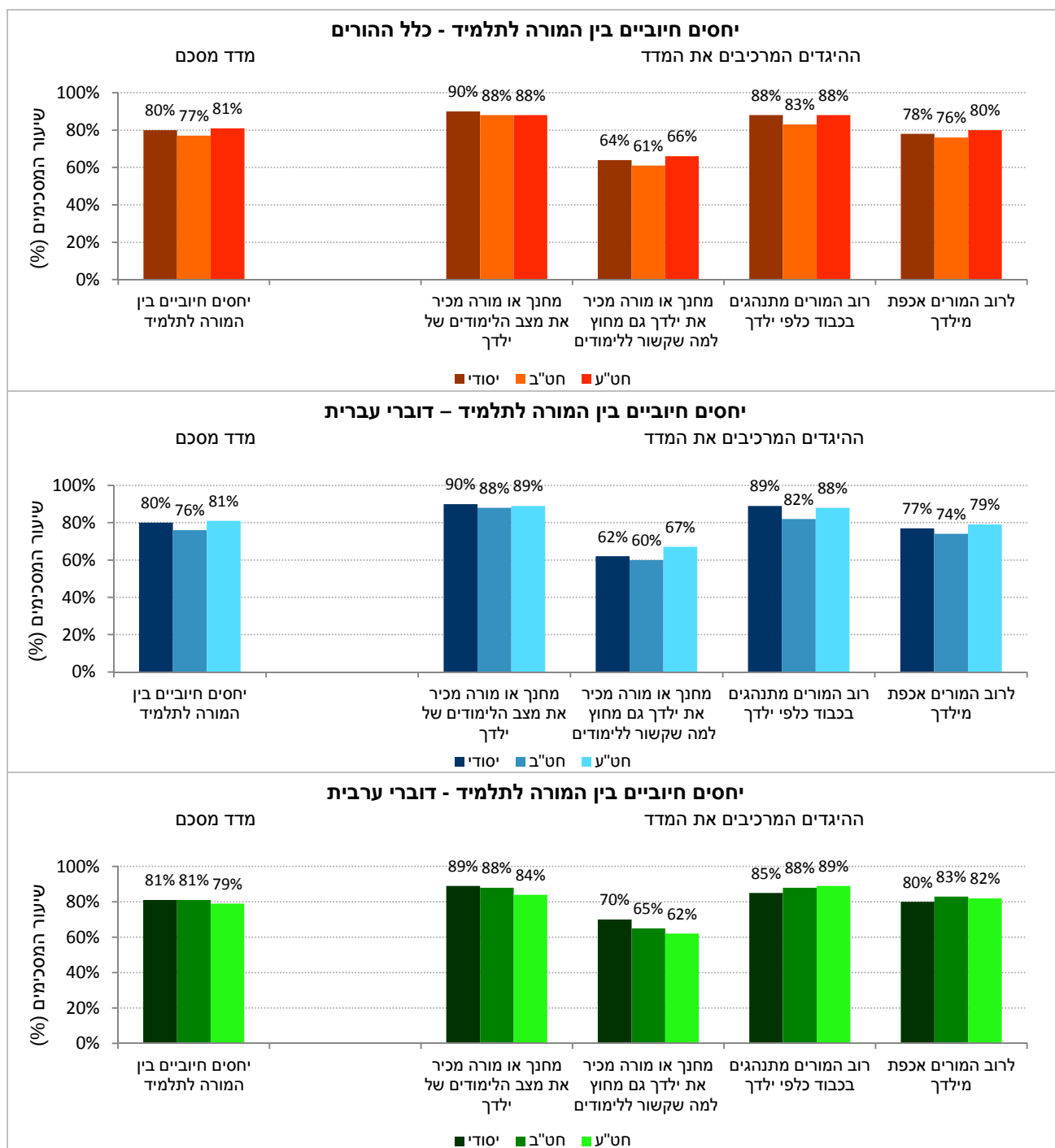
להלן פירוט ההיגדים המרכיבים מדד זה כפי שהם מוצגים בשאלון:

מדד מסכם: יחסים חיוביים בין המורה לתלמיד
א. "מחנך הכיתה של ילדך, או מורה אחר בבית הספר, מכיר את ילדך בכל מה שנוגע למצבו בלימודים"
ב. "מחנך הכיתה של ילדך, או מורה אחר בבית הספר, מכיר את ילדך גם מחוץ לכל מה שקשור ללימודים, כמו תחביבים, תחומי עניין וכדומה"
ג. "רוב המורים בבית הספר מתנהגים בכבוד כלפי ילדך"
ד. "אתה מרגיש שלרוב המורים בבית הספר אכפת מילדך"

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "יחסים חיוביים בין המורה לתלמיד" וההיגדים המרכיבים אותו לפי שלבי גיל – עבור כלל ההורים, הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית והורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית.

תרשים 15: דיווחי ההורים על יחסים חיוביים בין המורה לתלמיד – שיעורי המסכימים עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר

שפה ושלב גיל



עיון בתרשים לעיל מעלה כי רוב ההורים (76% עד 81%) מסכימים שיש יחסים חיוביים בין המורה לתלמיד בבית הספר. אין הבדלים משמעותיים בין שני מגזרי השפה ובין שלבי הגיל; אם כי, שיעור המסכימים שיש יחסים חיוביים בין המורה לתלמיד בבית הספר נמוך מעט יותר (76%) בקרב ההורים בחטיבות ביניים דוברות ערבית.

בהסתכלות על ההיגדים השונים אפשר לראות שלדעת רוב ההורים, המורים מכירים את המצב הלימודי של ילדם (84% עד 90%), נוהגים בכבוד (82% עד 89%) ואכפתיים (74% עד 83%) כלפיו. עם זאת, על פי דיווחי ההורים, רמת היכרותם של המורים עם ילדם מבחינת מה שקורה מחוץ ללימודים נמוכה יותר (60% עד 70%) משאר ההיגדים המרכיבים את המדד.

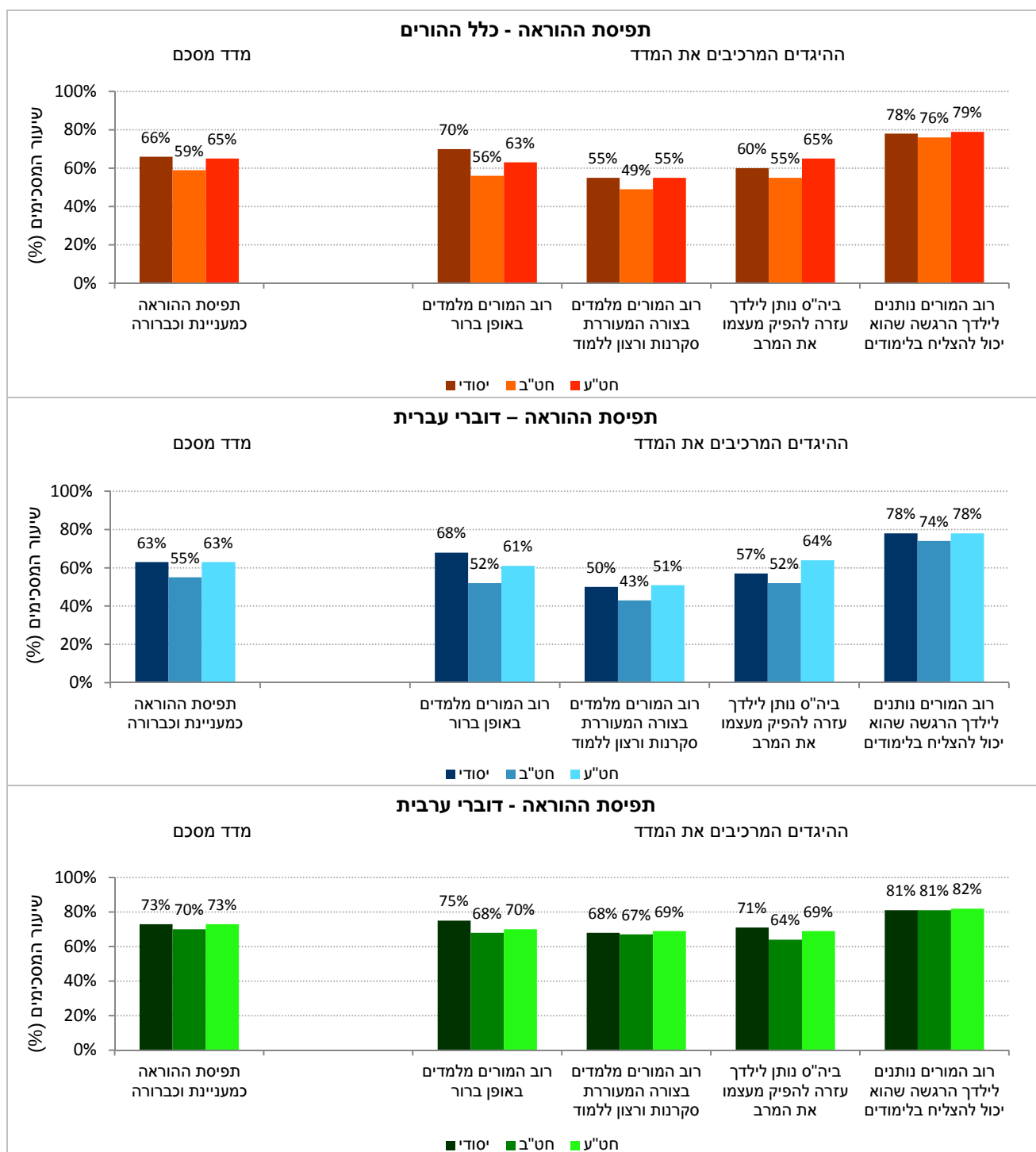
4.3. תפיסת ההוראה

ההורים התבקשו לחוות את דעתם על מאפייני ההוראה של המורים בבית הספר שבו לומד ילדם: עד כמה ההוראה ברורה, מעוררת סקרנות ועניין בלימודים, מחזקת את הרגשת המסוגלות העצמית של התלמידים ומסייעת להם למצות את הפוטנציאל האישי שלהם.

להלן פירוט ההיגדים המרכיבים מדד זה כפי שהם מוצגים בשאלון:

מדד מסכם: תפיסת ההוראה כמעניינת וכברורה
א. "רוב המורים שמלמדים את ילדך מלמדים באופן ברור, המסייע לו להבין את הנושאים הנלמדים."
ב. "רוב המורים שמלמדים את ילדך מלמדים בצורה המעוררת סקרנות וגורמת לו לרצות להמשיך ללמוד."
ג. "בית הספר נותן לילדך את כל העזרה שהוא זקוק לה כדי להפיק מעצמו את המרב (המקסימום)."
ד. "רוב המורים שמלמדים את ילדך נותנים לו הרגשה שהוא יכול להצליח בלימודים."

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "תפיסת ההוראה כמעניינת וכברורה" וההיגדים המרכיבים אותו לפי שלבי גיל – עבור כלל ההורים, הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית והורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית. תרשים 16: דיווחי ההורים על תפיסת ההוראה – שיעורי המסכימים עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושלב גיל



עיון בתרשים לעיל מעלה כי מרבית ההורים (55% עד 73%) מסכימים שההוראה בבית הספר מעניינת וברורה. בכל אחד משלבי הגיל ובאשר לכל מאפייני ההוראה, שיעורי המסכימים עם ההיגדים גבוהים בקרב בתי ספר דוברי ערבית (64% עד 82%) יותר מאשר בבתי ספר דוברי עברית (43% עד 78%). בנוסף, שיעורי ההסכמה שההוראה בבית הספר מעניינת וברורה בחט"ב נמוכים יותר מאשר ביסודי ובחט"ע, בעיקר בבתי ספר דוברי ערבית.

שיעורי ההורים המסכימים שרוב המורים נותנים לילדם הרגשה שהוא יכול להצליח בלימודים (74% עד 82%) גבוהים בהשוואה לשיעורי ההסכמה עם יתר ההיגדים. שיעורי ההסכמה הנמוכים ביותר בקרב דוברי עברית נרשמו בנוגע להיגד "רוב המורים מלמדים בצורה מעוררת סקרנות ורצון ללמוד" (43% עד 51%).

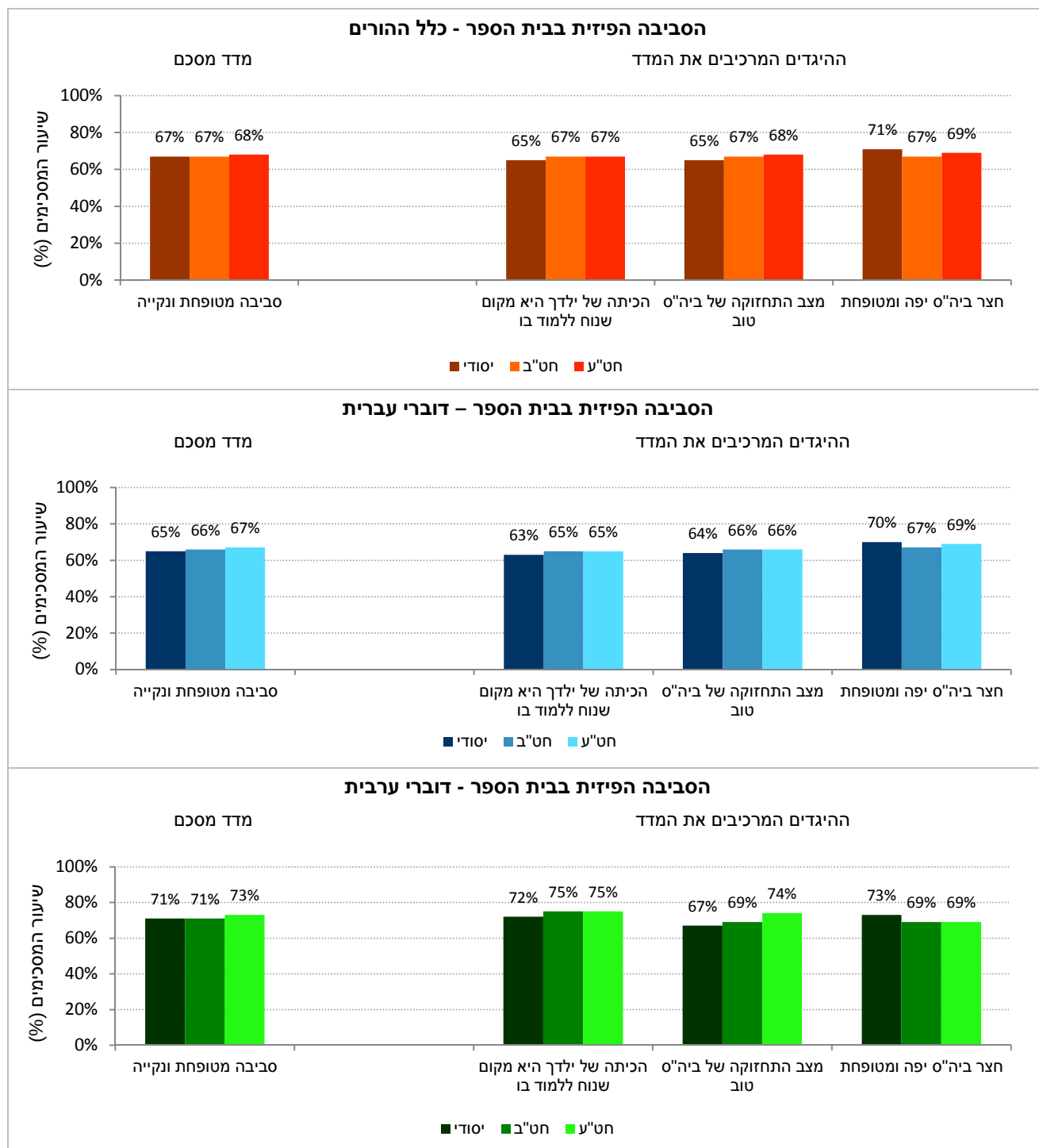
4.4. הסביבה הפיזית בבית הספר

כאשר בוחנים את האווירה בבית הספר, חשוב לזכור כי היא אינה מתרחשת בחלל ריק, אלא בתוך סביבה פיזית נתונה. לסביבה הפיזית השפעה רבה על התחושות שחווים התלמידים והמורים ועל היחסים הבין-אישיים בבית הספר. קיומן של תשתיות מתאימות וסביבה נקייה, מטופחת, מרווחת וחופשית ממפגעים הוא תנאי חשוב לאקלים בית ספרי חיובי ומעצים. בתת-פרק זה מוצגים דיווחי ההורים בנוגע לסביבה הבית ספרית: הכיתה, החצר והשירותים. להלן פירוט ההיגדים המרכיבים מדד זה כפי שהם מוצגים בשאלון:

מדד מסכם: סביבה פיזית מטופחת ונקייה
א. "הכיתה שבה לומד ילדך היא מקום שנוח ללמוד בו, מבחינת מקומות הישיבה, הצפיפות, התאורה, קור וחום, הניקיון, האסתטיות וכדומה."
ב. "מצב התחזוקה של בית הספר הוא טוב, מבחינת החצר, השירותים, ללא מפגעים בטיחותיים וכדומה."
ג. "חצר בית הספר יפה ומטופחת."

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "סביבה פיזית מטופחת ונקייה" וההיגדים המרכיבים אותו לפי שלבי גיל – עבור כלל ההורים, הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית והורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית.

תרשים 17: דיווחי ההורים על הסביבה הפיזית בבית הספר – שיעורי המסכימים עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושלב גיל



עיון בתרשים לעיל מעלה כי מרבית ההורים (65% עד 73%) מסכימים כי הסביבה הבית ספרית מטופחת ונקייה. שיעורי ההסכמה גבוהים בקרב בתי ספר דוברי ערבית (71% עד 73%) יותר מאשר בבתי ספר דוברי עברית (65% עד 67%). הפערים הגדולים ביותר בין מגזרי השפה נוגעים להסכמה בדבר נוחות כיתת הלימוד (שיעורי ההסכמה גבוהים יותר ב-9% עד 10% בבתי ספר דוברי ערבית).

4.5. שותפות הורים בבית הספר

בעלי העניין העיקריים במתרחש בבית הספר, מתוך הקהילה הסובבת אותו, הם הורי התלמידים. קיום שיח ושותפות חינוכית בין צוותי החינוך לבין ההורים חיוני ובעל השלכות חיוביות על האקלים בבית הספר ועל תהליכי ההוראה והלמידה המתרחשים בו. נדבך מרכזי בכינון יחסים חיוביים הוא ערוץ תקשורת פתוח בין בית הספר להורים, כך שהאחרונים יהיו מעודכנים במה שקורה עם ילדיהם בבית הספר ובמתרחש בבית הספר באופן כללי. יחסים פוריים בין בית הספר לבין ההורים מתאפיינים גם במעורבות פעילה של ההורים וביצירת שותפות חינוכית אמיתית בין בית הספר ובין הורים.

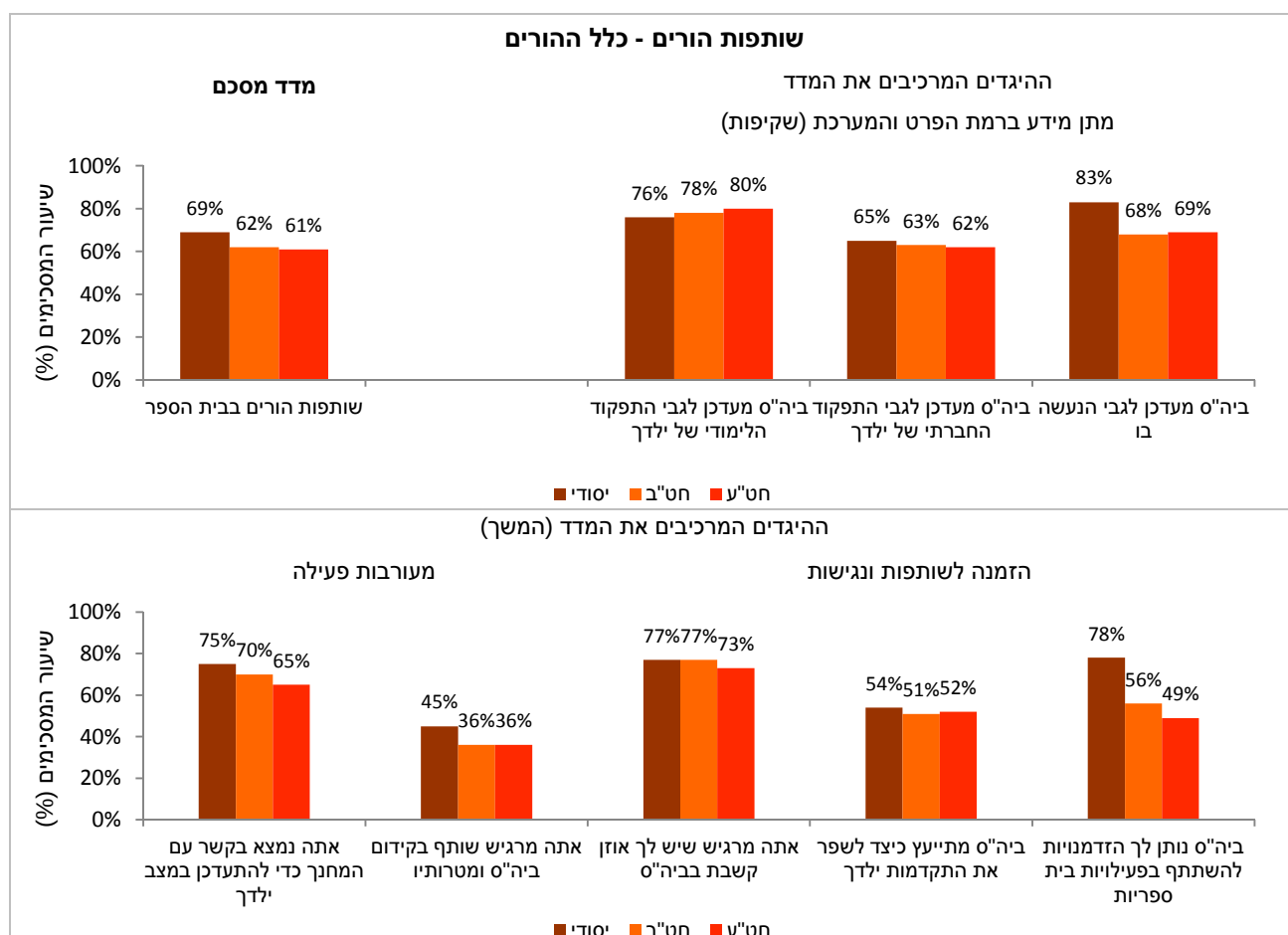
ההורים נשאלו אם ערוץ התקשורת בינם לבין בית הספר מאפשר להם להיות מעודכנים במה שקורה עם ילדם בבית הספר ובמתרחש בבית הספר באופן כללי (מתן מידע ברמת הפרט והמערכת), אם הם מעורבים באופן פעיל בנעשה בבית הספר (מעורבות פעילה) ואם בית הספר מזמן ומאפשר שותפות אמיתית (הזמנה לשותפות ונגישות). המדד "שותפות הורים בבית הספר" מבקש לבחון את התקשורת ואת מידת העדכון, המעורבות ושיתוף הפעולה בין ההורים לבין בית הספר, על סמך דיווחי ההורים.

להלן פירוט ההיגדים המרכיבים מדד זה כפי שהם מוצגים בשאלון:

מדד מסכם: שותפות הורים בבית הספר
מתן מידע ברמת הפרט והמערכת (שקיפות)
א. "בית הספר מעדכן אותך באופן שוטף בכל הנוגע לתפקוד הלימודי של ילדך בבית הספר, כולל ציונים, נוכחות בשיעורים וכדומה."
ב. "בית הספר מעדכן אותך באופן שוטף בכל הנוגע לתפקוד החברתי של ילדך בבית הספר, כולל השתלבות בכיתה, יחס לחברים ודומה."
ג. "בית הספר מעדכן אותך באופן שוטף בכל הנוגע לנעשה בבית הספר, כגון אירועים, טקסים וכדומה."
מעורבות פעילה
ד. "אתה נמצא בקשר קבוע טלפוני, מייל, סמס, עם המחנך כדי להתעדכן במצבו של ילדך."
ה. "אתה מרגיש שותף בקידום בית הספר ומטרותיו. כלומר, משתפים אותך בסוגיות כגון: לאילו כיוונים כדאי לבית הספר להתפתח, מה יהיה חשוב שיהיה בבית הספר ומה חשוב פחות וכדומה."
הזמנה לשותפות ונגישות
ו. "אתה מרגיש שיש לך אוזן קשבת בבית הספר בכל שאלה, בעיה או תלונה שעולה."
ז. "המורים בבית הספר מתייעצים איתך כיצד כדאי לשפר את ההתקדמות הלימודית של ילדך."
ח. "בית הספר נותן לך הזדמנויות מספיקות להשתתף בפעילויות בית ספריות כמו בהכנת מסיבות, ליווי לטיולים וכדומה."

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "שותפות הורים בבית הספר" וההיגדים המרכיבים אותו לפי שלבי גיל – עבור כלל ההורים, הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית והורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית.

תרשים 18: דיווחי ההורים על שותפות הורים בבית הספר – שיעורי המסכימים עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושלב גיל

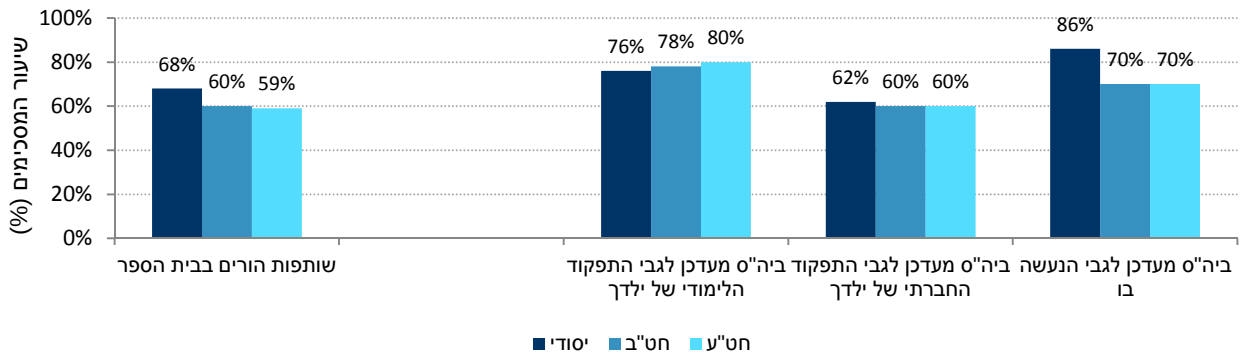


המשך התרשים בעמוד הבא ⇐

שותפות הורים – דוברי עברית

מדד מסכם

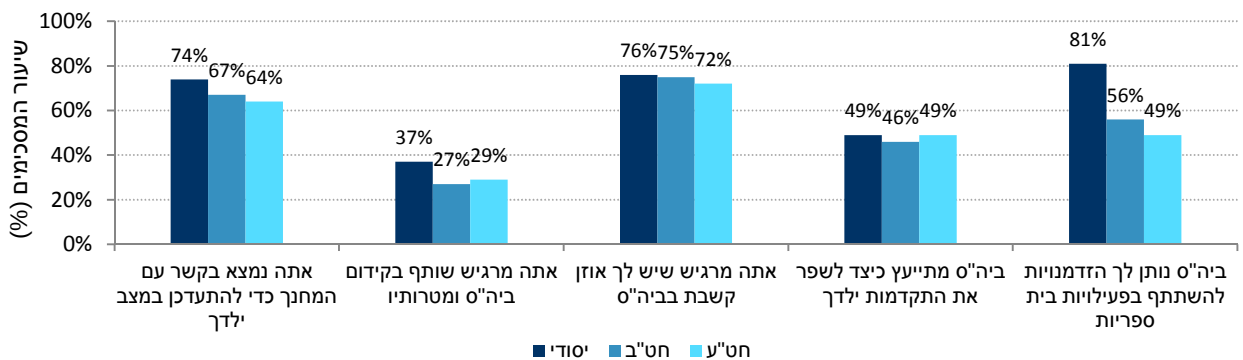
ההיגדים המרכיבים את המדד
מתן מידע ברמת הפרט והמערכת (שקיפות)



ההיגדים המרכיבים את המדד (המשך)

מעורבות פעילה

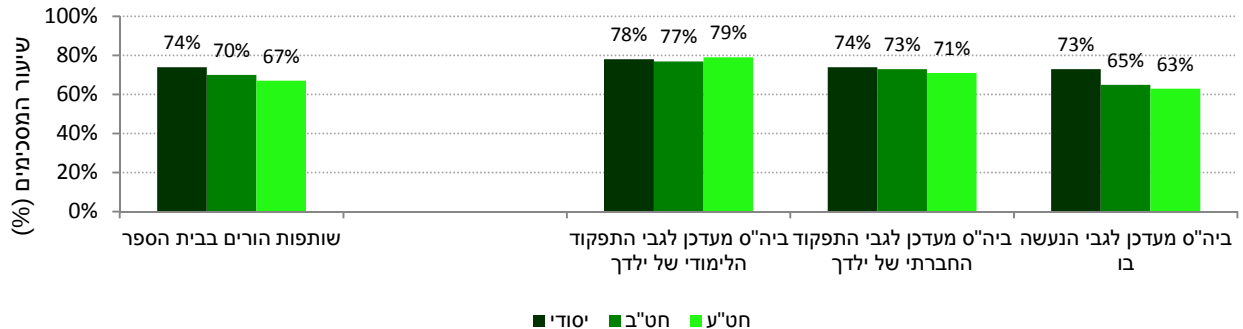
הזמנה לשותפות ונגישות



שותפות הורים - דוברי ערבית

מדד מסכם

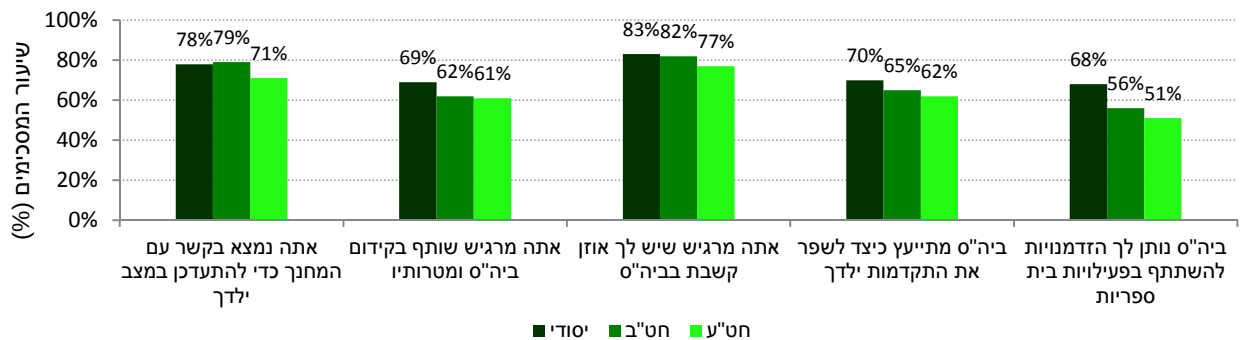
ההיגדים המרכיבים את המדד
מתן מידע ברמת הפרט והמערכת (שקיפות)



ההיגדים המרכיבים את המדד (המשך)

מעורבות פעילה

הזמנה לשותפות ונגישות



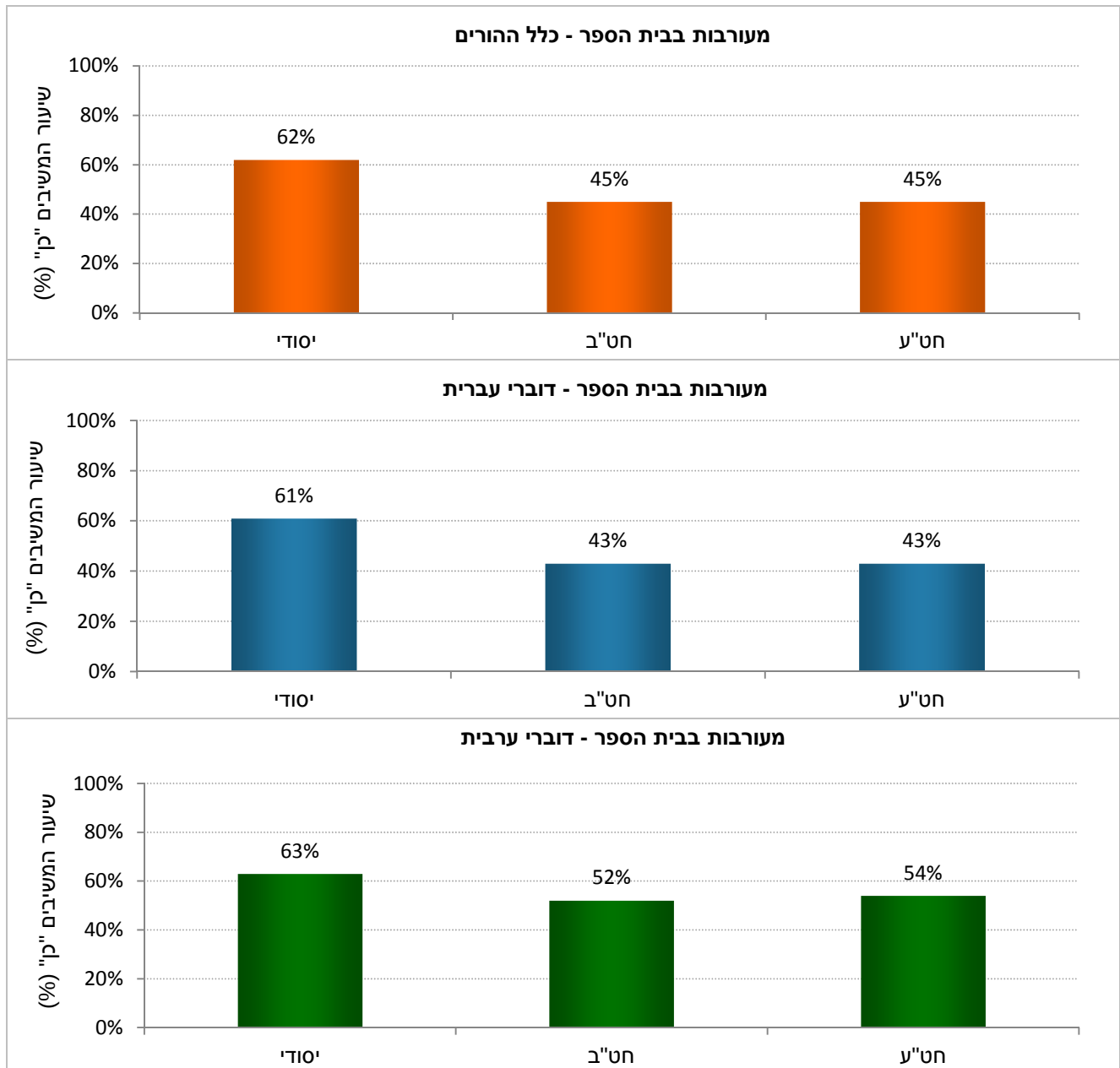
עיון בתרשים לעיל מעלה כי:

- **מרבית ההורים (59% עד 74%) מסכימים כי הם שותפים בעשייה הבית ספרית;** בכל אחד משלבי הגיל, שיעורי ההסכמה בקרב בתי ספר דוברי ערבית (67% עד 74%) גבוהים יותר מאשר בבתי ספר דוברי עברית (59% עד 68%); בשני מגזרי השפה, שיעורי ההסכמה גבוהים יותר ביסודי (עברית – 68%; ערבית – 74%) מאשר בחט"ב (עברית – 60%; ערבית 70%) ובחט"ע (עברית – 59%; ערבית – 67%).
- **מתן מידע ברמת הפרט והמערכת (שקיפות):**
 - בקרב בתי ספר דוברי עברית, שיעור המדווחים כי בית הספר מעדכן את ההורים לגבי הנעשה בו ביסודי (86%) גבוה יותר מאשר בחט"ב ובחט"ע (70%), ומשיעורי המדווחים ביתר ההיגדים הנוגעים למתן מידע ברמת הפרט והמערכת (60% עד 80%). בחט"ב ובחט"ע, שיעורי המדווחים כי בית הספר מעדכן לגבי הנעשה בו (70%) גבוהים משיעורי המדווחים כי בית הספר מעדכן לגבי תפקודו החברתי של הילד (60%) ונמוכים משיעורי המדווחים כי בית הספר מעדכן לגבי תפקודו הלימודי של הילד (78%-ו-80% בהתאמה).
 - גם בקרב בתי ספר דוברי ערבית, שיעור המדווחים כי בית הספר מעדכן את ההורים לגבי הנעשה בו גבוה ביסודי (73%) יותר מאשר בחט"ב (65%) ובחט"ע (63%). בחט"ב ובחט"ע, שיעורי המדווחים כי בית הספר מעדכן לגבי התפקוד החברתי של הילד (73%-ו-71% בהתאמה) גבוהים משיעורי המדווחים כי בית הספר מעדכן לגבי הנעשה בו (65%-ו-63% בהתאמה) ונמוכים משיעורי המדווחים כי בית הספר מעדכן לגבי התפקוד הלימודי של הילד (77%-ו-79% בהתאמה).
- **מעורבות פעילה - בשני מגזרי השפה, שיעורי המדווחים על קשר עם המחנך (עברית – 64% עד 74%; ערבית – 71% עד 79%) גבוהים משיעורי המדווחים על תחושת שותפות בקידום בית הספר ומטרותיו (עברית – 27% עד 37%; ערבית – 61% עד 69%); בקרב בתי ספר דוברי עברית, שיעורי המדווחים על תחושת שותפות בקידום בית הספר ומטרותיו נמוכים במיוחד.**
- **הזמנה לשותפות ונגישות:**
 - בקרב בתי ספר דוברי עברית, שיעור המדווחים כי בית הספר נותן להם הזדמנויות להשתתף בפעילויות בית ספריות גבוה באופן ניכר ביסודי (81%) משיעורי הדיווח בחט"ב (56%) ובחט"ע (49%) ומשיעורי המדווחים ביתר ההיגדים הנוגעים לשותפות ונגישות (46% עד 76%). בחט"ב ובחט"ע, שיעורי המדווחים כי יש להם אוזן קשבת בבית הספר (75%-ו-72% בהתאמה) גבוהים משיעורי המדווחים כי בית הספר מתייעץ עימם כיצד לשפר את התקדמות הילד (46%-ו-49% בהתאמה) ומשיעורי המדווחים כי בית הספר נותן להם הזדמנויות להשתתף בפעילויות בית ספריות (56%-ו-49% בהתאמה).
 - גם בקרב בתי ספר דוברי ערבית, שיעור המדווחים כי בית הספר נותן להם הזדמנויות להשתתף בפעילויות בית ספריות גבוה ביסודי (68%) יותר מאשר בחט"ב (56%) ובחט"ע (51%). בחט"ב ובחט"ע, שיעורי המדווחים כי בית הספר מתייעץ עימם כיצד לשפר את התקדמות הילד (65%-ו-62% בהתאמה) גבוהים משיעורי המדווחים כי בית הספר נותן להם הזדמנויות להשתתף בפעילות הבית ספרית (56%-ו-51% בהתאמה) ונמוכים משיעורי המדווחים כי יש להם אוזן קשבת בבית הספר (82%-ו-77% בהתאמה). בקרב בתי ספר דוברי ערבית, שיעורי המסכימים עם היגדי הזמנה לשותפות ונגישות נמוכים יותר ככל ששלב הגיל גבוה יותר.

4.6. מעורבות הורים בבית הספר

כהשלמה למדד "שותפות הורים בבית הספר" שנתונו הוצגו לעיל, ההורים נשאלו על החוויה הסובייקטיבית שלהם - אם הם חשים שהם מעורבים בבית הספר (ההורים התבקשו להשיב ב-"כן" או "לא").

בתרשים הבא מוצגים שיעורי ההורים המדווחים כי הם חשים מעורבים בבית הספר שבו לומד ילדם, לפי שלבי גיל – עבור כלל ההורים, הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית והורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית. תרשים 19: שיעורי ההורים המדווחים כי הם חשים מעורבים בבית הספר, לפי מגזר שפה ושלב גיל



עיון בתרשים לעיל מעלה כי כמחצית מההורים (43% עד 63%) מדווחים כי הם חשים מעורבים בבית הספר שבו לומד ילדם. בכל אחד ממגזרי השפה, שיעורי המדווחים דומים בחט"ב ובחט"ע, ונמוכים משיעורי הדיווח ביסודי (61% עד 63%); בקרב בתי ספר דוברי ערבית שיעורי הדיווח בחט"ב (52%) ובחט"ע (54%) גבוהים מאשר בבתי ספר דוברי עברית (43%).

הורים שענו כי הם מעורבים בבית הספר נשאלו במה הם מעורבים. על שאלה זו השיבו ההורים באופן חופשי. מתשובות ההורים עולה שהם פעילים בתחומים שונים:

א. היו הורים שאמרו שהם מעורבים ב"הכול":

"מאורכת ההכל, פעילויות כיתה, הבית הספר, טיולים" (הורה לתלמיד/ה ביסודי)

"ההכל, הוועדות ופן חברתי, מנהלת להיות בקשר עם השבוע לפחות עם המחנך" (הורה לתלמיד/ה בחט"ב)

ב. היו הורים שאמרו שהם פעילים בוועד ההורים או בהנהגה הבית ספרית. הפעילות בוועד ההורים בולטת יותר ביסודי.

ג. היו כאלה שאמרו שהם מעורבים רק בדברים שקשורים לילד/ה שלהם:

"הכל מה שקשור לילדה וללימודים שלה" (הורה לתלמיד/ה בחט"ב)

"הציקר בדברים שקשורים ספציפית לילד שלי, לא מעבר לכך" (הורה לתלמיד/ה ביסודי)

ד. היו הורים שאמרו שהם עוזרים באופן מזדמן או קבוע במסגרת אירועים, פעילויות, טקסים, טיולים, מסיבות:

"הכל הנושא החברתי, טיולים" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע)

"בתוכניות הציקר סביב חגים טיולים התנדבות מחויבות אישית" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע)

"פעילות של מסיבות כיתה ובית הספר" (הורה לתלמיד/ה ביסודי)

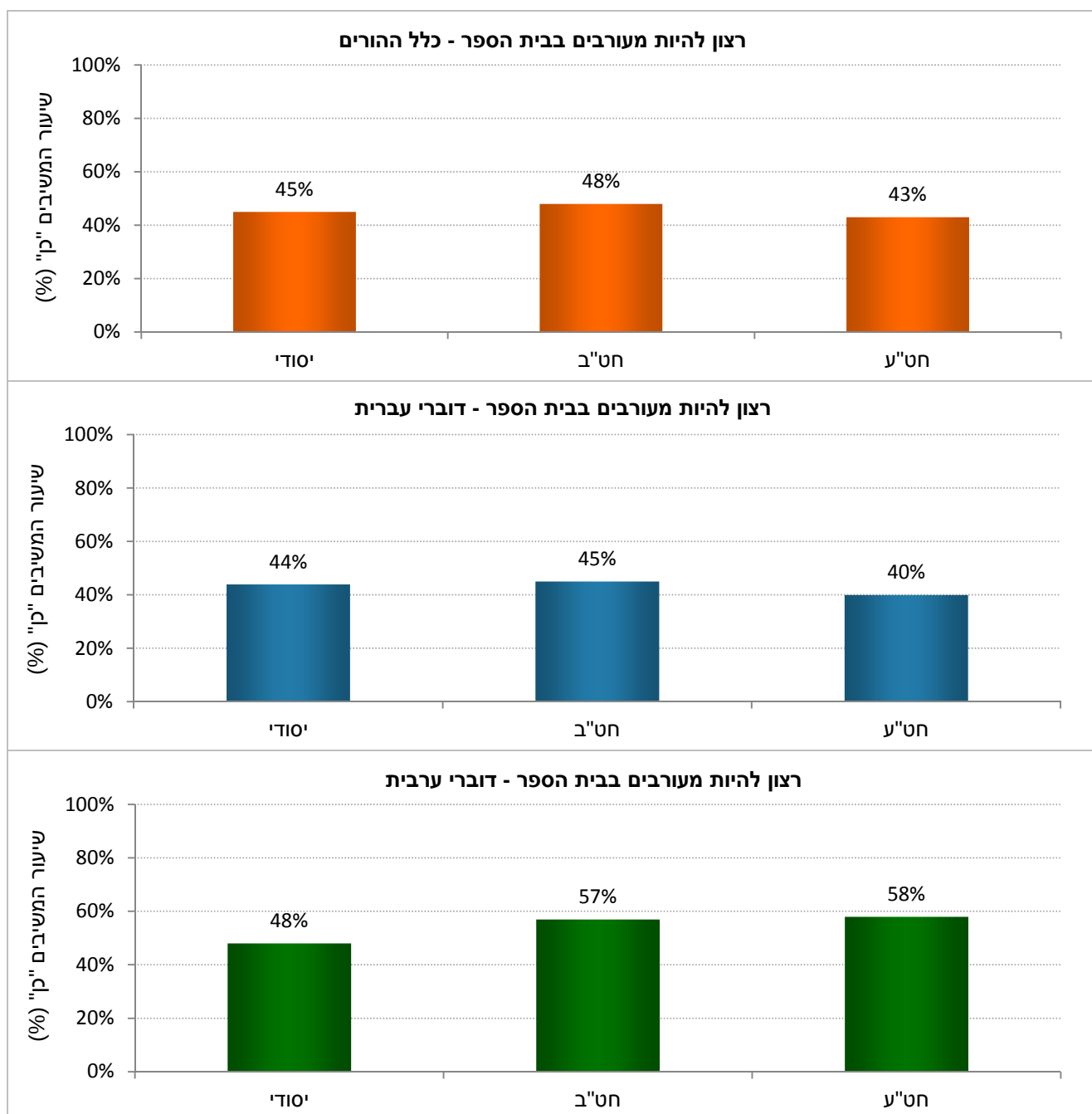
"פעילות בית ספריות - ימי זיכרון, טיולים, פעילות מחוץ לבית הספר" (הורה לתלמיד/ה בחט"ב)

"כשיש טקסים ומסיבות, אני שואלת את המורה אם צריך להביא משהו מאה אני יכולה לעזור" (הורה לתלמיד/ה ביסודי)

הורים שענו כי אינם מעורבים בבית הספר (כשליש מהורים לתלמידים ביסודי וכמחצית מהורי תלמידים בחט"ב ובחט"ע) נשאלו אם היו רוצים להיות מעורבים והתבקשו להשיב ב-"כן" או "לא".

בתרשים הבא מוצגים שיעורי ההורים המדווחים כי היו רוצים להיות מעורבים בבית הספר מבין אלו שציינו כי אינם מעורבים, לפי שלבי גיל – עבור כלל ההורים, הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית והורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית.

תרשים 20: שיעורי ההורים המדווחים כי היו רוצים להיות מעורבים בבית הספר (מבין אלו שציינו כי אינם מעורבים), לפי מגזר שפה ושלב גיל



עיון בתרשים לעיל מעלה כי שיעורי ההורים המדווחים שהיו רוצים להיות מעורבים בבית הספר (מבין אלו שציינו כי אינם מעורבים) גבוהים בבתי ספר דוברי ערבית (48% עד 58%) יותר מאשר בבתי ספר דוברי עברית (40% עד 45%); הפערים גדולים יותר ככל ששלב הגיל גבוה יותר.

בקרב בתי ספר דוברי עברית, שיעורי הדיווח דומים ביסודי (44%) ובחט"ב (45%), וגבוהים בהשוואה לחט"ע (40%). לעומת זאת, בקרב בתי ספר דוברי ערבית, שיעורי הדיווח דומים בחט"ב (57%) ובחט"ע (58%) וגבוהים בהשוואה ליסודי (48%).

הורים שדיווחו כי היו רוצים להיות מעורבים התבקשו לתאר במה. על שאלה זו השיבו ההורים באופן חופשי. הורים אמרו שהם מעוניינים להיות מעורבים בכמה תחומים:

א. חלק מההורים אמרו שהם רוצים להיות בווידע הורים. רצון זה מאפיין בעיקר הורים לתלמידים הלומדים בבתי ספר דוברי ערבית, מכל אחד משלבי הגיל.

ב. הורים רבים אמרו שהם מעוניינים להיות מעורבים בתחום החברתי, בפעילויות חברתיות ובאירועים:

"הייתי רוצה להיות מעורבת במידע מסוימת בעיקר בתחומים החברתיים" (הורה לתלמיד/ה ביסודי)

"יותר בקטע החברתי של הכיתה" (הורה לתלמיד/ה ביסודי)

"פעילויות חברתיות, טיולים, צרכי איש ואו" (הורה לתלמיד/ה בחט"ב)

ג. חלק מההורים אמרו שהם מעוניינים להיות מעורבים במגוון תחומים:

"בהכלל, בכל מה שניתן" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע)

"בכל הפעילויות החברתיות, רמת הלימודים, אחזקה של בית הספר, הצעה מעבר לפעילות הלימודים" (הורה לתלמיד/ה ביסודי)

"בכל הנושאים: לימודיים, חברתיים, צרכיים" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע)

ד. חלק מההורים אמרו שהם מעוניינים להיות מעורבים במה שקשור לילד שלהם:

"באופן פרטני במה שנוגע לידיעה" (הורה לתלמיד/ה ביסודי).

ה. חלק מההורים אמרו שהם רוצים להיות מעורבים בקבלת החלטות בתחומים שונים:

"בהחלטות בית הספר ובקידום של" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע)

"באופן כללי בהחלטות משפיעות על החינוך של התלמידים ועל הלימודים" (הורה לתלמיד/ה ביסודי)

הורים שדיווחו על כך שאינם מעוניינים להיות מעורבים נשאלו מדוע לא. על שאלה זו השיבו ההורים באופן חופשי. ההורים שהשיבו שהם לא מעוניינים להיות מעורבים נימקו זאת בכך:

א. הורים רבים שהשיבו על השאלה אמרו שאין להם זמן או שהם עסוקים מדי:

"אני עובדת הרבה שעות ולצדדי אין לי זמן לנהל כחל. הלוואי והיה לי..." (הורה לתלמיד/ה בחט"ע)

ב. חלק קטן אמרו שמעורבות הורית היא לא דבר שמעניין אותם או שאין להם כוח לזה:

"אין לי כוח לדברית האלה" (הורה לתלמיד/ה בחט"ב)

"כוח התנדבות הוא לא הדבר העיקרי אלי" (הורה לתלמיד/ה בחט"ב)

ג. חלק קטן מההורים השיבו שהם סולדים מ"המערכת" ושאינן ביכולתם להשפיע. נימוק זה אפיין בעיקר הורים לילדים הלומדים בחטיבות ביניים ובחטיבות עליונות דוברות עברית:

"מכיוון שאין לי שום השפעה" (הורה לתלמיד/ה ביסודי)

"כי אני לא יכולה לתרום, המערכת רקובה" (הורה לתלמיד/ה בחט"ב)

"הייתי שנה מצורבת וראיתי שאין עם מי לדבר ומתוך בחירה החלטתי לא להיות יותר מצורבת" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע)

ד. חלק קטן מההורים אמרו שהם לא פעילים מכיוון שהם סומכים על בית הספר:

"אני באדול סומך על בית הספר כי אני רואה שהרוב בסדר, אז אני לא רוצה להתערב" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע)

"כי אני סומכת על בית הספר" (הורה לתלמיד/ה ביסודי)

"אני באדול סומך על בית הספר כי אני רואה שהרוב בסדר, אז אני לא רואה צורך להתערב" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע)

ה. מעט הורים אמרו שהם לא מעוניינים להיות מעורבים מפני שילדיהם גדולים:

"אני חושבת שכרגע, בתי גדולה מדי כדי שאהיה מצורבת בהיבטים אלו" (אימא לתלמיד/ה בחט"ע)

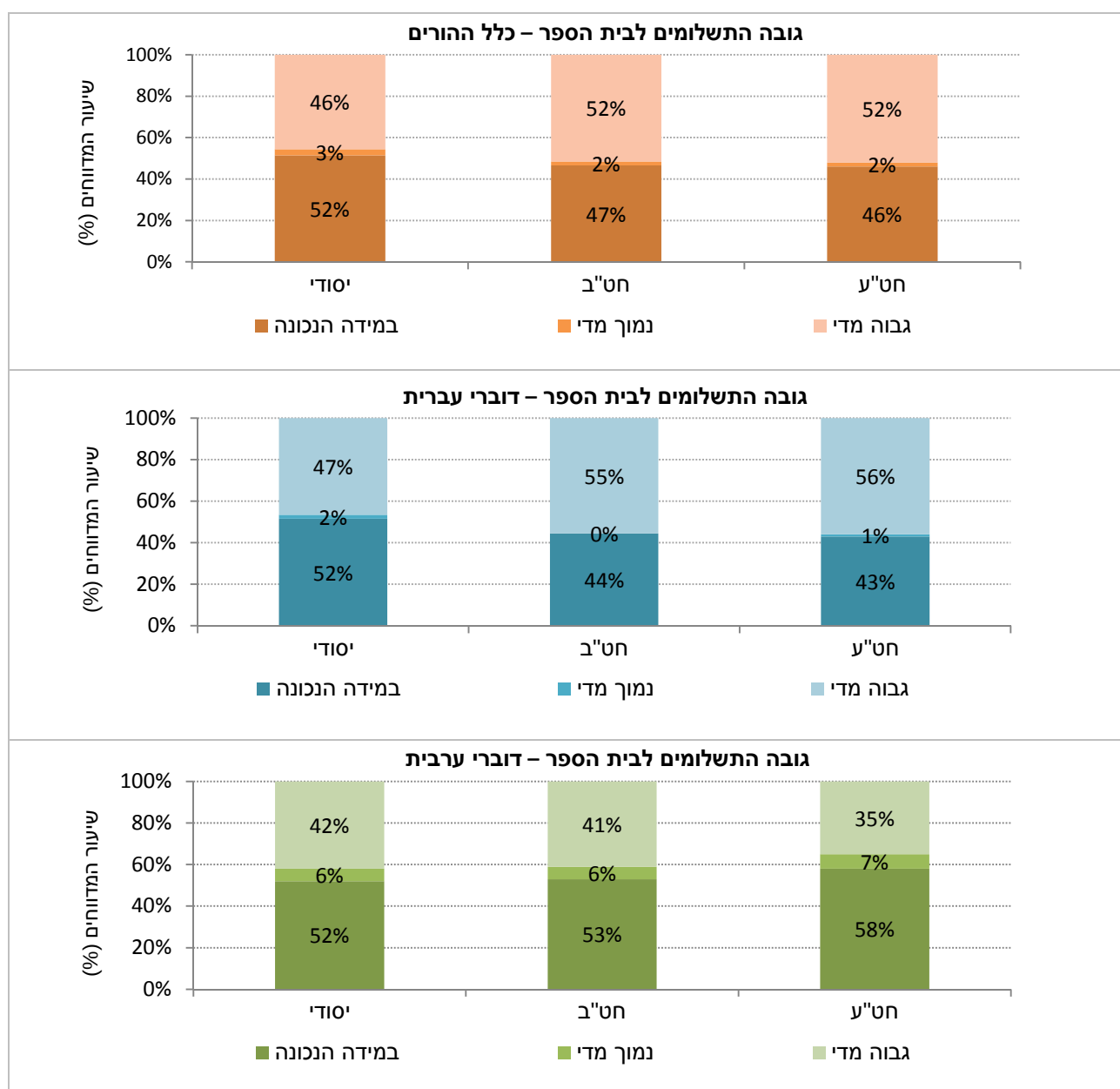
"הילדים הגדולים כבר לא צריכים את זה" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע)

4.7. גובה תשלומי ההורים לבית הספר

על פי חוק לימוד חובה (התש"ט, 1949) הלימוד במערכת החינוך הוא חנים – אין לגבות כספים במוסדות ציבוריים בעבור שכר לימוד או הרשמה. עם זאת, "איגרת תשלומי ההורים" היוצאת מדי שנה מסדירה תשלומי הורים מותרים, המתחלקים לתשלומי חובה, תשלומי רשות, תשלומי "רכישת שירותים מרצון", תשלומי "תכניות לימוד נוספות" (תל"ן) ותשלומי הזנה. תת-פרק זה מבקש לבחון כיצד ההורים חשים ביחס לנטל התשלומים. ההורים נשאלו בנוגע לגובה התשלומים לבית הספר. בפרט, ההורים נשאלו אם לדעתם גובה תשלומי ההורים "גבוה מדי", "נמוך מדי", או "במידה הנכונה".

בתרשים הבא מוצגים דיווחי ההורים על **גובה התשלומים לבית הספר**, לפי שלבי גיל – עבור כלל ההורים, הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית והורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית.

תרשים 21: דיווחי ההורים על גובה התשלומים לבית הספר: שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל



הערות: 1. שיעורי המדווחים בקטגוריות השונות אינם בהכרח מסתכמים ל-100% שכן הם עוגלו למספרים שלמים.
2. בשאלה זו, נמצא שיעור אי-השבה גבוה (11%) בקרב הורים לילדים בבתי ספר דוברי ערבית.

עיון בתרשים לעיל מעלה כי בקרב חטיבות ביניים וחטיבות עליונות דוברות עברית, מעט מעל למחצית מההורים (55%-56% בהתאמה) מדווחים כי תשלומי ההורים גבוהים מדי. לעומת זאת, בקרב בתי ספר יסודיים דוברי עברית ובקרב בתי ספר דוברי ערבית, שיעור דומה של הורים (52% עד 58%) מדווחים כי תשלומי ההורים הם בגובה מתאים.

בקרב בתי ספר דוברי ערבית, שיעור הדיווח שתשלומי ההורים הם בגובה מתאים גבוה בחט"ע (58%) יותר מאשר ביסודי (52%) ובחט"ב (53%). לעומת זאת, בקרב בתי ספר דוברי עברית, שיעור הדיווח שתשלומי ההורים הם בגובה מתאים גבוה ביסודי (52%) יותר מאשר בחט"ב (44%) ובחט"ע (43%).

בקרב בתי ספר דוברי ערבית שיעורי המדווחים על כך שתשלומי ההורים נמוכים מדי נמוך (6% עד 7%), ואילו בבתי ספר דוברי עברית כמעט ולא דיווחו על כך (0% עד 2%).

5. מוגנות ואלימות

פרק זה מבקש לתת מקום מרכזי לבחינת נושאי האלימות והמוגנות בבתי הספר, לפי דיווחי ההורים. נושא האלימות הוא אחד הנושאים החשובים שעומדים על סדר יומם של מערכת החינוך ושל השיח הציבורי בישראל בשנים האחרונות. גם בית ספר המצטיין במוטיבציה גבוהה של התלמידים ובהשקעה רבה של הצוות עלול להיכשל בהשגת יעדיו, אם באי בית הספר סובלים מאלימות, פועלים באווירה של פחד ואינם חשים מוגנים.

5.1. אלימות בין תלמידים

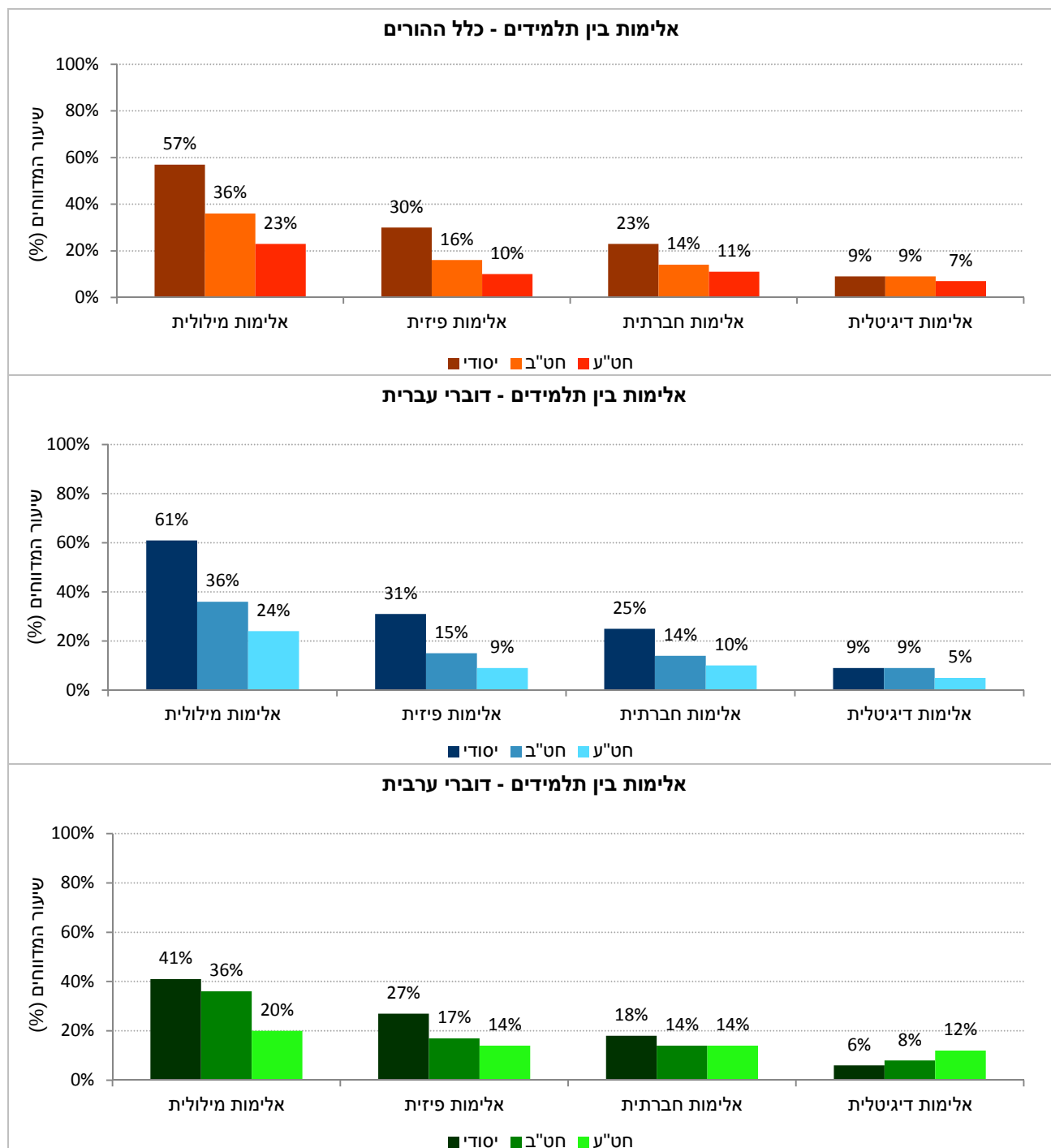
תת-פרק זה עוסק בתופעות של אלימות בין תלמידים בין כותלי בית הספר: אלימות מילולית (כמו קללות ועלבונות), אלימות פיזית (כמו מכות, סטירות ודחיפות), אלימות חברתית (כמו חרם או הפצת שמועות) ואלימות דיגיטלית (פגיעה ברשת האינטרנט או בסלולר). ההורים נשאלו, עבור כל אחד מארבעת סוגי האלימות, אם הילד שלהם חווה בבית הספר אלימות מצד תלמידים אחרים, ואם כן – באיזה היקף. שלוש אפשרויות תשובה הוצגו בפני ההורים: "בכלל לא או כמעט בכלל לא", "כן, קורה מעט" ו- "כן, קורה ובצורה חמורה". לצורכי הדיווח על הממצאים, סווגו ההורים אשר ציינו את אחת משתי אפשרויות התשובה "כן, קורה מעט" ו- "כן, קורה ובצורה חמורה" ככאלה המדווחים על כך שילדם חווה אלימות בבית הספר.

להלן פירוט ההיגדים הרלוונטיים לנושא זה, כפי שהם מוצגים בשאלון:

אלימות בין תלמידים
א. "האם ילדך חווה בבית הספר אלימות מילולית, כמו קללות ועלבונות, מצד תלמידים אחרים, ואם כן – באיזה היקף?"
ב. "האם ילדך חווה בבית הספר אלימות פיזית, כמו מכות, סטירות ודחיפות, מצד תלמידים אחרים, ואם כן – באיזה היקף?"
ג. "האם ילדך חווה בבית הספר אלימות חברתית, כמו חרם, הפצת שמועות, ילדים אמרו לילדים אחרים לא לדבר אתו וכדומה, ואם כן – באיזה היקף?"
ד. "האם ילדך חווה בבית הספר פגיעה ברשת האינטרנט או בסלולר, כמו קללות, עלבונות, חרם, הפצת שמועות בפייסבוק, בוואטסאפ וכדומה, מצד תלמידים אחרים, ואם כן – באיזה היקף?"

בתרשים הבא מוצגים שיעורי ההורים המדווחים כי ילדם חווה אלימות מילולית, פיזית, חברתית או דיגיטלית מצד תלמידים אחרים בבית הספר, לפי שלבי גיל – עבור כלל ההורים, הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית והורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית. כאמור לעיל, הורים שציינו את אחת משתי אפשרויות התשובה "כן, קורה מעט" ו-"כן, קורה ובצורה חמורה" מוצגים בתרשים ככאלה שמדווחים על כך שילדם חווה אלימות בבית הספר.

תרשים 22: דיווחי ההורים על אלימות בין תלמידים: שיעורי המדווחים על אלימות – לפי סוג האלימות, מגזר שפה ושלב גיל



עיון בתרשים לעיל מעלה כי לפי דיווחי ההורים, בשני מגזרי השפה, ככלל, אלימות מילולית היא הרווחת ביותר (20% עד 61%), ואחריה, לפי הסדר: אלימות פיזית (9% עד 31%), אלימות חברתית (10% עד 25%) ואלימות דיגיטלית (5% עד 12%).

באופן כללי, בשני מגזרי השפה, שיעורי הדיווח על אלימות גבוהים יותר ככל ששלב הגיל נמוך יותר. בפרט, יותר ממחצית (61%) מההורים לילדים בבתי ספר יסודיים דוברי עברית מדווחים כי ילדם חווה אלימות מילולית. היוצאים מן הכלל הם שיעורי הדיווח על אלימות דיגיטלית בבתי ספר דוברי ערבית שבהם שיעורי הדיווח דווקא גבוהים יותר ככל ששלב הגיל גבוה יותר.

בהשוואת שלבי הגיל בין מגזרי השפה אפשר לראות ששיעורי הדיווח על אלימות ביסודי גבוהים בקרב דוברי עברית יותר מאשר בקרב דוברי ערבית, שיעורי הדיווח בחט"ב דומים ואילו שיעורי הדיווח בחט"ע גבוהים יותר בקרב דוברי ערבית (למעט עבור אלימות מילולית).

5.2. אלימות כלפי התלמידים מצד המורים

תת-פרק זה עוסק בתופעות של אלימות מורים כלפי תלמידיהם בין כותלי בית הספר, לפי דיווחי ההורים. ההורים נשאלו אם הילד שלהם חווה בבית הספר אלימות מילולית או פיזית מצד מורים, ואם כן – באיזה היקף.

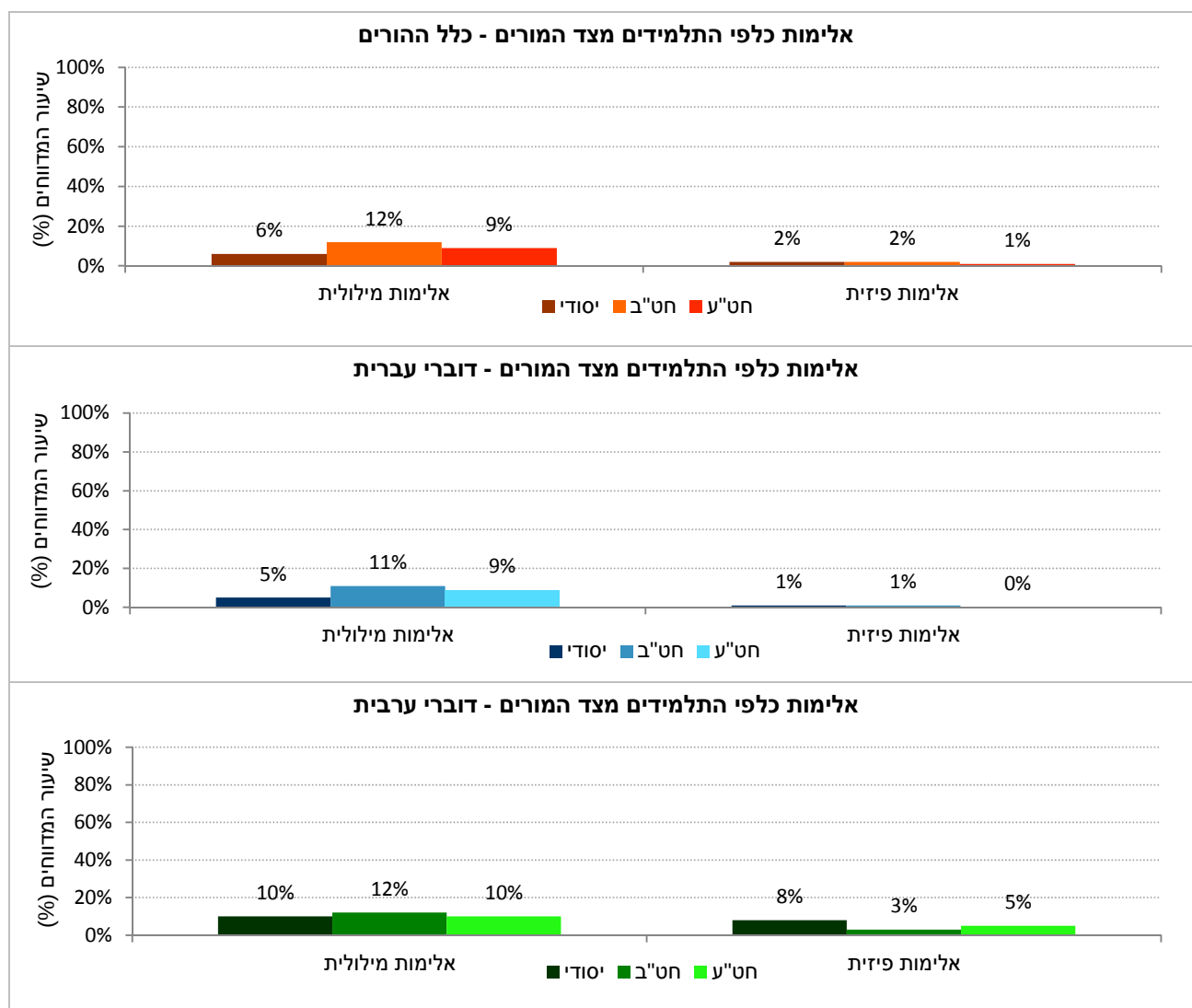
אלה אפשרויות התשובה שהוצגו בפני ההורים: "בכלל לא או כמעט בכלל לא", "כן, קורה מעט" ו- "כן, קורה ובצורה חמורה". לצורכי הדיווח על הממצאים, סווגו ההורים אשר ציינו את אחת משתי אפשרויות התשובה "כן, קורה מעט" ו- "כן, קורה ובצורה חמורה" ככאלה המדווחים על כך שילדם חווה אלימות בבית הספר.

להלן פירוט ההיגדים הרלוונטיים לנושא זה, כפי שהם מוצגים בשאלון:

אלימות כלפי התלמידים מצד המורים
א. "האם ילדך חווה בבית הספר אלימות מילולית, כמו קללות ועלבונות, מצד מורים, ואם כן - באיזה היקף?"
ב. "האם ילדך חווה בבית הספר אלימות פיזית כמו מכות, סטירות ודחיפות, מצד מורים, ואם כן - באיזה היקף?"

בתרשים הבא מוצגים שיעורי ההורים המדווחים כי **ילדם חווה אלימות מילולית או פיזית מצד המורים בבית הספר**, לפי שלבי גיל – עבור כלל ההורים, הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית והורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית.

תרשים 23: דיווחי ההורים על אלימות כלפי התלמידים מצד המורים: שיעורי המדווחים על אלימות – לפי סוג האלימות, מגזר שפה ושלב גיל



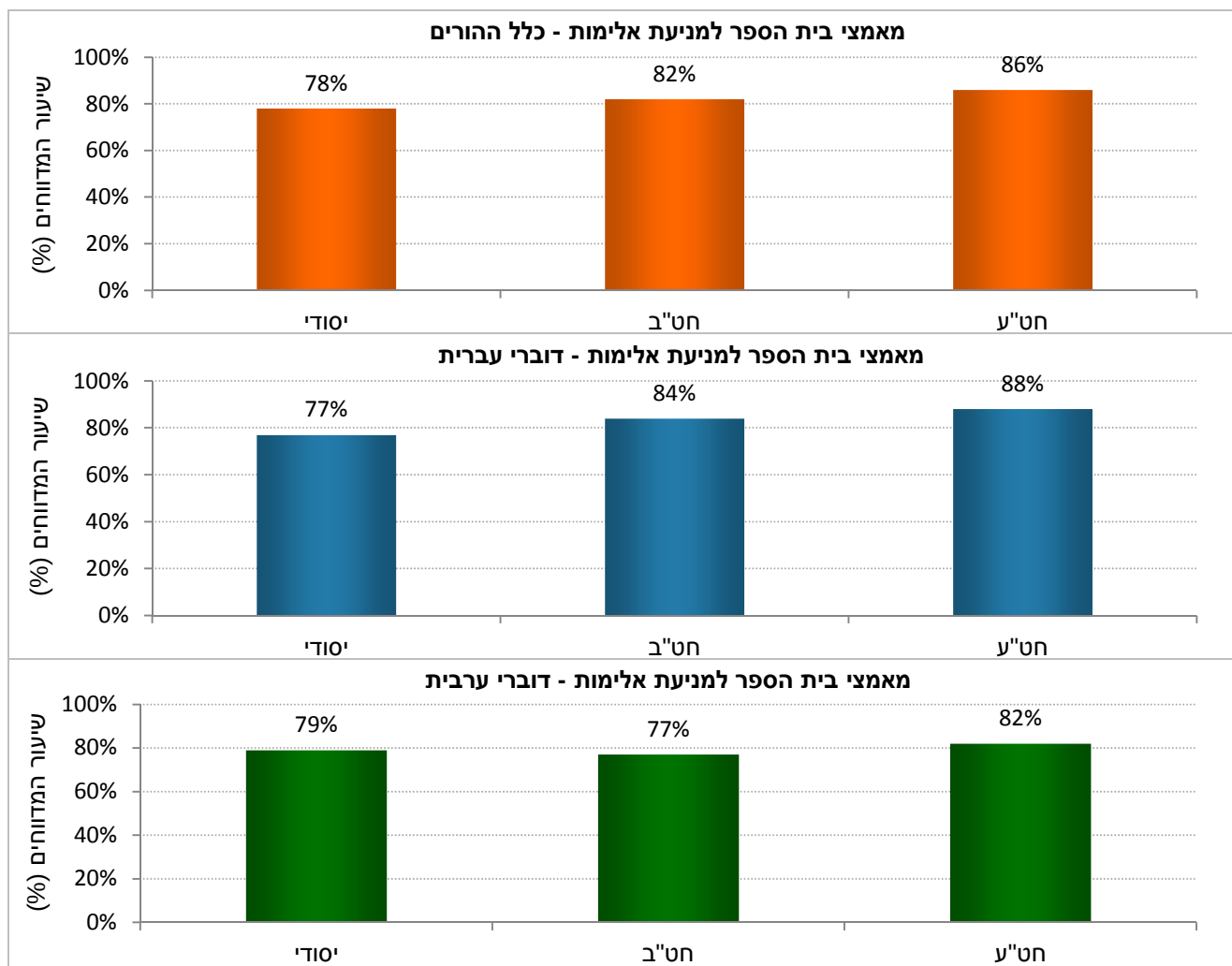
עיון בתרשים לעיל מעלה כי כעשירית מההורים מדווחים על אלימות מילולית מצד מורים (5% עד 12%) ופחות מעשירית מדווחים על אלימות פיזית מצד מורים (0% עד 8%). ביסודי, שיעור הדיווח על אלימות מילולית מצד מורים גבוה יותר בקרב דוברי ערבית (10%) מאשר בקרב דוברי עברית (5%). עבור כל אחד משלבי הגיל, שיעורי הדיווח על אלימות פיזית מצד מורים בקרב בתי ספר דוברי ערבית (3% עד 8%) גבוהים יותר מאשר בבתי ספר דוברי עברית (0% עד 1%). בשני מגזרי השפה, שיעורי הדיווח על אלימות מילולית בחט"ב (11% עד 12%) גבוהים מעט יותר מאשר בחט"ע (9% עד 10%) וביסודי (5% עד 10%). שיעורי הדיווח על אלימות פיזית בבתי ספר דוברי ערבית גבוהים מעט יותר בחט"ע (5%) מאשר בחט"ב (3%) ונמוכים לעומת היסודי (8%); בקרב בתי ספר דוברי עברית שיעורי הדיווח על אלימות פיזית דומים (0% עד 1%).

5.3. מאמצי בית הספר למניעת אלימות

בתתי-פרקים הקודמים הוצגו דיווחי ההורים על אלימות כלפי ילדם מצד תלמידים אחרים ומצד מורים בבית הספר. בתתי-פרק זה יוצגו תפיסות ההורים בדבר המאמצים שצוות בית הספר משקיע במניעת אלימות ובטיפול בה. יש לזכור כי גם כאשר תלמידים חשים מוגנים ובטוחים בבית הספר, חשוב לבחון אם בית הספר ממשיך לפעול ולהשקיע מאמצים כדי לשמר מצב זה.

ההורים נשאלו "האם לדעתך צוות בית הספר שבו לומד ילדך עושה מאמצים רבים כדי למנוע ולטפל באלימות בין תלמידים?" ודרגו את תשובתם על סולם בן חמש דרגות, הנע מ-"במידה רבה מאוד" (1) עד "במידה מועטה מאוד או בכלל לא" (5). לצורכי הדיווח על הממצאים, סווגו המשיבים אשר ציינו " במידה רבה מאוד" או "במידה רבה" כמדווחים על כך שבית הספר עושה מאמצים למניעת אלימות.

בתרשים הבא מוצגים שיעורי ההורים המדווחים על כך שבית הספר עושה מאמצים למניעת אלימות, לפי שלבי גיל – עבור כלל ההורים, הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית והורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית. תרשים 24: שיעורי ההורים המדווחים על כך שבית הספר עושה מאמצים למניעת אלימות, לפי מגזר שפה ושלב גיל



הערה: בשאלה זו, נמצאו שיעורי אי-השבה גבוהים בקרב הורים לילדים בבתי ספר דוברי עברית – בחטיבות ביניים (11%) ובחטיבות עליונות (14%).

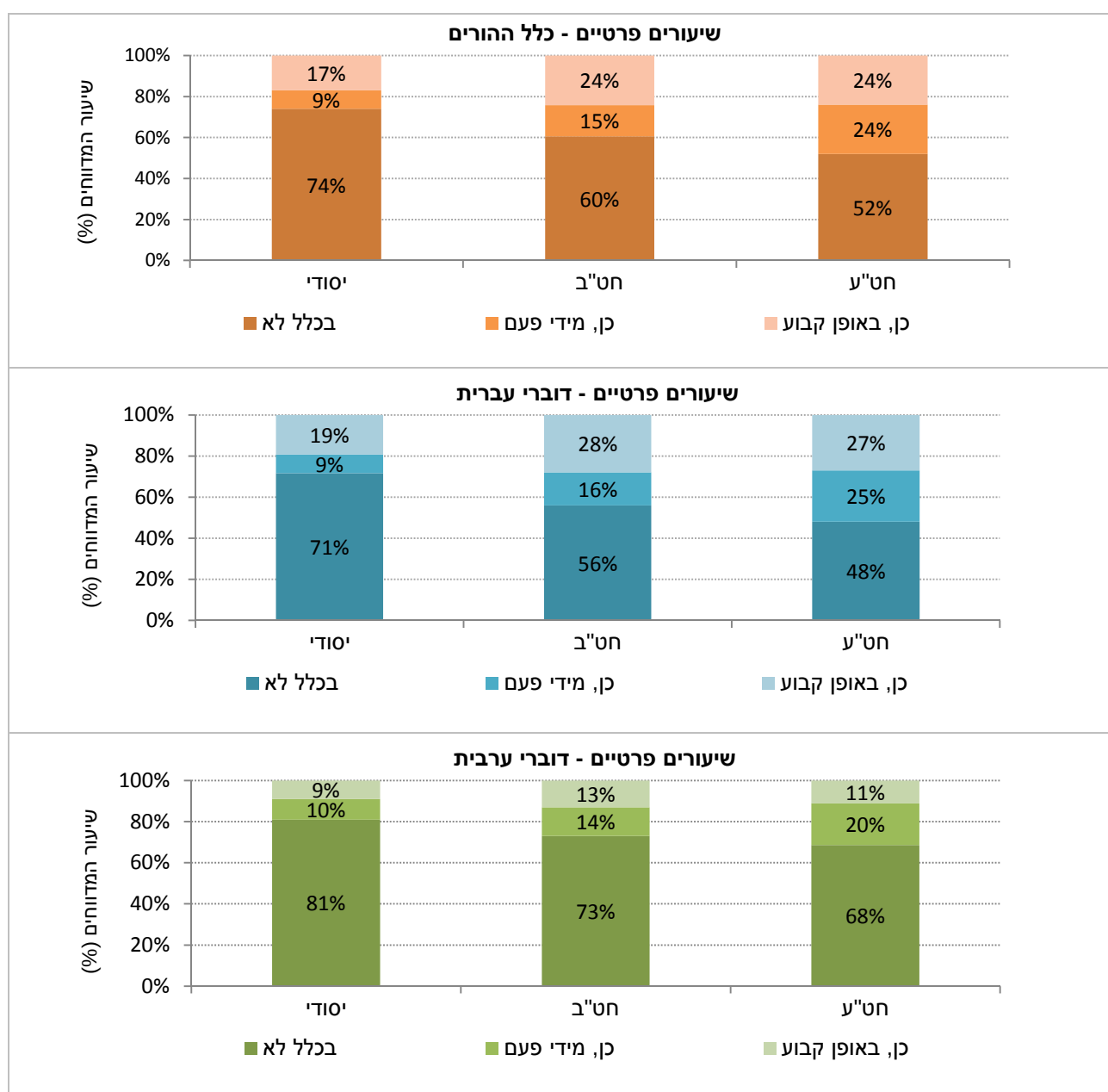
עיון בתרשים לעיל מעלה כי רוב ההורים (77% עד 88%) מדווחים על כך שבית הספר עושה מאמצים למנוע אלימות. בחט"ב ובחט"ע, שיעורי הדיווח בקרב דוברי עברית (84%-ו-88% בהתאמה) גבוהים יותר מאשר בקרב דוברי ערבית (77%-ו-82% בהתאמה); ביסודי שיעורי הדיווח בקרב דוברי העברית (77%) ודוברי הערבית (79%) דומים. בקרב בתי ספר דוברי עברית, שיעורי הדיווח על מאמצי בית הספר גבוהים יותר ככל ששלב הגיל גבוה יותר (77% ביסודי, 84% בחט"ב ו-88% בחט"ע); בקרב בתי ספר דוברי ערבית שיעורי הדיווח בחט"ע הוא גם כן הגבוה ביותר (82%), אך שיעורי הדיווח בחט"ב (77%) וביסודי (79%) דומים.

6. הסתייעות בשיעורים פרטיים

הנתונים בפרק זה עוסקים בהסתייעות בשיעורים פרטיים – מפגשי למידה משלימים עם מורים שהורי התלמיד משלמים להם. שיעור גבוה של תלמידים המקבלים שיעורים פרטיים במקצוע מסוים עשוי להצביע על הצורך לבחון אם התלמידים מקבלים מענה לצורכיהם במקצוע זה במסגרת בית הספר. ההורים נשאלו "האם ילדך נעזר בשנת הלימודים הנוכחית בשיעורים פרטיים בתשלום? הכוונה היא לשיעורים פרטיים שאינם מתקיימים בבית הספר או במסגרת חוגים והם ניתנים לילדך/ילדתך לבד או עם חברה/נוספ/ת, אבל לא בקבוצה גדולה יותר". שלוש אפשרויות תשובה הוצגו בפני ההורים: "בכלל לא", "כן, מדי פעם" ו- "כן, באופן קבוע".

בתרשים הבא מוצגים שיעורי ההורים המדווחים על **הסתייעות בשיעורים פרטיים**, לפי שלבי גיל – עבור כלל ההורים, הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית והורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית.

תרשים 25: דיווחי ההורים על הסתייעות בשיעורים פרטיים: שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל



הערה: שיעורי המדווחים בקטגוריות השונות אינם בהכרח מסתכמים ל-100% שכן הם עוגלו למספרים שלמים.

עיון בתרשים לעיל מעלה כי, למעט חטיבות עליונות דוברות עברית, פחות ממחצית מההורים (19% עד 44%) מדווחים כי ילדם נעזר בשיעורים פרטיים (בין אם באופן קבוע ובין אם מדי פעם). בכל אחד משלבי הגיל שיעורי הדיווח על הסתייעות בשיעורים פרטיים גבוהים בקרב בתי ספר דוברי עברית (28% ביסודי עד 52% בחט"ע) יותר מאשר בבתי ספר דוברי ערבית (19% ביסודי עד 31% בחט"ע). בשני מגזרי השפה שיעורי הדיווח על הסתייעות בשיעורים פרטיים (באופן קבוע או מזדמן) גבוהים יותר ככל ששלב הגיל גבוה יותר. שיעורי ההסתייעות הקבועה בשיעורים פרטיים הם הגבוהים ביותר בקרב חטיבות ביניים ובקרב חטיבות עליונות דוברות עברית (28% ו- 27% בהתאמה).

הורים שענו כי ילדם נעזר בשנת הלימודים הנוכחית בשיעורים פרטיים בתשלום, התבקשו לציין את הסיבה העיקרית לכך. על שאלה זו השיבו ההורים באופן חופשי. מניתוח תשובות ההורים עולה שקיימים הבדלים בין התשובות של ההורים לתלמידים הנעזרים מדי פעם במורים פרטיים לבין הורים שילדיהם מסתייעים במורים פרטיים באופן קבוע:

1) הורים לילדים המסתייעים במורים פרטיים מדי פעם הסבירו שהדבר נובע מהצרכים של הילדים: הצורך בתגבור או בחיזוק בלימודים, קשיי למידה, הרצון לשפר הישגים או לצורך הכנה לקראת מבחנים. באשר לסיבה האחרונה, מתשובות ההורים עולה שהצורך בהכנה לקראת מבחנים בולט יותר בקרב תלמידים הלומדים בחט"ב ובחט"ע, במקצועות אנגלית ומתמטיקה.

2) הורים לילדים המסתייעים במורים פרטיים באופן קבוע הסבירו שהדבר קשור בצרכים של התלמידים, כפי שהוסבר לעיל, והיו כאלה שהשיבו, שהדבר נובע מבעיות במערכת החינוך ובעיות שונות בבתי הספר, כגון צפיפות הכיתות ואיכות המורים וכישוריהם:

"אין מספיק משאבים בבית הספר לכן ילדי לקוק לא צרכה פרטית" (הורה לתלמיד/ה ביסודי)

"כי המורה באנגלית גרועה ולא מלמדת את התלמידים טוב" (הורה לתלמיד/ה ביסודי)

"כי למשרד החינוך אין כלי מספיק ללמד אותה איך ללמוד" (הורה לתלמיד/ה ביסודי)

"היא לא מבינה את המורים ויש רצח בכיתה ואי אפשר ללמוד בצורה מסודרת" (הורה לתלמידה בחט"ב)

"החומר הלימודי לא הוצג לתלמידים בצורה טובה. אי אפשר ללמוד מתמטיקה ב-5 יחידות ללא מורה פרטי" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע)

7. חופשות בית הספר

פרק זה עוסק בלוח הלימודים והחופשות של בית הספר לאורך השנה. תחילה יוצגו עמדות ההורים כלפי משך החופשות ופרישתן לאורך השנה. לאחר מכן יוצגו עמדותיהם כלפי הצורך בפעילות לתלמידים מטעם בית הספר בזמן חופשות, המועד הרצוי לפעילות וסוג הפעילות הרצוי. בנוסף על השפעתו של לוח החופשות של בית הספר על התלמידים ועל המורים, ניכרת השפעה רבה גם על ההורים, שעל פי רוב צריכים להתארגן ולתכנן את זמנם באופן שונה בזמן החופשות.

7.1. עמדות ההורים כלפי היקף החופשות ופרישתן

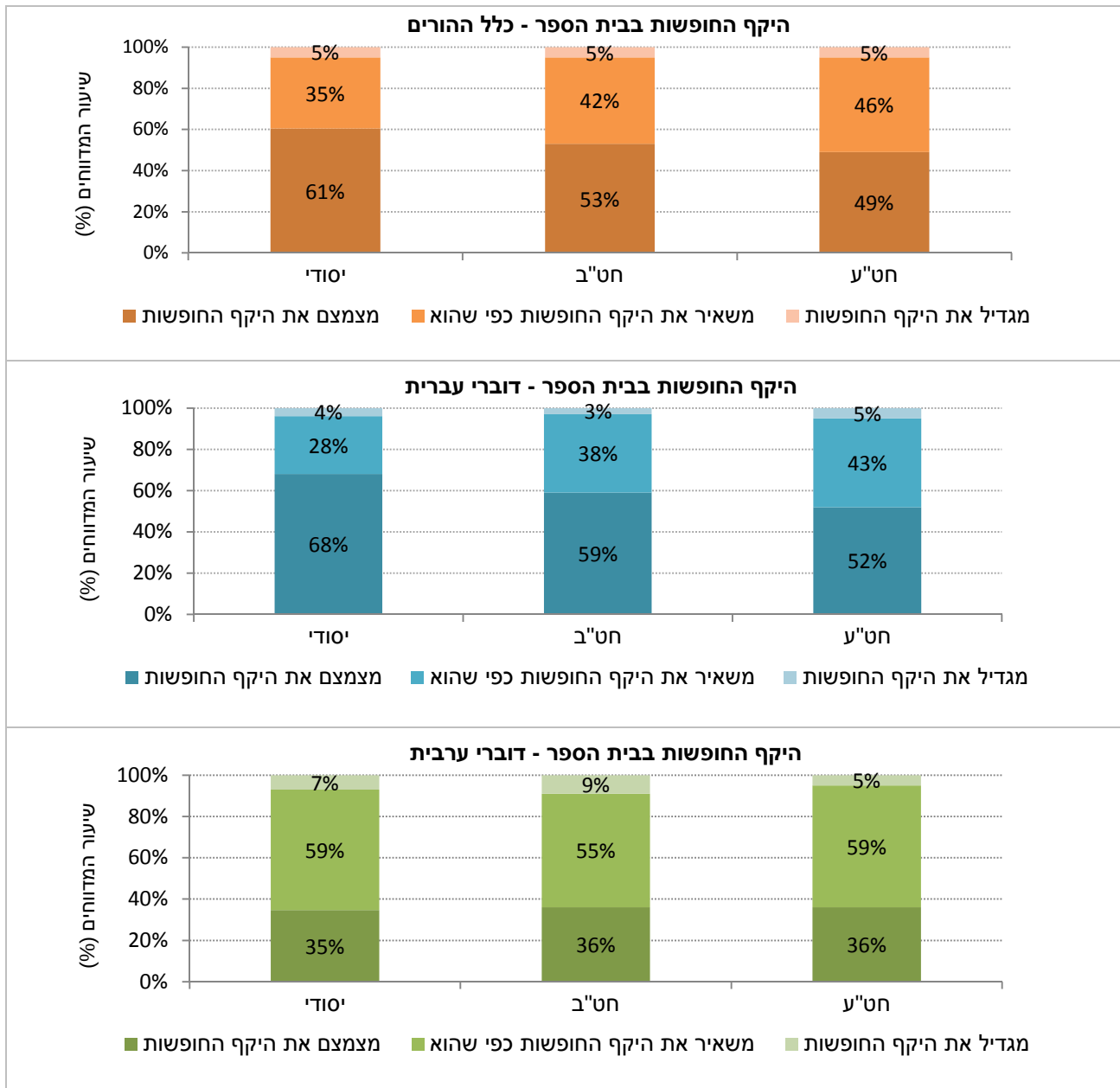
ההורים נשאלו אם היו משנים את לוח החופשות, אם הדבר היה תלוי בהם, וכיצד היו עושים זאת. בפני ההורים הוצגו חמש אפשרויות תשובה:

1. "מצמצם מאוד את היקף החופשות בבית הספר, כך שיהיו הרבה פחות ימי חופשה מאשר יש היום".
2. "מצמצם במעט את החופשות בבית הספר, כך שיהיו מעט פחות ימי חופשה מאשר יש היום".
3. "משאיר את החופשות בבית הספר כפי שהן היום מבחינת היקף ימי החופשה".
4. "מגדיל מעט את החופשות בבית הספר, כך שיהיו יותר ימי חופשה מאשר יש היום".
5. "מגדיל בהרבה את החופשות בבית הספר, כך שיהיה הרבה יותר ימי חופשה מאשר יש היום".

לצורכי הדיווח על הממצאים, סווגו המשיבים 1 או 2 כבעלי עמדה שיש לצמצם את היקף החופשות בבית הספר, המשיבים 3 כבעלי עמדה שיש להשאיר את היקף החופשות כפי שהוא, והמשיבים 4 או 5 כבעלי עמדה שיש להגדיל את היקף החופשות בבית הספר.

בתרשים הבא מוצגים שיעורי ההורים המדווחים כי יש לצמצם את היקף החופשות בבית הספר, להגדילו או להשאירו כפי שהוא, לפי שלבי גיל – עבור כלל ההורים, הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית והורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית.

תרשים 26: דיווחי ההורים על היקף החופשות בבית הספר: שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל



הערה: שיעורי המדווחים בקטגוריות השונות אינם בהכרח מסתכמים ל-100% שכן הם עוגלו למספרים שלמים.

עיון בתרשים לעיל מעלה כי בקרב בתי ספר דוברי עברית, מרבית ההורים (52% עד 68%) מדווחים שיש לצמצם את היקף החופשות בבית הספר. לעומת זאת, בקרב בתי ספר דוברי ערבית, מרבית ההורים (55% עד 59%) מדווחים כי יש להשאיר את היקף החופשות כפי שהוא.

בקרוב בתי ספר דוברי עברית, ככל ששלב הגיל גבוה יותר, שיעור ההורים המדווחים כי יש לצמצם את היקף החופשות בבית הספר נמוך יותר ושיעור המדווחים כי יש להשאיר את היקף החופשות כפי שהוא, גבוה יותר.

בקרוב בתי ספר דוברי ערבית, שיעור ההורים המדווחים כי יש לצמצם את היקף החופשות דומה בכל אחד משלבי הגיל (35% עד 36%), ואילו שיעור המדווחים שיש להשאיר את היקף החופשות כפי שהוא בחט"ב (55%) נמוך מעט יותר מאשר ביסודי ובחט"ע (59%).

בשני מגזרי השפה, שיעורי ההורים המדווחים כי יש להגדיל את היקף החופשות קטנים יחסית (3% עד 9%).

בשאלה עוקבת, התבקשו ההורים לנמק את תשובתם על השאלה הנוגעת להיקף החופשות בבית הספר. על שאלה זו השיבו ההורים באופן חופשי. הורים שהשיבו שאילו זה היה תלוי בהם הם היו מצמצמים את היקף החופשות נימקו זאת בכך:

א. יש יותר מדי ימי חופשה על חשבון לימודים והקניית ידע:

"יותר מדי חופש וחצי, צריך קצת יותר ללמוד" (הורה לתלמיד/ה בחט"ב)

ב. הורים לילדים ביסודי אמרו שאין להם פנאי להעסיק את הילדים בעיקר בחופש הגדול בגלל שהם עובדים:

"יותר מדי חופש, להורים אין חופשות מהעבודה, צריכים ללמוד תעסוקה" (הורה לתלמיד/ה ביסודי)

ג. החופשות גורמות להגדלת ההוצאות של המשפחה:

"החופשות לא נחוצות והן מצמיצות על ההורים מבחינה כלכלית" (הורה לתלמיד/ה ביסודי)

ד. הילדים משתעממים בחופש הגדול ויש כאלה שעושים שטויות:

"אם הילד נשאר בבית הוא משחמט ועושה שטויות" (הורה לתלמיד/ה בחט"ב)

ה. חופש ארוך מוציא את הילדים משגרת הלימודים:

"חודשיים זה יותר מדי, זה מנתק אותם ללא מתיאור" (הורה לתלמיד/ה ביסודי)

הורים שהשיבו שאילו זה היה תלוי בהם הם היו משאירים את היקף החופשות כפי שהוא, נימקו זאת בכך:

א. הילדים צריכים חופש:

"הילדים צריכים לחופש ולחירות" (הורה לתלמיד/ה בחט"ב)

ב. חשוב לשמר את הנאות הילדות של הילדים:

"כי אני חושב שצריך איזשהו איזון מסוים בין האינטנסיביות של הלמידה ובין הנאות הילדות שלהם" (הורה לתלמיד/ה בחט"ב)

ג. הילדים צריכים חופשה כדי להירגע מלחץ או מעומס הלימודים:

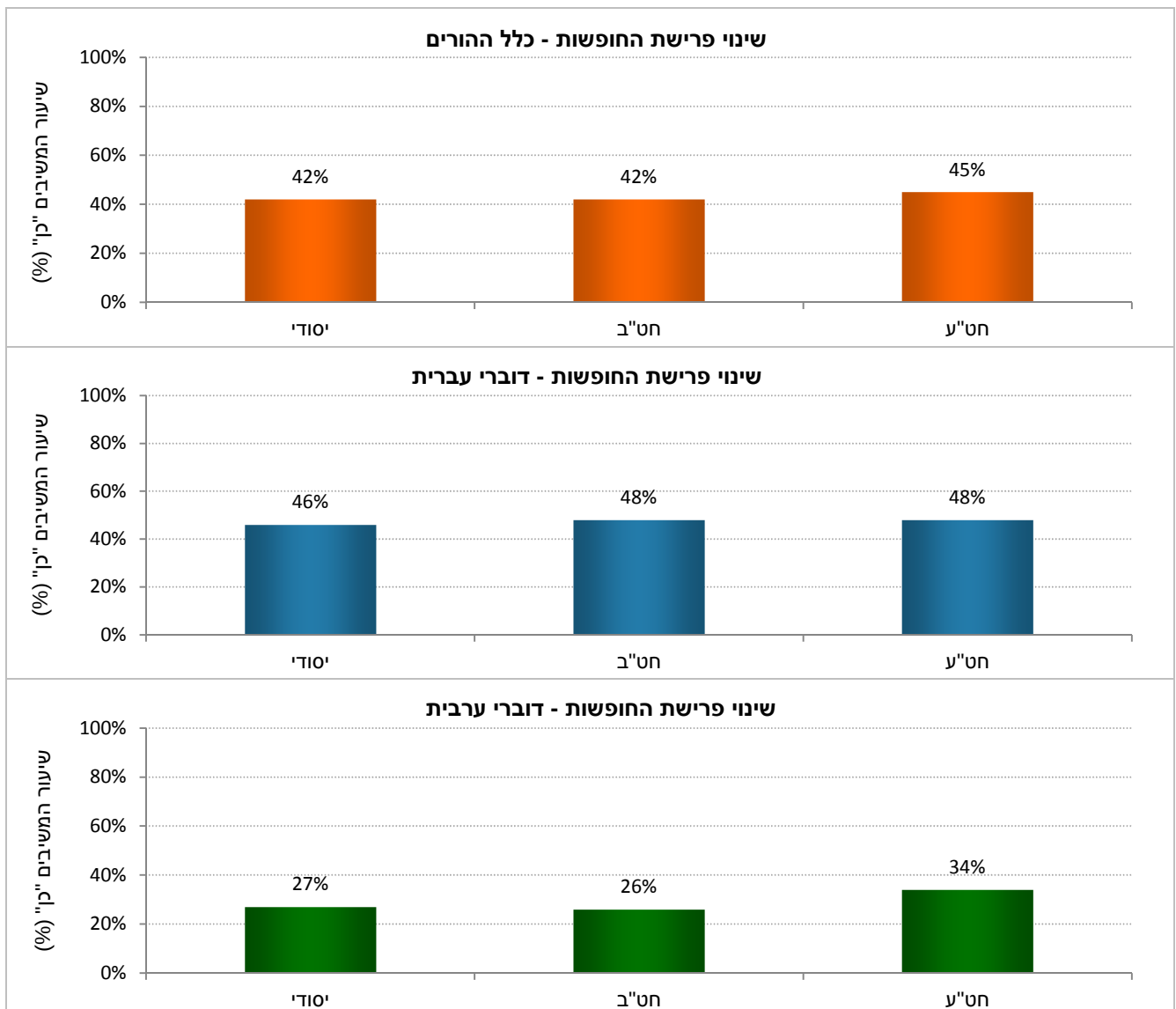
"יש צומס רב על התלמידים מבחינת השעות הלימוד ושיעורי בית" (הורה לתלמיד/ה ביסודי)

הורים שהשיבו שאילו זה היה תלוי בהם הם היו מגדילים את היקף החופשות, נימקו זאת בדומה להורים שציידו בכך שיש להשאיר את היקף החופשות כפי שהוא.

בהמשך נשאלו ההורים אם הם היו משנים את מועדי החופשות והפרישה שלהם לאורך השנה (קיצור חופשות מסוימות על חשבון הארכת אחרות, כך שמספר ימי החופשה הכולל יישאר ללא שינוי), אם הדבר היה תלוי בהם. ההורים התבקשו להשיב ב-"כן" או "לא".

בתרשים הבא מוצגים שיעורי ההורים המדווחים כי היו משנים את מועדי החופשות והפרישה שלהם לאורך השנה, לפי שלבי גיל – עבור כלל ההורים, הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית והורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית.

תרשים 27: דיווחי ההורים כי היו משנים את פרישת החופשות לאורך השנה: שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל



עיון בתרשים לעיל מעלה כי בקרב בתי ספר דוברי עברית, קרוב למחצית מההורים (46% עד 48%) מדווחים שהיו משנים את מועדי החופשות והפרישה שלהן לאורך השנה. בקרב בתי ספר דוברי ערבית שיעורי הדיווח (26% עד 34%) נמוכים מאשר בבתי ספר דוברי עברית. בקרב בתי ספר דוברי ערבית שיעורי הדיווח דומים בין שלבי הגיל. לעומת זאת בקרב בתי ספר דוברי ערבית, שיעור הדיווח בחט"ע (34%) גבוה מאשר ביסודי (27%) ומאשר בחט"ב (26%).

בשאלה עוקבת, התבקשו ההורים שהשיבו שהיו משנים את פרישת החופשות לאורך השנה לציין כיצד היו עושים זאת. על שאלה זו השיבו ההורים באופן חופשי. מניתוח תשובות ההורים עולה שיש להם הצעות שונות ומגוונות בנושא פרישת החופשות לאורך השנה.

להלן ריכוז התשובות שנאמרו בשכיחות גבוהה:

א. היו הורים שהציעו שחופשת הקיץ תימשך מאוגוסט עד אחרי החגים.

ב. היו הורים שאמרו שיש לצמצם את משך חופשת הקיץ וליצור חופשה בחורף. חלק ציינו שמשך החופשה צריך להיות חודש והיו כאלה שהציעו שהחופשה תהיה בת שבועיים-שלושה שבועות:

"שהיה חודש אחד בקיץ וחודש בחורף" (הורה לתלמיד/ה ביסודי)

"מקצרת את החופש האדול ומאדילה את החופשות בתקופת החורף משום שיש לומדים 3 חודשים רצופים בלי כחל חופש" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע)

"הייתי יוצרת גם בחורף משהו שדומה למדינות בחו"ל, שיש חופשה שהיא באמצע החורף לאיזה שבועיים שלושה ומפחיתה מהחופש האדול" (הורה לתלמיד/ה בחט"ב)

"לקצר מהחופש האדול בקיץ ולעשות חופשת חורף בזמן שמאז קר" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע)

"הייתי רוצה שהיה בין סמסטר א' לסמסטר ב' שתהיה חופשת חורף בין שתי המחציות. ושורידו אולי מפסח אולי מתנוכה ויוסיפו חופשת מחצית שהיה הפרדה בין סמסטר א' לב'" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע)

ג. חלק קטן מההורים הציעו לקצר חופשות ובתמורה ליצור גשר בימי שישי:

"מקצרת את החופש ובמקום הימים שהורדתי הייתי שמה את החופשות בימי שישי" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע)

"הייתי מבטל את יום שישי, כדי שהיה חופש ואוריד את כל החופש האדול והחופשות המולדות שאני עובדים בהם" (הורה לתלמיד/ה ביסודי)

ד. ההצעות הרווחות של הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית היו לקצר את חופשת הקיץ וליצור חופשת חורף/אביב ארוכה או לקצר את חופשת הקיץ ולפזר את הימים בין החופשות האחרות:

"לקחת מחופש החודשיים ולחלק על שאר החופשים" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע)

"אפשר לקצר מחופש הקיץ ולהוסיף על האביב" (הורה לתלמיד/ה בחט"ע)

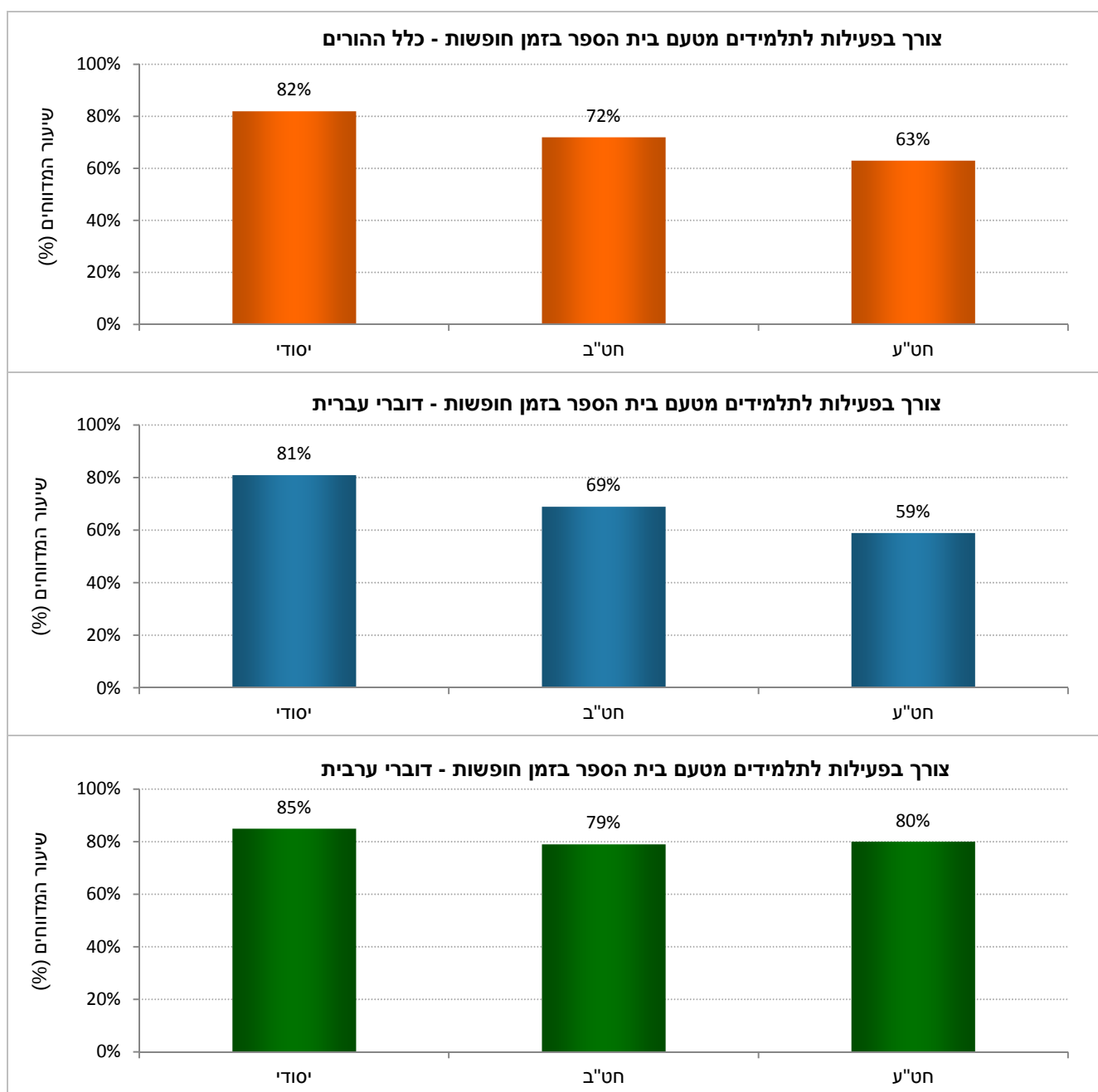
"מקצרת את החופש האדול לחודש ואוסיפה באמצע החורף" (הורה לתלמיד/ה בחט"ב)

7.2. עמדות ההורים בנוגע לפעילות לתלמידים מטעם בית הספר בזמן חופשות

ההורים נשאלו אם לדעתם בזמן חופשות ארוכות מבית הספר – כמו החופש הגדול, חופשת הפסח וכדומה – יש צורך בפעילות לתלמידים מטעם בית הספר. להורים ניתנה אפשרות לבחור באפשרויות התשובה: "אין צורך" או "יש צורך".

בתרשים הבא מוצגים שיעורי ההורים המדווחים כי לדעתם **יש צורך בפעילות לתלמידים מטעם בית הספר בזמן חופשות ארוכות** מבית הספר, לפי שלבי גיל – עבור כלל ההורים, הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית והורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית.

תרשים 28: דיווחי ההורים כי יש צורך בפעילות לתלמידים מטעם בית הספר בזמן חופשות: שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל



עיון בתרשים לעיל מעלה כי מרבית ההורים (59% עד 85%) מדווחים שלדעתם יש צורך בפעילות לתלמידים מטעם בית הספר בזמן חופשות.

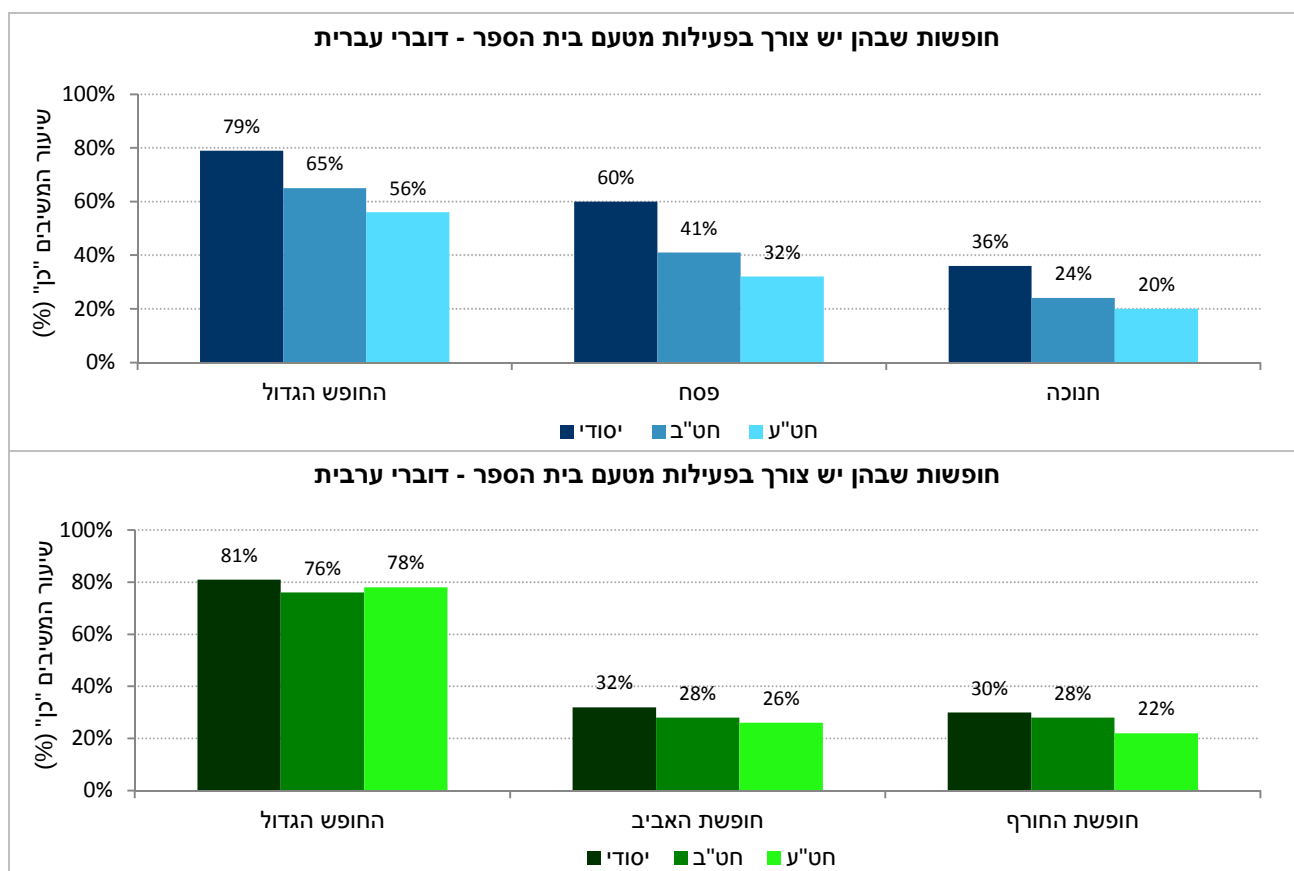
בכל אחד משלבי הגיל, שיעורי הדיווח בבתי ספר דוברי ערבית (79% עד 85%) גבוהים יותר מאשר בבתי ספר דוברי עברית (59% עד 81%); הפער גדול יותר ככל ששלב הגיל גבוה יותר. בקרב בתי ספר דוברי עברית, שיעור המדווחים נמוך יותר ככל ששלב הגיל גבוה יותר (81% ביסודי, 69% בחט"ב ו-59% בחט"ע). בקרב בתי ספר דוברי ערבית, שיעור הדיווח ביסודי (85%) מעט גבוה משיעורי הדיווח בחט"ב (79%) ובחט"ע (80%), הדומים ביניהם.

כמוזכר לעיל, מרבית ההורים (בין 59% ל-85%) ציינו כי לדעתם יש צורך בפעילות לתלמידים מטעם בית הספר בזמן חופשות ארוכות מבית הספר. **הורים אלה נשאלו שאלות המשך. ראשית, בנוגע למועדי החופשות ושנית, על סוג הפעילות הרצוי מבחינתם.**

בנוגע למועדי החופשות המתאימות לפעילות לתלמידים מטעם בית הספר, ההורים התבקשו להשיב "כן" או "לא": הורים לילדים בבתי ספר דוברי עברית עבור החופשות "החופש הגדול", "פסח", "חנוכה" והורים לילדים בבתי ספר דוברי ערבית עבור החופשות "החופש הגדול", "חופשת האביב" ו"חופשת החורף". יודגש כי ההורים יכלו לציין "כן" על יותר מחופשה אחת.

בתרשים הבא מוצגים דיווחי ההורים שצינו כי יש צורך בפעילות מטעם בית הספר על **החופשות שבהן צורך זה רלוונטי**, לפי שלבי גיל – עבור כלל ההורים, הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית והורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית.

תרשים 29: דיווחי ההורים שצינו כי יש צורך בפעילות מטעם בית הספר על החופשות (מבין ההורים שצינו כי יש צורך בפעילות בחופשות): שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלב גיל



הערה: נמצא שיעור אי-השבה גבוה על השאלה הנוגעת ל"חופשת החורף" בקרב בתי ספר דוברי ערבית (11%) ועל השאלה הנוגעת ל"חופשת האביב" בקרב חטיבות עליונות דוברות ערבית (12%).

עיון בתרשים לעיל מעלה כי בשני מגזרי השפה, בכל אחד משלבי הגיל, ההורים שמדווחים כי לדעתם יש צורך בפעילות לתלמידים בזמן חופשות, מציינים את הצורך בפעילות בחופש הגדול בשיעורים גבוהים (56% עד 81%) מיתר החופשות (20% עד 60%).

בקרב בתי ספר דוברי עברית, בכל אחד משלבי הגיל, שיעורי ההורים המשיבים כי לדעתם יש צורך בפעילות בחופשת הפסח (32% עד 60%) גבוהים מהדיווחים על הצורך בפעילות בחופשת החנוכה (20% עד 36%); הצורך בפעילות בחופשת הפסח בולט ביסודי (60%).

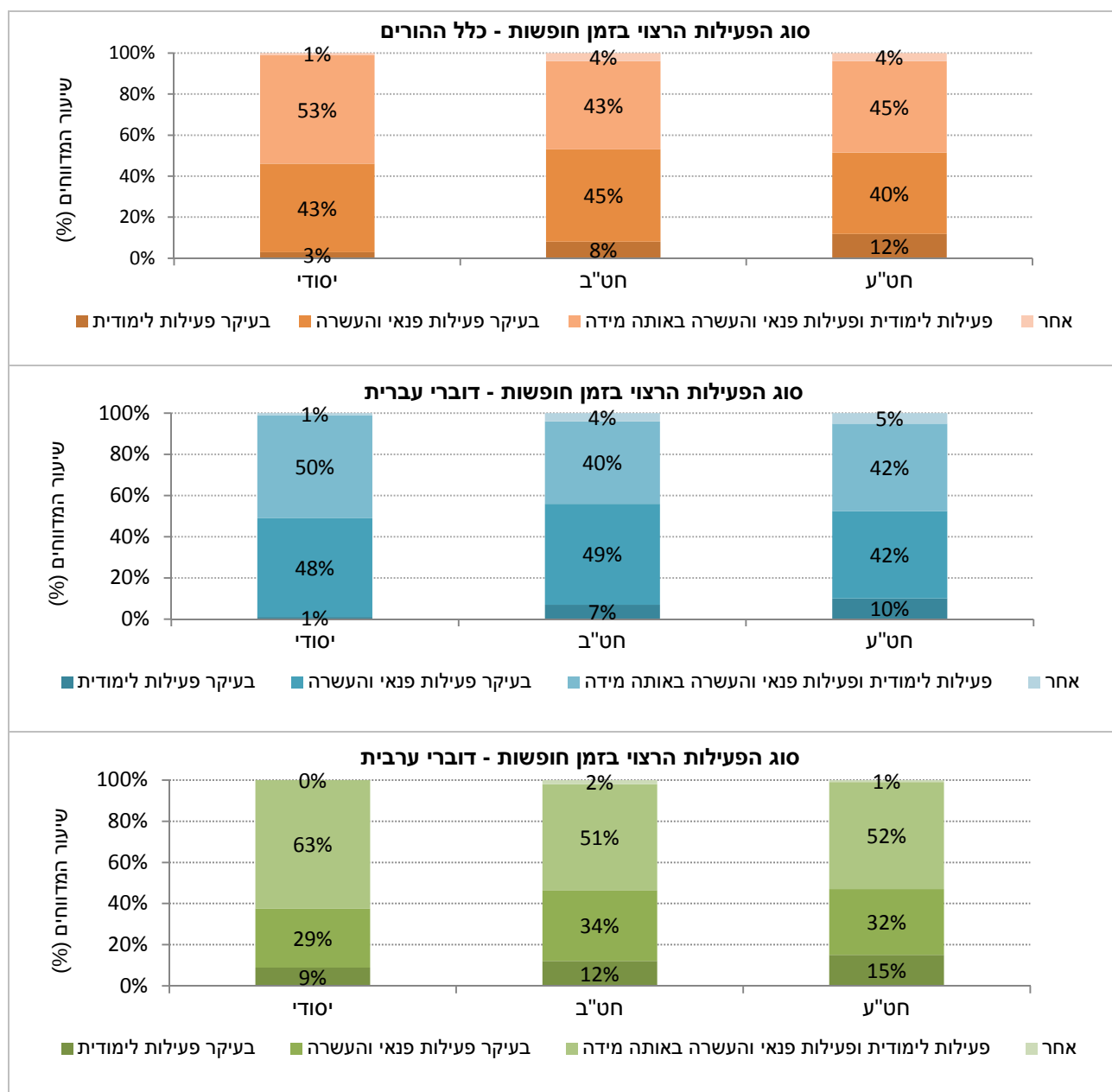
כמו כן, בקרב בתי ספר דוברי עברית, בכל אחת מהחופשות, שיעורי ההורים המשיבים כי לדעתם יש צורך בפעילות באותה החופשה נמוכים יותר ככל ששלב הגיל גבוה יותר. תופעה זו ניכרת, אך בפערים קטנים יותר, גם בדיווחים על חופשת האביב ועל חופשת החורף בקרב בתי ספר דוברי ערבית.

כמו כן, בקרב בתי ספר דוברי ערבית, בכל אחד משלבי הגיל, שיעורי המשיבים כי לדעתם יש צורך בפעילות בחופשת האביב (26% עד 32%) דומים לשיעורי המדווחים על צורך זה בחופשת החורף (22% עד 30%).

כאמור לעיל, ההורים שצינו כי לדעתם יש צורך בפעילות לתלמידים מטעם בית הספר בזמן חופשות ארוכות מבית הספר, נשאלו גם על סוג הפעילות הרצוי. אלה אפשרויות התשובה שהוצגו בפניהם: "בעיקר פעילות לימודית", "בעיקר פעילות פנאי והעשרה" ו-"פעילות לימודית ופעילות פנאי והעשרה באותה המידה". חלק מההורים ציינו סוג אחר של פעילות, פירוט על כך מופיע בהמשך התת-פרק.

בתרשים הבא מוצגים דיווחי ההורים שצינו כי יש צורך בפעילות מטעם בית הספר בזמן חופשות על סוג הפעילות הרצוי, לפי שלבי גיל – עבור כלל ההורים, הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית והורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית.

תרשים 30: דיווחי ההורים על סוג הפעילות הרצוי מטעם בית הספר בזמן חופשות (מבין ההורים שצינו כי יש צורך בפעילות בחופשות): שיעורי המדווחים לפי מגזר שפה ושלבי גיל



הערה: שיעורי המדווחים בקטגוריות השונות אינם בהכרח מסתכמים ל-100% שכן הם עוגלו למספרים שלמים.

עיון בתרשים לעיל מעלה כי בקרב בתי ספר דוברי ערבית, מרבית ההורים (51% עד 63%) שצינו כי לדעתם יש צורך בפעילות לתלמידים בזמן חופשות, התכוונו בתשובתם לפעילות לימודית ופעילות פנאי והעשרה באותה מידה; שיעורי המדווחים על העדפת פעילות פנאי והעשרה נמוכים יותר (29% עד 34%). לעומת זאת, בקרב בתי ספר דוברי ערבית, שיעורי המדווחים על העדפת פעילות פנאי והעשרה גבוהים (42% עד 49%) בהשוואה לבתי ספר דוברי ערבית, ושיעורי המדווחים כי הם מעדיפים מידה זהה של פעילות לימודית ופעילות פנאי והעשרה נמוכים יותר (40% עד 50%). בכל הקבוצות, פחות משישית מההורים מדווחים על העדפת פעילות לימודית: בכל אחד משלבי הגיל, שיעורי המדווחים בקרב דוברי ערבית (9% עד 15%) גבוהים מאשר בקרב דוברי ערבית (1% עד 10%).

בשני מגזרי השפה, שיעורי ההורים המדווחים על מידה זהה של פעילות לימודית ופעילות פנאי והעשרה גבוהים ביסודי (ערבית – 50%; ערבית – 63%) יותר מאשר בחט"ב ובחט"ע (ערבית – 40% עד 42%; ערבית – 51% עד 52%). שיעורי המדווחים על העדפת פעילות לימודית גבוהים יותר ככל ששלב הגיל גבוה יותר.

בשאלה עוקבת, התבקשו ההורים שבחרו לציין "פעילות אחרת" - שלא הזכרה בשאלון - לפרט את סוג הפעילות הרצוי בזמן חופשות. מעט הורים (46 הורים, כ-2% מכלל ההורים המשיבים) השיבו על שאלה זו. התשובות שניתנו בשכיחות גבוהה היו: פעילות התנדבותית ותרומה לקהילה; פעילות חברתית; חינוך לערכים כמו שמירה על איכות סביבה וסובלנות; חינוך לכישורי חיים; פעילות מותאמת אישית לילד.

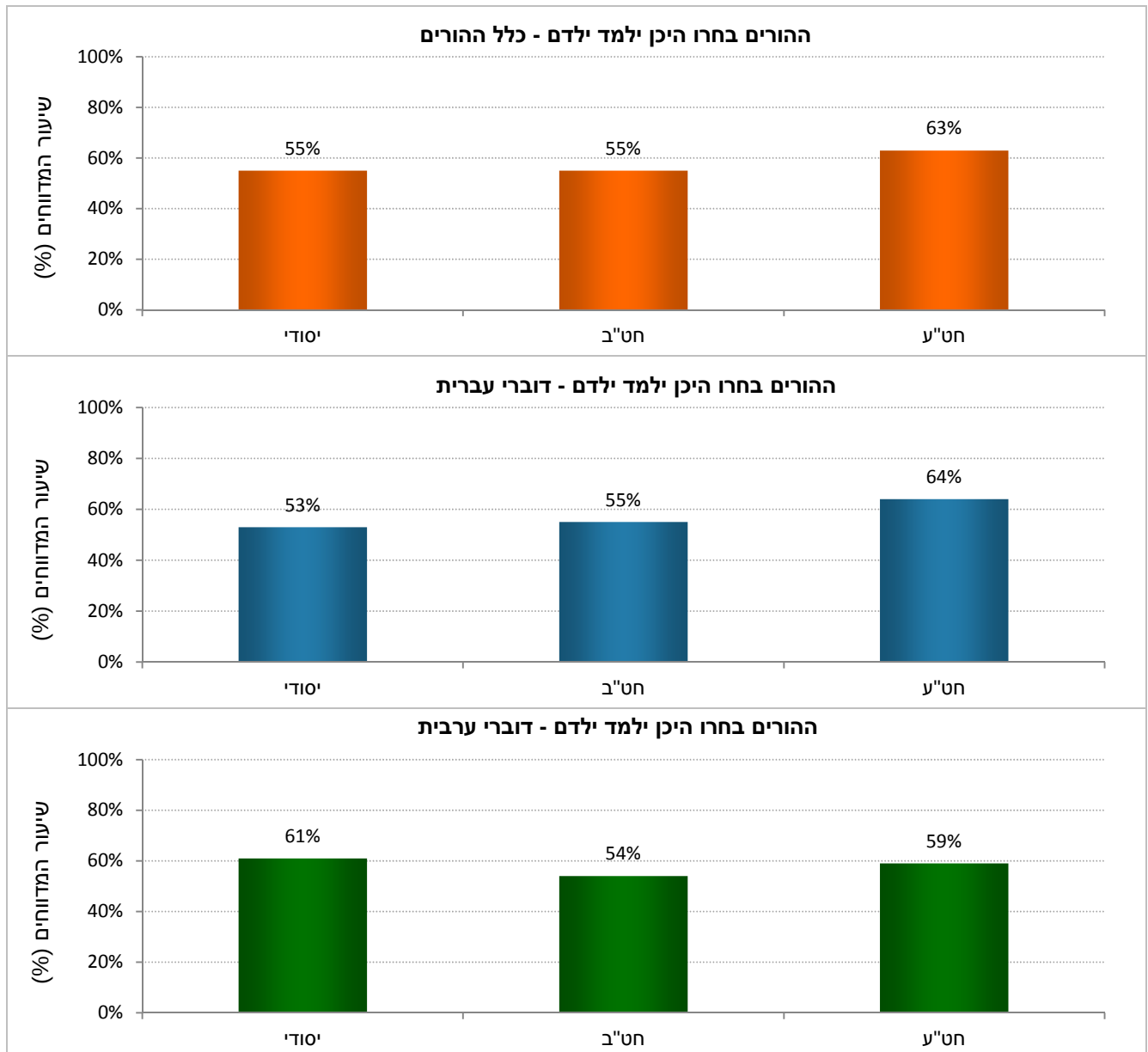
לסיכום פרק זה:

- **היקף החופשות:** בקרב בתי ספר דוברי ערבית, מרבית ההורים (52% עד 68%) מדווחים שיש לצמצם את היקף החופשות, ואילו בקרב בתי ספר דוברי ערבית מרבית ההורים (55% עד 59%) מדווחים כי יש להשאיר את ההיקף כפי שהוא. הורים שציידו בצמצום החופשות נימקו זאת בעיקר בצורך של הילדים ללמוד, בניתוק משגרת הלימודים ובצורך למצוא לילדים תעסוקה בזמן החופשות. הורים שציידו בהשארת היקף החופשות כפי שהוא, נימקו זאת בצורך של הילדים בחופש ובזמן ל"הנאות ילדות".
- **מועדי החופשות ופרישתן:** בקרב בתי ספר דוברי ערבית, קרוב למחצית מההורים (46% עד 48%) מדווחים שהיו משנים את מועדי החופשות ופרישתן, ואילו בקרב בתי ספר דוברי ערבית שיעורי הדיווח נמוכים יותר (26% עד 34%). להורים הצעות מגוונות עבור האופנים החלופיים שאפשר לפרוש בהם את החופשות לאורך השנה. לדוגמה, הארכת חופשות על חשבון חופשת הקיץ (בפרט חופשות חודש תשרי או יצירת חופשת חורף) או יצירת גשר בימי שישי על חשבון קיצור חופשות.
- **פעילות לתלמידים בזמן חופשות:** מרבית ההורים (59% עד 85%) מדווחים שלדעתם יש צורך בפעילות לתלמידים מטעם בית הספר בזמן חופשות, במיוחד בחופש הגדול (56% עד 81% מתוך ההורים המדווחים על הצורך בפעילות). מבחינת סוג הפעילות בזמן חופשות, בקרב בתי ספר דוברי ערבית, מרבית ההורים (51% עד 63%) שצינו כי לדעתם יש צורך בפעילות, כיוונו בתשובתם לפעילות לימודית ופעילות פנאי והעשרה באותה מידה. העדפת פעילות פנאי והעשרה בקרב בתי ספר דוברי ערבית (42% עד 49%) גבוהה מאשר בבתי ספר דוברי ערבית (29% עד 34%). בשני מגזרי השפה העדפת פעילות לימודית נמוכה יחסית (1% עד 15%).

8. בחירת בית הספר

אחת ההחלטות המשמעותיות ביותר שהורים עשויים לקבל עבור הילדים שלהם היא בחירת בית הספר שבו הם ילמדו. בחלק מהמקרים הבחירה היא אכן בידם, אך לעיתים הבחירה נעשית באופן חיצוני וללא שליטתם. מעניין לבחון ראשית מהם שיעורי ההורים שבחרים את בית הספר שבו ילמד ילדם, בכל אחד משלבי הגיל ובשני מגזרי השפה. באופן משלים לכך, חשוב להבין מהם שיעורי ההורים שמעוניינים בכלל באפשרות בחירה כזו, ובהתאם, אם קיים פער בין שיעור ההורים שבחרים את בית הספר בפועל לבין שיעור ההורים שהיו רוצים את אפשרות הבחירה הזו. ההורים נשאלו אם הם אלה שבחרו את בית הספר שבו לומד ילדם, או שנקבע עבורם באיזה בית ספר ילמד. בפני ההורים הוצגו שתי אפשרויות תשובה: "בחרתי בבית הספר" ו- "נקבע עבור ילדי ללמוד בבית הספר שבו הוא לומד". בתרשים הבא מוצגים שיעורי ההורים המדווחים כי **הם אלה שבחרו את בית הספר שבו לומד ילדם**, לפי שלבי גיל – עבור כלל ההורים, הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית והורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית.

תרשים 31: שיעור ההורים המדווחים כי הם אלה שבחרו את בית הספר שבו לומד ילדם, לפי מגזר שפה ושלב גיל



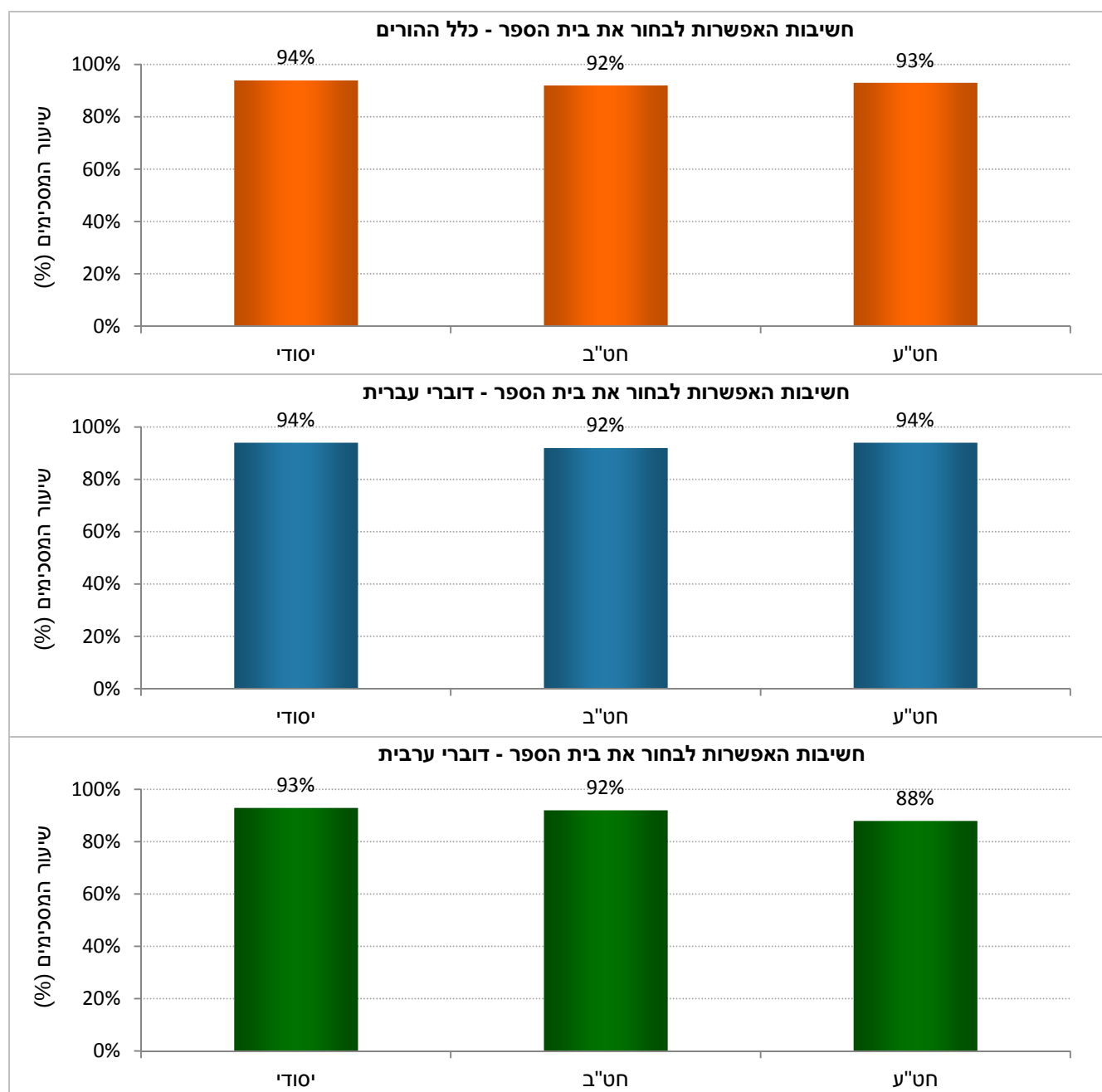
עיון בתרשים לעיל מעלה כי יותר ממחצית מההורים (53% עד 64%) בחרו היכן ילמד ילדם. בקרב בתי ספר דוברי עברית, שיעור המדווחים בחט"ע (64%) גבוה מאשר בחט"ב (55%) וביסודי (53%). בקרב בתי ספר דוברי ערבית, שיעורי המדווחים בחט"ע וביסודי דומים (59% ו-61% בהתאמה) וגבוהים משיעור המדווחים בחט"ב (54%). ביסודי שיעור הדיווח בקרב בתי ספר דוברי ערבית גבוה מאשר בבתי ספר דוברי עברית ובחט"ע להיפך – שיעור הדיווח בקרב בתי ספר דוברי עברית גבוה משיעור הדיווח בבתי ספר דוברי ערבית; בחט"ב שיעורי הדיווח דומים.

כאמור, יותר ממחצית מההורים מדווחים כי הם אלה שבחרו את בית הספר שבו לומד ילדם. **בהמשך, כהשלמה לשאלה זו, ההורים נשאלו על חשיבות האפשרות לבחור את בית הספר שבו ילמד ילדם.** ההורים התבקשו לדרג את מידת הסכמתם עם ההיגד "חשוב לך שייתנו לך את האפשרות שתוכל לבחור לאיזה בית ספר לשלוח את ילדך", על סולם בן חמש דרגות, הנע מ-"במידה רבה מאוד" (1) עד "במידה מועטה מאוד" (5). לצורכי הדיווח על הממצאים, סווגו המשיבים אשר ציינו את "במידה רבה מאוד" או "במידה רבה" כמסכימים עם ההיגד, כלומר רואים חשיבות באפשרות לבחור את בית הספר שבו ילמד ילדם.

בתרשים הבא מוצגים שיעורי ההורים הרואים **חשיבות באפשרות לבחור את בית הספר שבו ילמד ילדם**, לפי שלבי גיל – עבור כלל ההורים, הורים לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית והורים לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית.

תרשים 32: שיעור ההורים המסכימים כי חשוב שיתנו להם האפשרות לבחור לאיזה בית ספר לשלוח את ילדם, לפי

מגזר שפה ושלב גיל



עיון בתרשים לעיל מעלה כי רוב מכריע (88% עד 94%) של ההורים מסכימים כי חשוב שתינתן להם האפשרות לבחור לאיזה בית ספר לשלוח את ילדם. שיעור ההסכמה בקרב חטיבות עליונות דוברות ערבית (88%) נמוך מעט לעומת יתר הקבוצות (בתי ספר דוברי עברית, בתי ספרי יסודיים וחטיבות ביניים דוברות ערבית – 92% עד 94%).

לסיכום, אפשר אפוא ללמוד על פערים משמעותיים בין שיעור ההורים המדווחים על החשיבות שהם רואים בכך שהבחירה היכן ילמד ילדם תהיה בידם, לבין הדיווח שלהם על ביצוע בחירה כזו בפועל.

*

*

*